

“Там будзе мемарыял”

У бліжэйшы час ва ўрочышчы Курапаты створаць мемарыяльны комплекс. Аб гэтым Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка заявіў у час размовы з працоўным калектывам ЗТАА “Арвібелагра”, перадае карэспандэнт БелТА.

“Я даручыў стварыць акуратны, не гіганцкі (не Брэсцкую крэпасць) мемарыял. Цяпер ідзе конкурс. Мы зробім гэты мемарыял, можа, нешта нахталт невялікай капліцы”, — расказаў Аляксандр Лукашэнка.

Разам з тым Кіраўнік дзяржавы падкрэсліў, што недапушчальна выкарыстоўваць гэту тэму ў палітычных мэтах. “Чаго топчамся па касцях і робім на гэтым палітыку?” — задаў ён рытарычнае пытанне. Прэзідэнт закруціў нядаўнія падзеі, звязаныя са скандалам з-за будаўніцтва ў Курапатах бізнес-цэнтра. Паводле яго слоў, гэта пытанне было штучна раскручана.

“Гэта ніякіх адносін да Курапат не мела. Але гэты палітычны пачынаюць раскручваць. Вы вось у Гродне жывяце і думаеце: што гэта за ўлада, на могілках далі бізнесмену зямлю. Гэта ж для таго, каб вам паказаць “шалёную ўладу” ў Мінску. А на са-

май справе гэта зусім было не так. Я ніколі не дазволіў бы (тым больш кожны раз езджу на работу міма Курапат) нешта будаваць на гэтых землях”, — падкрэсліў беларускі Лідар.

“Там будзе мемарыял. Гэта будзе агульнае месца пакланення людзям, якія там загінулі”, — сказаў Аляксандр Лукашэнка.

Працоўная акцыя пройдзе ў Курапатах сёння, паведаміў журналістам старшыня Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі Міхаіл Орда, перадае БелТА.

“Федэрацыя заклікае неабыхавых грамадзян, арганізацыі незалежна ад палітычных поглядаў, веравызнання прыняць удзел у добрай справе”, — сказаў старшы-

ня ФПБ. Ён адзначыў, што заяўкі на ўдзел ад грамадзян і арганізацый па-ступаюць.

Міхаіл Орда паведаміў, што плануецца абвесці конкурс на стварэнне мемарыяла памяці і смутку ў Курапатах, які пройдзе адкрыта. Праект мемарыяла, які прызнаюць пераможцам, павінен будзе стаць увасабленнем памяці ўсіх ахвяр, загінулых у той трагічны перыяд гісторыі.

Орда нагадаў, што ў час “круглага стала” газеты “СБ. Беларусь сёння” вучоныя, грамадскасць выказаліся за стварэнне ва ўрочышчы Курапаты мемарыяла памяці і смутку. ФПБ ідэю падтрымлівае, балазе дзесяцігоддзямі з працоўнымі калектывамі, моладзю, ветэранскімі арганізацыямі праводзіць работу па добраўпарадкаванні месцаў пахаванняў.

Фота Ініі СВІРЬНІНА з архіва “К”.

Большасць зваротаў у Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь тычацца тэмы гісторыка-культурных каштоўнасцей. Аб гэтым паведаміў БелТА міністр культуры краіны Барыс Святлоў, які правёў 22 сакавіка асабісты прыём грамадзян у Савеце Міністраў.

Міністр: асабісты прыём грамадзян

Святлоў адзначыў, што Міністэрства культуры праводзіць прыём грамадзян рэгулярна, а штотыднёва па суботах ладзіцца прамая тэлефонная лінія, куды грамадзяне таксама маюць магчымасць звярнуцца. Аналіз зваротаў паказвае, што галоўным чынам прадстаўнікоў грамадскасці апошнім часам цікавіць тэма гісторыка-культурнай спадчыны. У прыватнасці, з пачаткам сістэмнага выканання адпаведнага ўказа Кіраўніка дзяржавы аб 5-працэнтным адлічэнні ад прыбытку сродкаў устаноў культуры, размешчаных у будынках, якія ўяўляюць гісторыка-культурную каштоўнасць, выпадкаў зваротаў з месцаў стала больш.

Сярод пытанняў ёсць таксама звязаныя з працаўладкаваннем, па аптымізацыі устаноў культуры. А таксама тыя, якія можна назваць творчай ініцыятывай.

Святлана Кастко, настаўнік у мінскай мастацкай школе № 1 са стагам больш за 9 гадоў узяла пытанне аб удзеле вучняў ў выставах. Барыс Святлоў прапанаваў падрыхтаваць выставу ўласных работ Святланы з работамі яе вучняў, прычым суправадзіць праграмай. Такая экспазіцыя ўпішацца ў фармат галерэі “Універсітэт культуры” ў цэнтры сталіцы і дазволіць прыцягнуць увагу грамадскасці да тэмы дзіцячай творчасці і яе падтрымкі, лічыць міністр.

Мінчанін Уладзімір Шэйн звярнуўся з прапановай аб стварэнні ў Беларусі рэспубліканскага таварыства краязнаўцаў, каб зрабіць больш узгодненую работу па тэме краязнаўства, якую традыцыйна ў рэгіёнах вядуць у школах.

ТЭАТР І ЯГО ДЗЕНЬ

У тыдзень паміж Міжнародным днём лялечніка і Міжнародным днём тэатра беларускія тэатральныя калектывы нярэдка прапануюць адну з прэм’ер сезона. Сёлета гэту традыцыю падтрымаў, у прыватнасці, Беларускі дзяржаўны тэатр лялек, які прадставіў беларуска-італьянскі праект “Пансіён “Belveder”, зрэжысаваны пастаноўшчыкам з Мілана Матэа Сп’яцы. Гэты спектакль, дарэчы, — ужо другі ягоны праект з нашымі трупамі ў 2017-м, абвешчаны Годом італьянскай культуры ў Беларусі. А пра некаторыя іншыя падзеі, якімі насыціцца ўласна 27 сакавіка можна прачытаць на гэтай паласе “К”.

На здымку: сцэна са спектакля “Пансіён “Belveder”
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Каб адбыўся “...Кантакт”

Гэтымі днямі ў Магілёве праходзіць XII Міжнародны маладзёжны тэатральны форум “M@rt.кантакт”. Завершыцца ён у панядзелак, паводле традыцыі — у Міжнародны дзень тэатра. Але некаторыя папярэднія вынікі відавочныя ўжо сёння.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Колькасць краін-удзельніц — 10, колькасць спектакляў — 22, іх паказаў — 23 (“Саша, вынесі смецце” нашага Маладзёжнага тэатра ідзе двойчы). Колькасць задзейнічаных сцэнічных пляцовак — 6: па дзве ў тэатры лялек і драматычным (асноўная сцэна і камерная), Канцэртная зала “Магілёў” і, другі год запар, Му-

зей этнаграфіі. Пераможцы — усе: ад удзельнікаў да глядачоў.

Як слушна заўважыла першы намеснік міністра культуры Беларусі Ірына Дрыга, гэты фестываль “мае свае традыцыі, але штараз дэманструе нейкі новы твар”. Так, упершыню на яго завіталі госці з Аўстрыі, Грузіі, ЗША. Упершыню прадстаўлены ўсе тры тэатры Магілёўшчыны: да драматычнага, які паказаў “Крэйцарава санату”, і тэатра лялек, што падрыхтаваў прэм’еру паводле Уладзіміра Караткевіча “Сіняя-сіняя”, далучыўся калектыў з Бабруйска — са спектаклем “Лондан”.

Ды ўсё ж галоўнай асаблівасцю форуму стала яго праграма, пабудаваная, як адзначыў дырэктар Магілёўскага драмтэатра і галоўны

кіраўнік фестывалю Андрэй Новікаў, па прынцыпе “50 на 50”: калі ў мінулыя гады, здаралася, пераважвала класіка, хай і ў сучасным “маладзёжным” увасабленні, дык цяпер яна колькасна ўраўнаважылася з сучаснымі п’есамі: найноўшымі, дзе закранаюцца набалельыя праблемы цяперашняга грамадства, і так званай “жывой класікай” — творами другой паловы XX стагоддзя.

І хаця журналісты хваліліся, што публіка на “M@rt.кантакце” становіцца старэйшай — найперш з-за ўзрастання коштаў за білеты, зацікаўленай моладзі ў залах многа, пры нязменных аншлагах, што пануюць на спектаклях, студэнты рассяджаюцца і на падушках, і на ўпрост на падлозе.

Са свайго боку адзначу, што сёлетні форум ахоплівае максімум

Заслужаны выхадны

27 сакавіка ў Міжнародны дзень тэатра ўсіх датычных да гэтага мастацтва чакаюць у Драматычным тэатры беларускай арміі: тут адбудзецца чарговая цырымонія ўручэння прызвой Беларускага саюза тэатральных дзеячаў “Крыштальная Паўлінка”.

Настасся ПАНКРАТАВА

У Нацыянальным прэс-цэнтры журналістам абвясцілі толькі першае імя са спісу лаўрэатаў — народная артыстка СССР Тамара Ніжнікава. Як паабяцаў старшыня БСТД Аляксей Дудараў, у святочны дзень разам з мэтрамі Валянцінам Елізар’евым і Барысам Луцэнкам ён наведзе легендарную оперную прыму і перадаць ёй ганаровую статуэтку.

Сёлета Міжнародны дзень тэатра прыпадзе на панядзелак — традыцыйны выхадны творчых калектываў, таму спецыяльных мерапрыемстваў для публікі амаль не будзе. Так, дырэктар Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі Уладзімір Карачэўскі лічыць, што адпачынак — лепшы падарунак заслужанаму калектыву рэспублікі, які не так даўно адзначыў 25-годдзе творчай дзейнасці. У юбілейным сезоне трупы прапануе 7 прэм’ер — лічба сапраўды ўражвае.

Заканчэнне — на старонцы 13.

стылёвых кірункаў, закранае розныя акцёрскія школы. У прыватнасці, у ім удзельнічае рэжысёрская лабараторыя “Вучні Тумінаса”, прадстаўнікі школ Эймунтаса Някрошуса, Льва Эрэнбурга, у якога на сёння запланаваны таксама майстар-клас.

Штодня, па традыцыі, на фестывалі праходзяць дэтальныя абмеркаванні ўбачаных напярэдадні спектакляў. Вельмі высокую ацэнку, да прыкладу, атрымала згаданая “Сіняя-сіняя” нашага маладога рэжысёра Ігара Казакова, спектакль адразу быў запрошаны на гастролі ў Літву.

Сімвалічна, што ад маладзёжнага форуму эстафета будзе перададзена дзесяці. 27-га закрыецца “M@rt.кантакт”, а 28-га — адкрыецца IV Мінскі міжнародны дзіцячы тэатральны форум “Крокі”.

К

У Беларускай дзяржаўнай філармоніі 20 сакавіка прагучаў урачысты канцэрт, прысвечаны юбілею народнай артысткі Беларусі, галоўнага дырыжора і кіраўніка Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы імя Рыгора Шырмы Людмілы Яфімавай.

Канцэрт, на які сабраліся калегі, сябры, вучні Людмілы Барысаўны, харавыя калектывы дзіцячых музычных школ, адкрыўся віншавальным адрасам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі, які зачытаў міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святлоў.

правіла ейнага настаўніка Ільі Мусіна зьятае найдрабнейшы нюанс, які надае музыцы элегантнасьць ці тонкасць, вытанчанасьць ці пампэзнасьць, іронію ці жарталівасьць. Хор гучыць зладжана, дэманструючы дзіўнае паразуменне, якое заўсёды ўласцівае калектыву, у якога ёсць вопытны кіраўнік, прафэсійна саваёй справы.

Хор для спадарыні Яфімавай — гэта сама музыка: “Паміж хорам і глядачом існуе прастора, у якой нараджаюцца гукі, сугуччы, фарбы — або тое нябачнае, што мы называем натхненнем”.

— Працаваць са спевакамі — сапраўднае задавальненне, але і тытанічная праца. Бо хор — гэ-

Людміла Яфімава.

А хор жыве ў ёй!..

Барыс Святлоў зачытае віншаванне Прэзідэнта.

Віншаванні прагучалі ад генеральнага дырэктара Беларускай дзяржаўнай філармоніі Аляксандра Гарбара і яе мастацкага кіраўніка Юрыя Гільдзюка, а таксама калег Людмілы Барысаўны — мастацкага кіраўніка, галоўнага дырыжора Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Рэспублікі Беларусь імя Іосіфа Жыноўіча Міхаіла Казінца, галоўнага дырыжора Нацыянальнага сімфанічнага аркестра Рэспублікі Беларусь Аляксандра Анісімава ды іншых.

У праграме канцэрта прагучала знакамітая музыка: беларуская песня “Зорка Венеры” ў апрацоўцы Анатоля Багатырова (салісты Людміла Аляксандрава, Іван Бурак), марш з оперы “Аіда” Джузэпэ Вердзі (Кацярына Петрыкава — фартэпіяна, дырыжор Дзмітрый Сопат), марш “Вена-Вена” (апрацоўка Дзмітрыя Хлявіча, ён жа і дырыжор).

І, нарэшце, Сяргей Рахманінаў і ягоная частка “Літургіі Іаана Златавуста” — “Слава Айцу, і Сыну”. Дырыжыруе Людміла Яфімава. Тут — дакладны шрых і адгаданая эмоцыя, нявольная сляза на шчацэ, калі скаланаецца зала, жывая прастора, якая спявае, і ўносіць “у купал” думкі і пацучці. Адчуваецца, наколькі суладны калектыву жэсту Людмілы Яфімавай — з вастрыні дырыжорскай палачкі паводле

та той калектыву, у якім “начыста” адпрацаваная артыкуляцыя і спеўны гук, што з’яўляецца “візітнай карткай” прафэсійнага хора. Ён павінен разумець дырыжора, адгадаць і ведаць найменшы жэст, таму што жэст — аснова ў дырыжорскім мастацтве. Іншымі словамі, “жыць і дыхаць” разам з дырыжорам”, — зазначае Людміла Барысаўна. — Тады ўзнікае тое дзіўнае адчуванне агульнасці, судакранання, такое каштоўнае і ў калектыве, і ў міжасобных адносінах. Для мяне тое, ці праспяваны прафэсійна твор, — важны крытэрыў у ацэнцы маёй працы і працы калег. Можна “закрыць вочы” на нейкія дробныя “чалавечыя” пралікі, якія бываюць ва ўсіх, але майстэрства павінна быць найвышэйшым!

Людміла Барысаўна кіруе калектывам капэлы з 1987 года. Яна прыйшла, калі ў краіне ўжо склаліся традыцыі акадэмічнага харавога спеву. Яфімава ж прыўнесла на беларускую сцэну дух і майстэрства леныградскай школы дырыжыравання, стваральнік якой якраз Ілья Мусін.

— Я паважаю традыцыі! Але люблю ісці наперад, эксперыментавалі, спяваць рознастэльевыя творы. Музыка — жывы Сусвет, дзе кожная нота гучыць унікальна. Таму мы спяваем Вэрдзі і Моцарта, Шумана і Брукнера, Дворжак і Берліэза, Гайдна і Кабалеўскага, Баха, Пучыні, Шапакі, Пракоф’ева і, вядома ж, музыку беларускіх кампазітараў! Капэла ўдзельнічала ў шматлікіх фестывалях, мы спявалі на грандыёзных канцэртных пляцоўках свету! Калектыву запрашалі на гастролі ў Германію, Іспанію, Італію, Аўстрыю, Галандыю, Данію, Францыю ды іншыя краіны, прымалі мы ўдзел у культурнай праграме Алімпійскіх Гульняў у Барселоне. А летам прыемем удзел у музычным фестывалі “Tiroler Festspiele Erl”. Гэта заслугі ўсіх маіх спевакоў, іх сапраўднай творчай садружнасці, а самае галоўнае — любові да музыкі! — кажа Любоў Барысаўна.

А таксама дырыжор лічыць, што чалавечаму голасу падуладна тое, што непадуладна інструменту, хоць менавіта інструмент імітуе голас: “Бо менавіта ён перад-

ае разнастайнасьць адценняў гуку, мае ўнікальны каларыт, нараджае саборнасьць паміж людзьмі, дзякуючы таму, што мы ўсе спяваем, а значыць, адчуваем голас як нешта роднае...”

У фінале святочнага канцэрта прагучала харавая капэла імя Рыгора Шырмы. Уся зала ўстала і заспявала “Многая лета!” ды ўбачыла, адчула любоў, захапленне, якія іскрацца ў вачах Людмілы Барысаўны, калі яна жыве ў цэнтры цудоўнага свету, імя якому хор. А хор жыве ў ёй. Так... За гэта мы і любім капэлу. Яна як струна — дакраніся, і завіць на патрэбнай частаце.

— Што я хачу сёння пажадаць? — задаецца пытаннем Людміла Барысаўна. — Канешне, вясновага настрою, пазітыўных эмоцый, радасці! Але самае галоўнае, напэўна, каб паміж людзьмі нараджалася калегіяльнасьць, узаемавага і, канешне ж, любоў адзін да аднаго. Бо менавіта ж такім чынам, на гэтых “кітах” чалавечых адносін выраста і я, і мой калектыву — у прафэсійным асяродку нашай Айчыны. Людзі (дырыжоры), якія вакол мяне, заўсёды спрыяюць росту, новым адкрыццям і новым дасягненням. Я вельмі ўдзячная ўсім сваім калегам!

Марына МДЗІВАНІ,
музыказнаўца
Фота Аліны САЎЧАНКА

Форум

У Маладзёжным тэатры эстрады шляхам фінальнага адбору і галасамі членаў журы былі вызначаны “стары і малады”: тыя, хто будучы прадстаўляць нашу краіну, адпаведна, на XXVI Міжнародным конкурсе выканаўцаў эстраднай песні “Віцебск-2017” і XV Міжнародным дзіцячым музычным конкурсе “Віцебск-2017”.

Алег КЛІМАЎ

Такім чынам, на дарослым “спэборніцтве” музычны гонар рэспублікі абароніць 19-гадовы Ягор Шаранкоў (студэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, саліст Нацыянальнага акадэмічнага аркестра сімфанічнай і эстраднай музыкі Рэспублікі Беларусь, між іншым, удзельнік украінскага праекта “Голас краіны”), які выканаў на адборы дзве кампазіцыі — “Чырвоная ружа” (з рэпертуару ансамбля “Песняры”) і “We Are The Champions” (хіт гурта “Queen”); на дзіцячым — дванаццацігадовая Марыя Магільная (вучаніца Магілёўскай гарадской гімназіі №1, салістка магілёўскай арт-студыі “Анэлы добра”), яна праспявала ў фінале песню “Душы так хочацца святла” (музыка Наталлі Скапец, словы Тацяны Шурынавай) і “залаты” шлягер “Who’s Loving You” (“The Jackson 5”).

У жорсткай канкурэнцыі

Мы папрасілі некаторых сяброў журы падзліцца сваімі ўражаннямі па выніках адбору і ўжо цяпер паразважаць аб тым, наколькі паспяхоўнымі ці не могуць стаць выступленні нашых канкурсантаў.

Уладзімір РЫЛАТКА, першы намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь, сябра “дарослага журы”:

— Па меншай меры, у гэтым годзе склад выканаўцаў быў мацнейшым, чым у мінулым, а то і за апошнія некалькі гадоў. “Пустых” выступаў дакладна не было. З дзяўчын я адзначыў бы Ніну Жукоўскую, вельмі таленавітую спявачку. А сярод юнакоў “біліся” за перамогу ўсё ж два спявакі — Кірыл Ермакоў і Ягор Шаранкоў. Першы браў рознастароннасцю, асабліва добры ён быў, калі “даваў джазу”. Будучыня

ў яго, безумоўна, ёсць. Другі валодае ярка выяўленай харызмай, цікавым тэмбрам, віртуознай імпрэвізацыяй. Але працаваць ёсць над чым — перш за ўсё над сцэнічным вобразам. Думаю, Міхаіл Якаўлевіч Фінберг, які ачольваў наша журы, дапаможа ў тым, каб з яго атрымаўся прыкметны артыст. Мне здаецца, на перамогу ў конкурсе Ягор дакладна можа разлічвацца.

Вольга РЫЖЫКАВА, спявачка, тэлеведучая, сябра “дарослага журы”:

— Мне адносна лёгка “судзілася”, бо магчымасьці двух канкурсантаў я ведала больш-менш добра і была ўпэўненая, што яны будуць у ліку фаварытаў. Так і адбылося. Я кажу пра Кірыла Ермакова і Ягора Шаранкова — вельмі ўпэўненых хлопцаў, якія ўмеюць спяваць, стыльных. (Наогул, хоць у чым бы там ні было я заўсёды на баку дзяўчат, мужчынская частка прэзідэнтаў, на мой погляд, выглядала мацнейшай.) Для мяне лепшым быў Кірыл, яго манера мне больш зразумелая, бліжэйшая. Ягор жа, акрамя выканальніцкага майстэрства, усіх зачараваў сваім шармам, падачай, але кампазіцыі, выбраныя ім, не давалі поўнага ўяўлення пра тое, наколькі ён можа быць стылістычна розным. Але мне здаецца, што ў Віцебску ён праспявае класна. І хай з яго выгадуецца па-сапраўднаму вялікі артыст!

Васіль РАЙЧЫК, народны артыст Беларусі, старшыня “дзіцячага журы”:

— Агульны ўзровень кандыдатаў быў досыць высокім. Усе — спяваючыя, ва ўсіх разуменькія вочкі, усім падабралі нядрэнны рэпертуар. (Аднаго не разумею, куды воль гэта таленавітае, закладзенае ў маленючкі артыстаў, потым, па меры сталення, у многіх з іх знікае?) Я ж адзначыў для сябе Марыю Дудар, Арыну Пехцераву і Марыю Магільную, якая і перамагла. Добрая дзяў-

Праекты развіцця

На выніковай калегіі Міністэрства культуры Беларусі былі ўзнагароджаны пераможцы Рэспубліканскага конкурсу праектаў і ініцыятыў творчай моладзі “Геній-стартап”. Але далейшая рэалізацыя гэтых праектаў патрабуе ўдзелу многіх асоб і арганізацый, зацікаўленых у прасоўванні і папулярызацыі айчынай культуры. На сваіх старонках “К” раскажа пра некаторыя праекты-пераможцы і іх аўтараў — з надзеяй на плённы працяг.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Знаёмцеся: Вячаслаў Пацько — 25-гадовы кампазітар, пераможца дзясятка прэстыжных кампазітарскіх конкурсаў, лектар-музыказнаўца Беларускай дзяржаўнай філармоніі, сцэнарыст, выкладчык Рэспубліканскага музычнага каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, двойчы стыпендыят дыпламант спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, член Беларускага саюза кампазітараў і Беларускага саюза музычных дзеячаў. Ягоны праект — цыкл музычных адукацыйных тэлепраграм для дзяцей і юнацтва “Партрэты. Гісторыя беларускай музыкі ў асобах”.

Фестываль

Вячаслаў Пацько.

— Адрозна скажу: гэта была ідэя, можна сказаць, усяго музычнага каледжа, дзе я выкладаю, а ініцыятыва сыходзіла з выхаваўчага аддзела, — кажа Вячаслаў. — Нашы навучэнцы, сярод якіх шмат пераможцаў міжнародных конкурсаў, стыпендыятаў, дыпламантаў і лаўрэатаў спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, часта выступаюць у філарманічных залах у нас і за мяжой, іграюць, у тым ліку, беларускую музыку. Але тут планавалася тэлевізійны цыкл — з размовай пра кампазітараў і іх творы, з пэўнымі мастацкімі паралелямі. Праз тэле-

бачанне можна ахапіць куды большую колькасць глядачоў. А калі потым праграмы будуць выкладзены ў інтэрнэт, як гэта практыкуе і наша ТБ, яны стануць даступнымі для ўсяго свету, безумоўна, пашыраць веды пра лепшую беларускую музыку і нашых маладых музыкантаў, зробіць іх больш вядомымі. Гэта вельмі важна для нацыянальнай культуры. Бо ў нас ёсць шмат выдатных творцаў розных часоў, шмат цудоўнай акадэмічнай музыкі. Але ўсё гэта застаецца пакуль мастацтвам “для выбранных”: творы, імёны ведае вузкае кола спецыялістаў. І справа не ў тым, што ніхто, маўляў, не ціка-

Газета ШТОТДНЭВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)
Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ.
Адказны сакратар — Юры КАРПЕНКА.
рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПЛАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН; **аглядальнікі рэдакцыі:** Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Аліна САЎЧАНКА, Юры ЧАРНКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты:** Пётр ВАСІЛЕВСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **карэспандэнт** — Вольга РОПАТ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА.
Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by.
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавчая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выданы пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукпісы не рэзэрвуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы.
“Культура”, 2017. Наклад 4 251. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падыскана ў друку 24.03.2017 у 19.30. Замова 1004. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

"Віцебск" пачаўся ў Мінску

Марына Магільная.

Вызначыліся беларускія прадстаўнікі на конкурсах "Славянскага базара..."

чынка, дарэчы, больш за ўсіх яна спадабалася і публіцы. Калі казаць не пра вакал, з якім у яе ўсё ў парадку, было відаць, што яна разумее, пра што спявае, а гэта вельмі важна. Нярэдка ж педагогі проста вучаць сваіх выхаванцаў спяваць, і не просяць іх унікаць у драматургію твораў, а гэта няслушна. А ў выпадку з Марыяй усё на месцы. Шанцы на поспех у конкурсе ў яе дакладна ёсць.

Ларыса ДОВЯТ, дырэктар Мірскага сельскага дома культуры, мастацкі кіраўнік узорнага тэатра эстрады "Кропелька", сябра "дзіцячага журы":

— Перафразуючы знакамитае выслоўе пра тэатр: адбор пачынаецца са сцэны. Арганізатары мерапрыемства выдатна да яго падрыхтаваліся: гук, святло, афар-

Ягор Шаранкоў. / Фота з сацыяльных сетак пераможцаў конкурсу

мленне былі на вышэйшым узроўні! Тэатр эстрады зладзіў сапраўднае свята і для глядачоў, і для журы, і для артыстаў, якія ўдзельнічалі ў канцэрце, і, вядома, для канкурсантаў. Маша Магільная перамагла заслужана, яна была наймацнейшай. Мяркую, што будзе яна, як мінімум, сярод мацнейшых і ў Віцебску. Што я параіла б тым, хто плануе ў наступным сезоне "замахнуцца" на ўдзел у конкурсе? Жорстка вызначыцца з мовай. Калі вы дрэнна гаворыце па-англійску, то лепш на ёй і не спяваць: не паспееце падцягнуць яе да такой ступені, каб разбіць ёй напавал слухачоў і журы. Ды што англійская! Гэты фінал паказаў, што і па-беларуску не ўсе спяваюць чыста, памыляюцца з вымаўленнем, у націсках. Вось дзе бяда...

Не ўдзел, а перамога!

Вядома ж, мы не маглі не даць слова тым, за каго абавязкова будзем сціскаць кулачкі, спадзеючыся на іх (а значыць, і нашы) вікторыі летам.

Ягор ШАРАНКОЎ: — Ну, а навошта я прымаў удзел у адборы да конкурсу, каб не марыў на ім

выйграць?! Вядома, пацэбная каманда, якая будзе дапамагаць падводзіць мяне да яго — педагог па вакале, пастануючы нумара, іміджмэйкер, касцюмер. Ужо пачаў думаць, хто маглі б стаць гэтымі людзьмі. Натуральна, разлічваю на дапамогу, на добрыя і прафесійныя парады свайго настаўніка — Міхаіла Якаўлевіча Фінберга. Не факт, што тыя рэчы, якія я выканаў у мінулую суботу, спяў і ў Віцебску. На цяперашні момант упэўнены толькі ў тым, што сусветны хіт буду выбіраць з рэпертуару гурта "Queen" (я наогул люблю рок, фанк). А вось другая фінальная песня, не выключана, таксама прагучыць на беларускай мове. Магчыма, яе напішуць адмыслова пад конкурс, чаму б і не? Але, калі шчыра, неяк так атрымліваецца, што сам у апошні час не вельмі шмат песень слухаю на беларускай, напэўна, "вінаваты" ўкраінскі "Голас". Буду выпраўляцца!

Марыя МАГІЛЬНАЯ: — Я паспрабую годна прадставіць краіну на фестывалі. У гэтым мне будзе дапамагаць педагог па вакале Таццяна Галіноўская і мая вялікая творчая каманда. Вядома, нам трэба будзе яшчэ шмат працаваць,

думаю, разам мы справімся! На конкурсе праспяваю песню "Душы так хочацца святла", якую выконвала на фінальным адборы. Гэта трэцяя песня, напісаная адмыслова для мяне. Я люблю іх за тое, што ў кожнай падымаецца важная тэма. Напрыклад, у гэтай мне хочацца кожнаму распавесці, як важна, калі цябе любяць, падтрымліваюць, радуюцца разам з табой. Тады твая душа спывае! Другая конкурсная песня будзе на англійскай мове, але не тая, што я спявала ў Тэатры эстрады, бо яна падобная па характары да "Душы..." Будзем шукаць нешта блізкае мне, яркае ды запамінальнае.

Калі зазіраць у будучыню, вельмі хачу звязаць яе з творчасцю, а значыць, трэба пастаянна прафесійна расці. Але спачатку неабходна скончыць школу. Лічу, што нават юны артыст павінен быць рознабаковым: добра спяваць, цікава казаць, прыгожа рухацца, спрабаваць сябе ў ролі вядучага, умець даваць інтэрв'ю і... фатаграфаватца! Вось да гэтага я і буду імкнуцца, буду старацца радаваць і здзіўляць сваіх глядачоў.

Тэлеверсіі фіналаў 25 і 26 сакавіка ў 12.10 пакажа канал "Беларусь-3".

Конкурс бібліятэк плюс сайт

Днямі ў Сеціве з'явіўся новы сайт, створаны спецыяльна пад рэспубліканскі конкурс "Лепшая бібліятэка года", які ладзіць Беларускае бібліятэчнае асацыяцыя.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Як патлумачыла "К" старшыня савета ББА, першы намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Алена Даўгаполава, стварэнне сайта павінна прыцягнуць яшчэ большую ўвагу айчынных бібліятэкараў да конкурсу і заахвоціць іх да актыўнага ўдзелу ў акцыі.

— На сёння ў нас маецца толькі 5 заявак ад бібліятэк Беларусі, а гэта вельмі мала, бо конкурс пачаўся яшчэ 22 лютага, — адзначыла візаві. — Таму мы разам з нашымі партнёрамі — Агенцтвам Уладзі-

міра Граўцова — і вырашылі пайсці на стварэнне сайта.

Як нагадала суразмоўца, у конкурсе могуць прыняць удзел айчынныя бібліятэкі ўсіх тыпаў і ведамаснай прыналежнасці, бо перамогу можна атрымаць у розных намінацыях, такіх як "Лепшая публічная бібліятэка", "Лепшая навуковая бібліятэка", "Лепшая бібліятэка ВНУ", "Лепшая спецыяльная бібліятэка", "Лепшая школьная бібліятэка". Журы будзе разглядаць бібліятэчныя праекты, якія былі рэалізаваны цягам 2016 года і мелі сацыяльна-значны эфект.

Прадстаўляць конкурсныя работы на самім сайце, як патлумачыла Алена Даўгаполава, не плануецца, бо кожная бібліятэка выбірае фармат падачы матэрыялаў самастойна: гэта можа быць як тэкставая інфармацыя, так і

візуальная — з фотаздымкамі, малюнкамі і нават відэаролікамі. Абавязковай для канкурсантаў з'яўляецца наяўнасць прэзентацыйнага праекта.

Падача матэрыялаў на конкурс заканчваецца 15 мая, а 16 чэрвеня плануецца абвясціць вынікі бібліятэчнага спаборніцтва.

— У гэты дзень у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі пройдзе ўрачыстае пасяджэнне да 25-годдзя Беларускае бібліятэчнае асацыяцыі, — патлумачыла суразмоўца.

Лаўрэаты конкурсу атрымаюць не толькі дыпломы, але і каштоўныя падарункі, напрыклад, сертыфікаты намінальным коштам 500 рублёў на набыццё літаратуры. А ўсім удзельнікам конкурсу будзе прадастаўляцца зніжка ў памеры 5% на набыццё кніг замежных выдавецтваў да канца 2017 года.

"Не выходзячы з дому"?

віцца. Справа ў іншым — у абмежаваных магчымасцях пазнаёміцца з беларускай акадэмічнай музыкой, спасцігаць яе ў шырокім сусветным кантэксце, як мы і збіраліся рабіць у "Партрэтах..."

— Але хацела б абараніць згаданыя вамі філарманічныя канцэрты. Тым больш, што там вы таксама маеце плён: праведзеныя вамі праекты "Траматана" і "Траматана-2" мелі вялікі поспех, назва стала агульнай, сімвалізуючы свежыя павевы новай і найноўшай беларускай музыкі.

— Той першы канцэрт быў названы паводле твора Валерыя Воранава, уключанага ў праграму. Слова азначае халодны паўночны вечер, які звывае дзёме "з-за гор" (дарэчы, менавіта так гучыць пераклад з італьянскай). Дадам, што нарадзіўся той праект па ініцыятыве аднаго з нашых вядучых твораў — загадчыка кафедры кампазіцыі Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, заслужанага дзеяча мастацтваў краіны, прафесара Галіны Гарэлавай, а таксама Міхаіла Канстанцінава, аднаго з самых крэатыўных і запатрабаваных выканаўцаў на ўдарных інструментах. Але каб увасобіць гэту ідэю, давялося вырашаць шмат пытанняў: і больш ці менш творчых

(збіраць музыкантаў, пісаць сцэнарыі), і выключна арганізацыйных (складаць каштарыс, займацца рэкламай, рэалізоўваць квіткі). Так што да цяперашняга праекта "Партрэты..." я прыйшоў ужо "вопытным" у такіх справах.

Ну, а наконт канцэртаў — сапраўды, жывое выкананне нішто не заменіць, акустычны канцэрт здольны ўзрушыць куды больш, чым папярэдняе знаёмства з творам у запісе. Памятаю, якое неверагоднае ўздзеянне на мяне аказаў "Стыкс" Гія Канчэлі, выкананы на адным з фестываляў Юрыя Башмета. Дагэтуль я слухаў гэты твор у запісе, але тады ў філармоніі ён стаў для мяне нейкім новым адкрыццём. Адчуванні былі настолькі моцнымі, што мы з Верай, на той час маёй будучай жонкай, пайшлі ў інтэрнат пешкі, каб крыху "выдыхнуць", разам памаўчаць у начным горадзе пра пачутае.

— Разам з Верай вы члены Беларускага саюза музычных дзеячаў, летась ты быў прыняты ў Беларускае саюз кампазітараў. Апошняя штосьці змяніла ў тваім жыцці?

— Смешна думаць, што пасля гэтага я пачаў пісаць лепш ці горш. Але сапраўды: стаўленне да мяне стала больш сур'ёзным.

— На стварэнне музыкі, пэўна, больш уплывае папярэдняе музыказнаўчае адукацыя? Дый выкладаеце не толькі кампазіцыю, інструментуюку, інструментазнаўства, чым звычайна займаюцца кампазітары-практыкі, але і музычную літаратуру, аналіз музычных форм, што ў кампетэнцыі музыказнаўцаў.

— Музыказнаўства для мяне — гэта найперш добрае веданне музыкі розных стыляў, эпох, нацыянальных школ і сур'ёзная тэарэтычная падрыхтоўка, за што я вельмі ўдзячны сваім гродзенскім настаўнікам, найперш Святлане Калчанавай. Музыказнаўства крыху скарэктавала маё мысленне: да эмацыйна-вобразнага дадалася структурнае, нават у чымсьці педантычнае. Але пакуль мяне больш вабіць музыка вакальная, звязаная са словам, бо літаратурны тэкст адразу "падказвае" і форму, і вобразны строй. Дый у інструментальных творах імкнуса да праграманасці, некаторай схаванай "сложэтнасці".

— Тады "сложэт" з вылучэннем лепшых на конкурсе "Геній-старт" я бачу прыдатным для сюіты ці нават сімфоніі. Першая частка нагадвае традыцыйны фінал, прасякнуты радасцю з адценнем урачыстай "пампез-

насці" — уручэнне ўзнагарод. А потым пачынаецца ўласна сімфанічнае развіццё з яркімі жанравымі ўкрапаннямі — спробы рэалізаваць праект на практыцы. Тэма праекта, вядома, — лейтматывам праз увесць твор. Якім будзе фінал? Асабіста я паставіла б пакуль ціхае шматкроп'е. На ваш погляд, што трэба для больш паспяховага "працоўвання" беларускай музыкі? Асабліва маладых аўтараў, якія шукаюць свой стыль, новыя шляхі, эксперыментуюць.

— Чакаеце, каб я "паскардзіўся"? Не тыя, дык іншыя праблемы — былі, ёсць і будуць. Пераадольванне іх, калі хочацца, таксама можа выступаць рухавіком прагрэса. Але сёння ўсе занятыя глабальнымі пытаннямі (маўляў, неспрыяльныя эканамічныя ўмовы, "не тая" публіка) і мала хто пачынае з сябе: "А што зрабіў асабіста я?" Праўда, заўважыў, што апошнім часам стаў, на жаль, менш займацца ўласна кампазіцыяй, шмат сіл сыходзіць на арганізацыйныя клопаты. А трэба пастаянна трымаць сябе ў форме, працаваць і вучыцца, каб быць заўсёды гатовым імгненна напісаць любы замоўлены твор — музычны ці аналітычны. Думаю, каб кожны гэтак пачынаў з сябе, а не з пошукаў перашкод, справа рухалася б куды больш плённа.

— Некаторыя з'язджаюць за мяжу: там усё ж больш магчымасцяў для самарэалізацыі.

— Так, Валерый Воранаў шмат працуе ў Германіі, Сяргей Бадалаў — у Польшчы. Іх кампазітарская творчасць складаецца вельмі паспяхова, але плоцяць яны за гэта адзіноцтвам, хаця і маюць знаёмых, сяброў. Я на такія ахвяры не здольны. І не веру, што ў нас зрушыць што-сьці з месца немагчыма. Наадварот, мару правесці фестываль, што называецца, не выходзячы з дому.

— Вы зноў пра тэлепраект "Партрэты..."?

— Не, пра аграгарадок Прылукі пад Мінскам, дзе я жыю. Там ёсць сядзіба Чапскіх, дзе цяпер змяшчаецца Інстытут аховы раслін, маляўнічае возера, якое пакуль рэгулярна засмечваецца сумнеўнага кампаніі, цудоўны парк, дзе, праўда, многа дрэваў загінула ў час леташніх ураганаў. Але усё адно, краявіды — шыкоўныя! Дабірацца лёгка: ходзяць і аўтобусы і маршрутка. Чым не месца для музычнага фестывалю? Дый саміх музыкантаў жыве там багата: Саюз музычных дзеячаў пабудоваў дзве шматпавярхоўкі. Калі з'яднаць намаганні, можа атрымацца вельмі добры фестываль сучаснай акадэмічнай музыкі, скіраваны, да ўсяго, яшчэ і на турызм, папулярнае рызацыю нашай гістарычнай спадчыны. Дарэчы, у Беларусі пакуль няма такога форуму, які яднаў бы здабыткі даўніны і сучасных музычна-акадэмічных кірункаў, дзе нашы музыканты — папраўдзе адны з лепшых у Еўропе.

Лічбавы падыход

Кошт “палявання” на Альгерда

Не сакрэт, што краўдфандынг — збор сродкаў пад фінансаванне сваіх праектаў у прыватных асоб на спецыяльных электронных пляцоўках — сёння ў пашане і ў знакамітых музыкантаў, і некаторых раённых устаноў культуры, і ў асобных работнікаў сферы. Днямі ж шэраг прыхільнікаў краўдфандынг папоўніўся яшчэ адной установай культуры, гэтым разам — агульнарэспубліканскага значэння.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Гаворка — пра Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь. Яшчэ ў пачатку сакавіка ўстаноўва культуры зарэгістравала на краўдфандынгавай платформе праект па набыцці калекцыі з дзевяці раннелітоўскіх манет XIV стагоддзя. Прадстаўленыя срэбраныя грошы маюць мінімальны пенязь (дэнарый), і чаканіліся яны яшчэ ў часы Альгерда і Ягайлы.

Як патлумачылі “К” у музеі, артэфекты часоў станаўлення Вялікага Княства Літоўскага — даволі рэдкія рэчы, якія вельмі слаба ці ўвогуле не прадстаўлены ў айчынных музеях. Між тым, як вядома, ВКЛ аказала моцны ўплыў на станаўленне беларускай дзяржаўнасці, культуры і мовы, таму набыццё ды наступная дэманстрацыя такіх манет наведвальнікам вельмі важныя як у гістарычным, так і ў культуралагічным аспектах.

Дарэчы, у зборах Нацыянальнага гістарычнага музея краіны сёння ёсць усяго толькі дзве раннелітоўскія манеты. Справа ў тым, што, па-першае, даваенныя нумізматычныя зборы музея былі амаль цалкам страчаны падчас акупацыі Мінска ў часы Вялікай Айчыннай вайны, а па-другое, “эмісія” такіх манет была сама па сабе не надта вялікай нават у тыя часы эпохі Сярэднявечча. Таму натуральна, што музейшчыкі адразу ўхапіліся за прапанову прыватнага калекцыянера прадаць гэтыя артэфекты.

Паколькі збор сродкаў адбываецца праз краўдфандынгавую платформу, кожнаму, хто ахвяруе грошы на праект, музейшчыкі абяцаюць “бонусы” і падарункі. Гэта можа быць паштоўка, згадка чалавека ў якасці спонсара на сайце музея, экскурсія па музейнай экспазіцыі і нават доўгатэрміновы абанемент на бясплатнае наведванне ўстановы культуры. Але з апошнім “бонусам” сёння яшчэ існуюць пэўныя нюансы.

— На сайце цяпер змешчана інфармацыя пра двух і нават пяцігадовы абанемента для тых, хто ахвяруе значную колькасць грошай

на набыццё калекцыі, але гэтая інфармацыя не зусім слушная, — адзначыў “К” дырэктар Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь Алег Рыжкоў. — Мы пакуль спыніліся на адным варыянце — гадавым абанеменце, які будзе прадастаўляцца ў якасці бонусу для буйных ахвярадаўцаў. І гэта цалкам наша рашэнне, якое не трэба ўзгадняць з Міністэрствам культуры краіны (як таксама не зусім слушна адзначана на сайце), бо мы прынялі яго згодна з нашымі правам уласніка і паводле нядаўна прынятага “Кодэксу Рэспублікі Беларусь аб культуры”.

Да слова, кошт калекцыі, якую хочучь набыць музейшчыкі, складае даволі важкую суму ў 7 тысяч 200 рублёў. На саму ж акцыю на краўдфандынгавай пляцоўцы адведзена ўсяго толькі 60 дзён. І, на жаль, як вынікае са статыстыкі, за 39 дзён да завяршэння кампаніі сабрана толькі 10 % ад сумы — 755 рублёў ад 18 неабыхавых асоб. Але Алег Рыжкоў гэтым фактам надыта не засмучаецца.

— Па-першае, час у нас яшчэ ёсць: магчыма, за наступны месяц уся неабходная сума будзе ўрэшце атрымана, — сказаў дырэктар музея. — Акрамя таго, не варта забывацца, што “Талака.бай” прадастаўляе магчымаць працягнуць праект у часе. Таму ў гэтай сітуацыі я бачу два варыянты развіцця падзей: або пасля завяршэння тэрміну акцыі мы забіраем атрыманую суму (хай сабе і не поўнасцю тую, якую нам хацелася б мець), дадаём свае грошы ці грошы спонсараў і набываем калекцыю, або працягваем збор сродкаў яшчэ на некаторы час, скажам, на 2 — 3 месяцы. Так што я ўпэўнены, што старадаўнія манеты часоў ВКЛ застануцца ў калекцыі Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі ў любым выпадку, і пасля іх змога ўбачыць кожны наведвальнік нашай установы культуры.

Што ж, паглядзім, як будуць развівацца падзеі далей. Але што ні кажы, а тэндэнцыя набыцця музейных артэфектаў талакой спонсараў, якую, калі не памыляюся, запачаткаваў у Беларусі яшчэ колькі гадоў таму Музей гісторыі Магілёва, паспяхова працягваецца і надалей. І калі да гэтага музейнага спонсарскага і краўдфандынгавога мэйнстрыму цяпер далучаюцца нават буйныя нацыянальныя музеі, у выйгрышы, відаць, застаюцца ўсе: і музейшчыкі, і наведвальнікі, і, натуральна, прыватныя калекцыянеры, якія, мяркую, цяпер з большай ахвотай будуць прапаноўваць свае артэфекты ўстановам культуры, а не выводзіць іх на “шэры” рынак. Прынамсі, хацелася б на гэта спадзявацца.

Сітуацыя

Ад Веткі да Гомеля няма і 20 кіламетраў. Каб не чарнобыльскай навала, раённы цэнтр даўно стаў бы мікрараёнам цэнтра абласнога. Прынамсі, яшчэ на пачатку 1980-х ішла гаворка аб адкрыцці тралейбуснага маршрута паміж згадымі гарадамі. Але ў 1986-м здарылася тое, што здарылася. Я жыву цяпер у Мінску, але застаюся, як мне падаецца, патрыётам роднай Веткаўшчыны. І калі работнікі культуры Беларусі даведваюцца, адкуль я родам, рэакцыя ў іх заўжды адзіная: “А! Знакаміты музей! Шкляраў, Нячаева!” Я гэтым вельмі ганаруся. Сённяшня гаворка — менавіта пра гонар.

Яўген РАГІН

Фрагмент экспазіцыі філіяла.

Падчас свята “Кросенцы”. / Фота з сайта музея

Дэталёны разгляд

(Заканчэнне. Пачатак у № 11.)

Працягваем “разглядаць” міфы адносна беларускага кіно вачыма прадстаўнікоў кінасферы.

Скарочаны фармат гэтага матэрыялу, які атрымаў форму тэсту, быў надрукаваны на вэб-рэсурсе “Sputnik.by”. Больш поўная версія апытання — да ўвагі чытычоў “К”, хоць і мы, вядома, рабілі пэўныя скарачэнні.

Міф дзевяты. Беларусь з’яўляецца базай для расійскай кінавытворчасці.

Сяргей ЯКУБОЎСКІ, прадзюсар студыі “НашаКіно Production”: — Нашы медыя актыўна мусіруюць тэму, маўляў, расійскія кінематаграфісты падахваціліся працаваць у Беларусі выключна дзеля выгоды. Гэта вельмі надуманае меркаванне. Беларусь — далёка не Мекка для вытворчасці серыялаў, тут здымаецца зусім невялікая колькасць тэлекантэнт, які вырабляецца ў Расіі. І не існуе аніякай абавязковай прывязкі да беларускага кінарынку. Магу так сцвярджаць, таму што сам 12 гадоў працую ў галіне. Можна казаць, што існуе пэўная сувязь асобных кінематаграфістаў, уладжэнцаў Беларусі, якія працуюць зараз у Маскве. Альбо выпадкі, напрыклад, рэжысёра Дзмітрыя Астрахана, які шмат працаваў у Беларусі ў дзевяностыя і ў нульыя. Потым сюды здымае кіно прыйшла кампанія Валерыя Тадароўскага. Але не таму, што выгадна, а таму, што камфортна. Прывязджаюць у Беларусь і з іншых прычын: рэкамендацыі калег, сцэна-

ры і добра знаёмы з заснавальнікам музея Фёдарам Шкляравым, і з сённяшнім кіраўніком установы Галінай Нячаевай сябруем з дзяцінства. А на другім паверсе музея ў Ветцы — “мой” абраз Святога Міколы, які з юнацтва накіроўвае маё бадзяжнае жыццё. Так атрымалася, што з родных у Ветцы толькі і засталіся што музейшчыкі ды гэтая ікона... Але хопіць лірыкі.

Гісторыя пра гісторыю

Гаворка, як вы здагадаліся, не пра музей, а пра яго гомельскі філіял. Пагадзіцеся, факт (у раённай установе ёсць у абласным цэнтры філіял) не мае ў краіне аналагаў. Як быў створаны прэцэдэнт,

што сам па сабе пераўтвараўся ў брэнд і Веткі, і Гомеля? Тут абгрунтаваная настурнасць Галіны Нячаевай паспрыяла. Яна як разважала? Аналаг кразнаўчага музея ў Гомелі — палаца-паркавы ансамбль, дзе прэзентуецца збольшага шляхецкая (калі хто не ведае — “дворянская”, па-руску кажучы) культура. Вось таму Нячаева і захацела займаць у абласным цэнтры філіял, які прапагандаваў бы гарадскім дзеткам (і не толькі) культуру народную, на якую Веткаўшчына, шчодрая на талентавыяўленні, ніколі не мела браку.

І ўсё ў Галіны атрымалася! Падтрымалі яе тагачасныя старшыня Гомельскага

аблвыканкама Аляксандр Якабсон і старшыня аблсавета дэпутатаў Вялянцін Сяліцкі. Я запытаўся ў Нячаевай: “Так усё без перашкод і атрымалася?” І пачуў адказ: “А Якабсон з Сяліцкім нас любілі!” Я часта паўтараю ў сваіх артыкулах пра наша народнае мастацтва, што ўсё тут — ад любові ці ад поўнай адсутнасці гэтага пачуцця... Філіял Веткаўскага музея народнай творчасці з’явіўся ў Гомелі ў 2001 годзе. Ён змяніў некалькі адрасоў, а ў 2008-м атабарыўся ў палаца-паркавым флігелі, дзе раней быў шахматна-шашачны клуб.

Так што раённы цэнтр з цэнтрам абласным злучыў не гомельскі тралейбус, а

Прэцэдэнт скасавання

Гісторыя з гомельскім прадстаўніцтвам веткаўскага музея не завершана

ры і пасе мясцовай натуре, трэба здымаць аб’екты савецкага часу. А так расіянам ёсць дзе працаваць, у гэтым плане Мінск як кінапляцоўка канкуруе з Яраслаўлем, Ноўгарадам, Цверру.

Міф дзятая. Сёння зняць фільм можа кожны, хто жадае, проста сабраўшы сяброў і ўзброіўшыся смартфонам.

Андрэй КУЦІЛА, рэжысёр-дакументаліст: — Каб мне прапанавалі здымаць стужку толькі на мабільны тэлефон, я, напэўна, адмовіўся б. У прафесійным

стужку, якую потым можна паказаць у кінатэатры, сёння даволі проста. Напрыклад, расіянін Зміцер Калашнікаў зрабіў фільм “Дарога”. Ён зманціраваны з відэа, знятых аўтамабільнымі відэарэгістратарамі. Рэжысёр наогул не працаваў з камерай, толькі сабраў уесь матэрыял, зманціраваў, а гэты фільм пасля трапіў на вялікі замежны фестываль.

Міф адзінаццаты. Без падтрымкі Мінкультуры немагчыма зняць фільм, а потым паказаць яго ў кінатэатры.

танна, і гэтыя людзі, хутчэй за ўсё, захочуць падрэзаць ваш фільм пад свой уласны густ. Таму давядзецца дамаўляцца з кінатэатрамі самастойна. Калі ў Мінску з гэтым асабліва праблем няма, то ў абласных цэнтрах вашу карціну, хутчэй за ўсё, не возьмуць. Проста таму, што адны чыноўнікі баяцца атрымаць па шапцы за ініцыятыву, а ўстанова — імкнуцца зарабляць. На аўтарскім жа кіно, у адрозненні ад “Трансформераў”, шмат грошай не “наварыш”. І ў выніку праект удаецца

Моршчымся ад мэйнстрыму, але ж...

Частка II

Нацыянальнае кіно: праўда і міфы

плане гэта вельмі нязручна — патрэбна яшчэ шмат прыстававанняў, каб атрымаць прыстойную карцінку. У гэтым сэнсе агучаную прапанову трэба ўспрымаць не літаральна, а больш метафарычна, у сэнсе “сёння не патрэбны вялікія грошы, каб здымаць кіно”. Наогул, трэба быць дурнем, каб наўмысна здымаць кіно на мабільны тэлефон, калі гэтага не патрабуе стылістыка ці, напрыклад, не стаіць мэтай трапіць на фестываль кшталту “Smartfilm”. Бо сёння якасная лічбавая тэхніка ёсць ў шырокім доступе і яе арэнда не так дарага каштуе. Куды больш важна ўлічваць мастацкі бок справы — без адпаведнай падрыхтоўкі, канцэпцыі ці сцэнарыя зрабіць добрае кіно наўрад ці атрымаецца. Але сапраўды, зняць самастойна

Улада СЯНЬКОВА,

рэжысёр: — Зняць сваё кіно і самастойна паказаць яго ў кінатэатры — задача ажыццяўляльная, але сам працэс больш нагадвае бег з перашкодамі. Паколькі ў Беларусі няма аформленага інстытута незалежнага кінапрадзюсавання, а атрымаць у дзяржавы дапамогу фактычна немагчыма, дэбютанту давядзецца альбо вучыцца пяць гадоў у Акадэміі мастацтваў, альбо здымаць за ўласны кошт.

Каб паказаць зробленую карціну ў кінатэатрах, трэба стаць індывідуальным прадпрыемствам з перспектывай аплаты падаткаў. У якасці запаснога варыянта можна звярнуцца па дапамогу да прыватных дыстрыб’ютараў, але іх паслугі каштуюць ня-

зладзіць толькі ў трох абласцях. Укладваемся ў рэкламу, плацім у ФСАН, выплачваем падатак па дэкрце № 3 за час, які быў страчаны на постпрадакшн. Узнікае пытанне: ці стане незалежны беларускі рэжысёр здымаць сваё другое кіно такім жа чынам? Тут ужо пытанне волі і імперыі.

Міф дванаццаты. Прыватны бізнес не бачыць сэнсу ў спансраванні кінавытворчасці.

Дзмітрый ФРЫГА, незалежны кампазітар і прадзюсар:

— Гэта сцвярдженне хутчэй не з катэгорыі міфаў, а аб’ектыўных эканамічных рэалій. Бізнес жа працуе не па разнарадках і “птушачках” — ён лічыць грошы. Чалавек, які нам дапамагаў шукаць партнёраў для здымак каме-

веткаўскі музей. Факт, варты за-
натавання ў кнігу нацыянальных
культурных рэкордаў.

Гісторыя пра “ёсць меркаванне”

На мінулых выхадных СМІ па-
ведамлілі пра тое, што ёсць мерка-
ванне скасаваць згаданы філіял.
Не буду падрабязна пераказваць
храналогію падзей. За мяне гэта
(канспектуйна ды тэзісна) зробіць
загадчык філіяла Пётр Цалка:

— 17 сакавіка ў Веткаўскім
музеі генеральны дырэктар Го-
мельскага палацава-паркавага
ансамбля Ірына Пырко катэга-
рычна прапанавала перавесці
філіял у Ветку, у будынак былога
райкама партыі, дзе сёння мес-
цяцца фонды музея. На наступ-
ны дзень я звярнуўся па “гарачай

прэзідэнцкі грант), школы тра-
дыцыйных танцаў, песень ды
абрадаў, рэгіянальныя фестыв-
тэатра і хараводаў. І стратнымі
гэтыя намаганні ніяк не наза-
веш, бо штогод філіял наведва-
юць дзесяць тысяч аматараў бе-
ларускай духоўнай спадчыны. Ці
трэба яшчэ доказы, што тут ро-
біцца справа надвычайнай ідэ-
алагічнай важнасці: гартуецца
нацыя? Дый палацава-паркава-
ваму ансамблю, усёй вобласці
карысць відавочная. Як-ніяк і
за кошт філіяльных старанняў
колькасць палацавых наведван-
няў трымаецца на досыць высо-
кім узроўні. І турыстычнае Зала-
тое кольца Гомельшчыны — не
пусты гук. Пабываюць турысты
ў палацы, палюбуюцца паркам,
зойдуць у філіял, пабачаць ручні-

Фота Мікалая ПЯТРОВА, БелТА

Летась, 26 красавіка, у дзень 30-годдзя аварыі на Чарнобыльскай АЭС, Аляксандр Лукашэнка прыняў удзел у фінальным канцэрце добрачыннага творчага марафону “Адраджэнне”, які адбыўся ў гэты дзень у Ельску. Падчас мерапрыемства Прэзідэнту Беларусі ўручылі неглюбскі ручнік-абярэг “Кола жыцця”. Гэты ўнікальны, 30-метровы, ручнік быў створаны ткачыхамі з вёскі Неглюбка Гомельскай вобласці і сімвалізуе гады, якія мінулі з дня аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Уручаючы выраб Прэзідэнту, адна з ткачых папрасіла Кіраўніка дзяржавы захаваць ручнік у Палацы Незалежнасці, каб ён аберагаў краіну ад войнаў і катастроф. Тады Аляксандр Лукашэнка назваў ручнік “лепшым падарункам за 20 гадоў на пасту Прэзідэнта”.

Дадамо, у Гомелі неглюбскія ручнікі можна было ўбачыць менавіта ў філіяле Веткаўскага музея стараабрадніцтва і народных традыцый імя Фёдара Шклярава.

нальныя змены цягам рэкорднага часу і размовы быць не можа!) Але вернемся да расповеду Пятра Цалка:

— 20 сакавіка прайшла нарада. Начальнік галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі аблвыканка Ірына Даўгала зазначыла, што афіцыйнага рашэння аб закрыцці філіяла не прынятае...

Маю толькі адно пытанне: яшчэ ці ўжо?

Вось дык гісторыя!

Ну чаму так атрымліваецца, што нацыянальную культуру па-

стаянна трэба ратаваць? Увесь час камусьці настойліва даводзіць, што словы “будаваць-ствараць” і “руйнаваць-зачыняць”, — ніяк не сінонімы? Неабходна тлумачыць, што без беларускай традыцыйнай культуры мы не маем права лічыцца нацыяй і ўласнымі рукамі выклікаем пагрозу ўласнай нацыянальнай незалежнасці?

Карпатліва выгадаваную яблыню, якая шчодра пладаносіць і корміць усё наваколле, не пераносяць на іншую глебу, а любяць і ганарацца ёю. Як завяршыцца гісторыя з нашай “яблыняй”?

K

прэцэдэнту?

лініі” да губернатара Уладзіміра Дворніка. Ён зазначыў, што размяшчэнне філіяла на тэрыторыі палацавага ансамбля — рэч не зусім правільная. Маўляў, палацу — палацава, а філіял вяртаецца ў Ветку. Яна разам з вёскай Хальч, дзе ёсць свой палац, павінна прыцягнуць яшчэ большую колькасць турыстаў...

Без каментарая тут не аб-
ясціся. За гады існавання ў воб-
ласці філіял стаў сярод гараджан папулярным адукацыйным цен-
трам. У прастору інтэрактыўнай
музейнай дзейнасці арганічна
ўпісаліся майстар-класы па вы-
рабе знакамітага неглюбска-
га ручніка (на рэканструкцыю
неглюбскага строя атрыманы

кі, пачуюць родную мову, патан-
чаць разам з музейшчыкамі — і ў
Ветку скіруюцца. Урэшце бюджэт
ад аказання музейных паслуг у
нас — адзіны. І зусім ужо смеш-
ны аргумент у падтрымку еднасці
палаца і філіяла. Ці ж існавала
шляхта без чэлядзі?

Што да Хальча з палацам, дык “К” неаднаразова пісала пра тое, што гэты ўнікальны будынак стаіць апошнім часам без справы і руйнуецца на гора аматарам даўніны. (Ды што там “апошнім часам”! Усё маё дзяцінства-юнацтва “белы дом” на высокім маляўнічым беразе прывабліваў увагу веткаўцаў, але пры гэтым асаблівай духоўнай нагрукі не нёс. На сёння пра нейкія карды-

дзі “Party-zan фільм”, сказаў, што яшчэ год таму знайсці 50 тысяч долараў для фільма было гэтак жа проста, як пстрыкнуць пальцамі.

Зараз рэкламныя бюджэты зрэзаліся напалову, а потым ад гэтай паловы яшчэ напалову. Бізнес, які мог бы выступіць патэнцыйным партнёрам, элементарна не ўпэўнены, што будзе праз месяц. Таму ўкладзі дзесяць, дваццаць тысяч долараў у прадакт-плэйсмэнт для яго вельмі рызыкаўны крок. Тым больш, такі від рэкламы для нашай краіны не прапрацаваны. Калі мы тлумачылі партнёрам, што за мяжой прадакт-плэйсмэнт вельмі моцна развіты, усе вядомыя фільмы працятыя рэкламай, і яна, у адрозненне ад тэлевізійнай, можа працаваць на фірму гадамі, людзі з намі пагаджаліся. Але ўсё роўна далёка не ўсе сёння гатовыя на падобныя эксперыменты.

Міф трынаццаты. У Міністэрства культуры ёсць дакладная стратэгія развіцця нацыянальнага кінематографа.

Андрэй КУРЭЙЧЫК, рэжысёр, сцэнарыст, драматург:

— Варта падзяляць фармальную дакументацыю Міністэрства культуры, якая гадамі існуе ў адных і тых жа фармулёўках, і рэальную канцэпцыю, якая мае на ўвазе актуальную ацэнку сітуацыі, шляхі выхаду з яе.

На мой погляд, Міністэрства культуры з часоў Паўла Латушкі не падыходзіла да гэтага пытання сістэмна. Тады была ўведзена сістэма конкурсаў, створана нарматыўна-прававая база, набліжаная да больш дасведчаных у гэтай працы краін. У працэс абмеркавання праблем кінематографа былі ўцягнутыя незалежныя прадзюсары і моладзь. У далейшым гэтыя ідэі былі пераведзены ў іншае рэчышча. Водападзелам стаў праект “Мы, браты”.

Міф чатырнаццаты. Беларускае кіно не паказваюць у кі-

натэатрах, таму што яго адтуль выціснуў Галівуд.

Максім СЫРЭЦ, каардынатар фестывалю “Cinema Perpetuum Mobile”:

— Міф мае права на жыццё, але толькі пасля разгляду таго, што ў нас адбываецца з кінематографам. Не варта шукаць прычыну прарвалу беларускага кінематографа за акіянам, калі відавочныя прычыны знаходзяцца побач альбо нават у нас саміх.

У агучанай праблемы ёсць некалькі бакоў. Па-першае, беларускае кіно здымаецца яшчэ пакуль не дастаткова шмат, каб яго было звольна на канкурэнцыю.

Па-другое, фіяска белкіно ў кнатэатрах можна звязаць з тым, што яно не заўжды з’яўляецца “глядзельным” для масавага глядача. Буйныя камерцыйныя кінапраекты часцяком аказваюцца не самай лепшай якасці. З іншага боку, малабюджэты незалежны кінематограф паступова знаходзіць свайго глядача, але гэтага глядача пакуль так мала, што нават аб паўнаватарасным пракаце такога кіно гаворку весці нельга.

Па-трэцяе, дзяржава раз-
пораз умешваецца пэўным чынам у сферу кіно. Гэта нярэдка замянае нармальнаму рынкаваму развіццю кінавытворчасці ў краіне.

Міф пятнаццаты. У Беларусі існуюць аднолькавыя ўмовы атрымання дзяржаўных грантаў на кінавытворчасць як для “Беларусьфільма”, так і для незалежных аўтараў і прыватных кампаній.

Андрэй КУДЗІНЕНКА, рэжысёр:

— Нават калі прыватнік выйграе грант на здымкі, ён абавязаны вярнуць з будучага прыбытку ў дзяржбюджэт тую працэнтную частку, што дзяржава вылучыла фільму (50 — 70%), у той час як “Беларусьфільм” атрымлівае грант на бязвыплатнай аснове. Увесь атры-
маны тут прыбытак выкарыстоў-

ваецца на гаспадарчыя патрэбы, для развіцця новых праектаў. На гэту відавочную супрацьлегласць я ўказваў яшчэ колішняму міністру культуры Паўлу Латушку. Незалежны аўтар ад студыі-дэбютанта разлічваць на фінансаванне фактычна не можа, бо ўдзельнічаць у Рэспубліканскім конкурсе кінапраектаў могуць толькі юрыдычныя асобы, якія маюць кваліфікаваны персанал, досвед працы ў галіне кінематографіі не менш за 5 гадоў, наяўнасць ўласнага бюджэту, распісанага плана камерцыйнага прасоўвання карціны. Іншымі словамі, рэжысёр музіць заручыцца падтрымкай як мінімум аднаго афіцыйна аформленага прадзюсара, у якога знойдуцца грошы на вытворчасць і шмат супрацоўнікаў. Дзе ў нашых шыроках знайсці такога (няфэйкавага) партнёра, не ўяўляю.

Міф шаснаццаты. У Беларусі кожны год ладзяцца “першыя” міжнародныя фестывалі, здымаюцца “першыя” карціны. Мы ўсе знаходзімся ў асяродку новага кінамастацтва?

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, журналістка:

— З прыходам новых тэхналогій у кіно “дыскус першага” захпіў кінематографістаў. Першы фестываль кароткаметражных фільмаў, першы супер-пупер праект беларускага кіно, першая беларуская кінакамедея... Насамрэч, мы толькі распачалі гэты праменад амбіцый, які дэманструе, з аднаго боку, імгэт зрабіць тое, чаго раней не было, а з іншага — сцвердзіцца ў сваёй “першасці”. Вакол нас трава не расце, вада не цячэ. Прыйшлі новыя мы (прадзюсары, кінарэжысёры, сцэнарысты) — і пачынаецца новы адлік часу.

Безумоўна, айчыннае кінаполе мае шмат прагалаў, якія варта за-
паўняць: ствараць сваю асабістую мову, вынаходзіць свае кіно і фестывальныя фарматы, але ў той жа час варта разумець, што гісторыя

нават такой маладаспедаванай сферы, як беларускае кіно, не распачынаецца ў 2010-х.

“Дыскус першага” — сімптом знаёмай хваробы беларускага грамадства на адсутнасць цікавасці да свайго мінулага, нават недалёкага, якое мае шмат версій, а не адну генеральную лінію. Гэта, вядома, і следства неструктураванасці сучаснага кінаполя, паказчык адсутнасці аўтарэтэтаў, адпаведнай базы дадзеных кінаініцыятыў, актыўнай працы інстытуцый, іх даследаванняў, сеткі спецыялізаваных выданняў, прысвечаных беларускаму кіно... Так, усё гэта патрабуе выбудовы, стварэння і распаўсюджвання. Але пры гэтым, колькі працы не мела-
ся б наперадзе, ніхто не замянае рэжысёрам “першых беларускіх” камедыі, трылераў ды дэтэктываў, стваральнікам “першых” фестывалюў і кінатэатраў перад гучнай заявай вядомым шляхам пашукаць у інтэрнэце сваіх папярэднікаў. Магчыма высветліцца, што хтосьці яшчэ ў 1980-х быў ужо трэцім у гэтым кірунку.

Занатаваў

Тарас ТАРНАЛІЦКІ, кінааглядальнік

3 прапановы пракаментавалі меркаванні “К” звернулася да сьпіннай рэжысёрскай постаці, за-
служанага дзеяча мастацтваў нашай краіны, намесніка галоўнага дырэктара па творчых пытаннях Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” Вячаслава НІКІФАРОВА. У бліжэйшых нумарах — водгук вядомага майстра.
Фота Юрыя ІВАНОВА з архіва “К”

Дзяжурны па нумары

Адзін у полі не танцор

У “К” № 11 мы разважалі пра пераемнасць традыцыйнай танцавальнай культуры. У працяг тэмы хочацца засяродзіцца на грамадскіх ініцыятывах у гэтай сферы, балазе танцавальных вечарыны набываюць папулярнасць па ўсёй Беларусі.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

Урэшце, у асяродку аматараў фальклору, не звязаных з установамі культуры, цікаўнасць да традыцыйных танцаў абудзілася ў 1980-х. Тады і спявалі, і рабілі спробы ладзіць Гуканне вясны, Купалле, калядаваць у горадзе. На чале гэтага руху стаялі студэнты філалагічных факультэтаў БДУ і Гомельскага педінстытута. Стыйны рух паступова арганізаваўся ў суполкі “Майстроўня” і “Талака” (апошняя, дарэчы, існуе і сёння).

Другая хваля, звязаная з першай хіба ментальна, — танцавальныя вечарыны ў Інстытуце праблем культуры, арганізаваныя Ірынай Мазюк. Прыходзіла моладзь, пераважна студэнты творчых спецыяльнасцей: мастакі, дызайнеры, архітэктары. З тых мастацкіх ініцыятыў і цэнтра этнакасмалогіі “Крыўя” бярэ пачатак гурт “Гуда” і рэспубліканскае Студэнцкае этнаграфічнае таварыства. На пачатку 2000-х першы засяродзіўся на спевах, а другое — на экспедыцыях і навучальных гуртках. Нейкі час у Мінску народнымі танцамі займаліся толькі рыцарскія клубы і дудары. У сярэдзіне 2000-х бард Зміцер Сідаровіч арганізаваў вечарыны народных танцаў у мінскай кавярні “Жар-пташка”. Паступова ўтварылася музычная капэла “На таку”, якая ладзіць танцавальныя вечарыны ў розных гарадах Беларусі. Падчас гэтых імпрэз ад мясцовых носьбітаў танцавальных традыцый запісваюцца новыя танцы, якія потым набываюць другое жыццё на мінскіх вечарынах.

Рух, узяты ў рэгіёне мінскімі аматарамі, звычайна не зацікае: работнікі культуры знаходзяць мясцовых музыкаў і працягваюць ініцыятыву. Бывае, што нефармальныя танцавальныя вечарыны ўзнікаюць на месцах без уплыву з цэнтра. І ўсё ж імпрэзы з удзелам мінскіх музыкаў застаюцца запатрабаванымі. Таму Студэнцкае этнаграфічнае таварыства і падала праект па арганізацыі мясцовых танцавальных вечарын “Трохкрок” на конкурс “Social Weekend 9” (падрабязна пра тое — таксама ў “К” № 11).

Праўда, не ўсюды танцавальныя вечарыны “прыжыліся”. Напрыклад, у Крупскім раёне Мінскай вобласці з восені 2015-га на працягу года прайшло 6 імпрэз. “К” пісала пра гэтыя танцы ў № 43 за 2015 год і ў № 4 за 2016-ы. Ініцыятаркай мерапрыемстваў была танцорка мінскай этнашколы гурта “Гуда” Антаніна Малама, якая здымала хату ў пасёлку Крупскі. Самыя ярскія імпрэзы прайшлі на Каляды і Масленку ў пачатку 2016-га, на адным з мерапрыемстваў прысутнічала намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Крупскага райвыканкама Таццяна Мельнік. Але ў верасні 2016-га нешта пайшло не так і вечарыны спыніліся. Антаніна Малама набыла ў Крупскім хату і стала жыць там, але прапаноў па арганізацыі новых танцавальных вечарын ад работнікаў культуры пакуль не атрымлівала.

Сітуацыя з пераемнасцю ў галіне танцавальнага мастацтва не ўнікальная. Напрыклад, песні: даўней спявалі калі не ўсе, то многія. Песні гучалі амаль заўсёды: падчас працы і адпачынку, на сямейныя і каляндарныя святы, над калыскай і на кірмашы. Цяпер бабулі, якіх апытваю падчас этнаграфічных экспедыцый, скардзяцца: “Запярэ дзе — дык скажучь, што п’яная”. Таму можна рэзюмаваць, што любая пераемнасць патрабуе асяродку, супольнасці. Адзін у полі не вяр, хаця прыватная ініцыятыва вельмі істотная.

K

Будзем на сувязі!

Нам цікавае Ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрынку kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркуйце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kimpressby, [instagram.com/kimpressby](https://www.instagram.com/kimpressby)

Без куражу і без "птушчак"

— Што саюз дае крытыку, мастацтвазнаўцу?

— Каб разважаць пра выгоды і зручнасці, якія дае сваім сябрам творчы саюз, трэба найперш разабрацца, якія ўвогуле функцыі ён выконвае ў культурнай прасторы нашай дзяржавы. А потым ужо меркаваць пра канкрэтныя структуры саюза, пра секцыю крытыкі ў прыватнасці. Па жыцці атрымліваецца так, што перш чым сказаць "дай!" трэба сказаць "на!" Выгоды, якія мелі сябры творчых саюзаў у савецкі час, былі зыходна аплочаныя працай на імідж сацыяльнага ладу, на прэстыж дзяржавы. Саюз даваў мастаку (і мастацкаму крытыку) высокі статус і сацыяльную абароненасць. Мастак мог афіцыйна прэтэндаваць на майстэрню ці паляпшэнне бытавых умоў, на пуду ў дом творчасці, дзе было зручна сумяшчаць творчую працу і адпачынак, на дзяржаўную замову.

Сёння ж саюз ужо не праваднік ідэалогіі, не інструмент дзяржаўнай культурнай палітыкі, а грамадская арганізацыя, пры тым што ў маральным сэнсе і паводле патрыятычнага паклікання Саюз мастакоў адказвае за беларускую культурную прастору.

Крытыка ж яшчэ да сацыялістычнага рэалізму выконвала ролю інфарматара грамады ў культурнай сферы. І не толькі грамады ўвогуле, а канкрэтныя патэнцыйныя спажываўцы культуры, замоўцаў на мастацкі твор. Напачатку функцыя крытыка абмяжоўвалася напісаннем каталога твораў таго ці іншага салона, той ці іншай галерэі. Потым з'явілася крытыка, якая ў большай ці меншай ступені дапамагала людзям арыентавацца не толькі ў коштах на творы мастацтва, але і ў мастацкіх кірунках. Асабліва крытыка як сістэма ўплыву на грамадскую думку спрацоўвала, як я мяркую, у Расіі на мяжы XIX і XX стагоддзяў. Былі такія асобы як Уладзімір Стасю, Ігар Грабар, Максіміліян Валашын... Пры тым, што не

было ні саюза мастакоў, ні секцыі крытыкі пры саюзе.

Зараз нічога падобнага і блізка няма. Іншы час, іншыя сацыяльныя і культурныя рэаліі. Я яшчэ толькі ўваходжу ў справу, знаёмлюся са сваімі калегамі ў Мінску і рэгіёнах, спрабую вызначыць, чым займаецца і чым на карысць агульнай справы мог бы займацца кожны з іх. Хтосьці выкладае, хтосьці вядзе курсы, чытае цыклы лекцый, працуе па выдавецкіх планах. Ёсць сярод крытыкаў музейшчыкі, журналісты. Ёсць,

і матэрыяльнага стымулу для плённай працы. Сышлі ў нябыт (спадзяюся не назаўсёды) запал і кураж, якімі сілкавалася друкаванае слова 1990-х. Не скажу, што людзі ў тая гадзі былі абыякавымі да грошаў і выгод, якія грошы даюць, але творчая самарэалізацыя ў шкале каштоўнасцей стаяла вышэй за матэрыяльныя даброты. Прэстыжна было зрабіць нешта сваё, такое, што не ўлісвалася ва ўсталяваную сістэму, не адпавядала звыклым рэаліям. Тады ўпершыню з'явілася

мастацтвазнаўцаў. І каб трапіць у каманду гэтага праекта аказалася прэстыжна.

— Можна, варта зрабіць школу маладога крытыка на базе саюза, дзе малады вучылася б пісаць якасныя, чыгальныя тэксты?

— Гэтану навучыць практычна немагчыма, калі няма ўнутранага паклікання, матывацыі. Балазе мастак сёння лічыць, што яму патрэбны менеджар, маркеталаг, а не крытык. Роля ж прафесіяналаў слова ў пра-

бы тэксты, трэці займаўся б пярам...

— З якімі праблемамі вы сутыкнуліся як старшыня секцыі крытыкі?

— Я па-сапраўднаму яшчэ ў справу не ўвайшоў. Маю шмат працы як журналіст. Не паспяваю наведваць цікавыя асабіста мне і, мяркую, маім чытачам выставы. Цікавыя з'явы адбываюцца і ў рэгіёнах. Каб была магчымасць, з камандзіровак не вылазіў бы. Не хапае ў краіне прафесіяналаў слова і думкі, не хапае людзей,

лістаў. Як вы ставіцеся да гэтай тэндэнцыі?

— Грамадства проста не адчувае патрэбы ў інстытуце мастацкай крытыкі на дадзеным этапе. Іншая справа, калі нас дзесьці не заўважаюць і не шануюць, значыць, мы штосьці робім не так. Каштоўнасць жа мастацтва вызначаецца толькі тады, калі збольшага ўсё ёсць. Вось куды вешаць карціну, калі няма дома?

Што да вольнага ўваходу... Мастацтва ў нейкай ступені ўжо раскоша. І калі на гэтую раскошу прапускаюць зусім бясплатна, мяркую, тое — не зусім нармальна.

— Якія змены, па вашым меркаванні, чакаюць крытычныя матэрыялы ў будучыні? Якія формы і жанры знікнуць? Што з'явіцца?

— Пісаць трэба добра і чытальна — гэта апырыёры. Мяркую, стылістыка зменіцца. Тэксты будуць больш кароткімі і больш канкрэтнымі. Іншы раз гляджу фільмы 1950 — 1960-х гадоў, якія лічацца класікай. Разумею, ставілі вялікія рэжысёры, граюць вялікія акцёры, але ў гэтым кіно іншая стылістыка, "расцягнутая" прастора, і мне сумна іх глядзець. Мне бліжэйшае дынамічнае ды яркае кіно. Так і з матэрыяламі крытыкаў. Доўгія тэксты не надта запатрабаваныя, акрамя вузкага кола зацікаўленых, пэўна.

Я хацеў бы сёння пісаць пра мастакоў, якія пайшлі з жыцця, як кажуць, на "ўзлёце". Мастацтва — гэта не толькі карціны і скульптуры, гэта найперш людзі, якія іх ствараюць. І іншым разам біяграфія мастака бывае больш цікавая за ягоны твор. Думаю, гэта перспектывы кірунак у нашым мастацтвазнаўстве і журналістыцы. Асабліва зараз, на зломе эпох, які зацягваюцца. Бо чалавеку заўжды цікавыя другі чалавек. Скажам, драматычны лёс Амеда Мадзіляні (гэта адзін з маіх любімых мастакоў) "падсвечвае" ягоныя карціны. Зрэшты, гэта можна сказаць пра любога творцу. Проста не пра ўсіх ведаем.

Мне цікава не проста праісціся па выставе, а пагутарыць з мастаком і зразумець

Дзе знакі прагрэсу?

Мастакі, дызайнеры, музейшчыкі ды іншыя прадстаўнікі арт-сферы ведаюць Пятра ВАСІЛЕЎСКАГА найперш як журналіста, які мае ўласны погляд на тое, што адбываецца ў нашай культурнай прасторы. З мінулага ж года ён з'яўляецца старшынёй секцыі крытыкі Беларускага саюза мастакоў. Таму гэтае інтэрв'ю менавіта пра ўсім нібыта вядомае, але, магчыма, не зусім зразумелае, а таксама пра тое, чаго можна чакаць ад мастацкай крытыкі ў перспектыве, зыходзячы з нашай культурнай рэчаіснасці.

Вольга РОПАТ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

так бы мовіць, і вольныя мастакі, якія нідзе на працы не лічацца. На тых сходах секцыі, дзе мне раней даводзілася прысутнічаць, гаворкі пра творчасць не памятаю. Сур'ёзнай праблемай было проста сабраць людзей, каб быў кворум. Складваецца ўражанне, што секцыя — гэта фармальнае аб'яднанне прынцыповых індывідуалістаў, якіх вельмі цяжка настроіць на нейкую агульную справу. Пры тым, што ў кожнага свая справа ёсць. Мабыць, гэта трэба прымаць як дадзенае: творчыя людзі шыхтамі не ходзяць.

Іншая справа і рэальная праблема — тое, што крытыкаў, якія пішуць прафесійна і якасна, адносна мала — без сацыяльнага і творчага вопыту няма і ўмення працаваць сістэмна. Прычым няма ў людзей, што пішуць пра маста-

разуменне "нефармальнага мастацтва", знайшліся людзі, якія насамрэч прапаноўвалі "эстэтычную альтэрнатыву". Зараз гэты кураж, паўтаруся, знік. Хаця, можа, я той час крыху ідэалізу.

Мо сітуацыю ўзрушыў бы, стымуляваў бы стануць змены сур'ёзнага праект дзяржаўнага маштабу, для выканання якога спатрэбіліся б высілкі ўсіх кваліфікаваных крытыкаў і мастацтвазнаўцаў краіны. Напрыклад, распрацоўка асветніцкай праграмы, даследаванне пэўных з'яў нацыянальнай мастацкай культуры, зрэшты — проста мэтанакіраваная занатоўка найбольш важных з'яў і падзей культурнага кшталту, напісанне хронікі мастацкага жыцця сталіцы і рэгіёнаў. Патрэбны праект, у якім маглі быць задзейнічаныя як мала, так і больш нашых крытыкаў і

соўванні культурнага праекта сёння відавочна недаацэньваецца.

— Але секцыя ўсё ж такі ёсць...

— Так, пра новае мастацтва павінны гаварыць новыя людзі — моладзь. І магчыма, варта праводзіць нейкія сумесныя акцыі, скажам, маладых мастакоў і маладых крытыкаў. Калісьці, памятаю, я сам яшчэ маладым мастацтвазнаўцам удзельнічаў у падрыхтоўцы рэспубліканскай выставы маладых мастакоў. Сябры маладзёжнай секцыі саюза хадзілі па майстэрнях аднагодкаў-мастакоў і адбіралі работы ў экспазіцыю выставы. Цяпер таксама да месца прыйшоўся б мастацкі праект, дзе крытыкі зыходна бралі б чыны ўдзел. Так, у групе мастацтвазнаўцаў адзін працаваў бы як менеджар, другі пісаў

якія могуць працаваць на канцэптэуальным узроўні. Як выстава ці якая іншая падзея ці з'ява ўпісваецца ў культурную палітыку нашай краіны? Яна дапамагае вытрасыць нейкія праблемы альбо "ўводзіць" ад іх у бок? Выстава — з'ява, якая прагучыць, або яна зроблена дзеля "птушчкі"? Менавіта гэтыя пытанні павінны ўздымацца ў матэрыялах журналістаў ды крытыкаў.

Чалавеку заўжды цікавы другі чалавек

— Некаторая частка зацікаўленай культурнай грамады спецыяльна не чытае крытычныя артыкулы: суб'ектыўна меркаванне крытыкаў ім не патрэбнае. Галоўнае — вольны ўваход у музей, а прааналізаваць выставу можна і без дапамогі арт-журна-

Сітуацыя

На мінулым тыдні Інтэрнэт успеніла сенсацыйная навіна: "Крэўскі замак пачалі разбіраць бульдозерам!" У якасці доказу, прыводзіліся фота, зробленыя неабыякавым падарожнікам. Натуральна, адказам стаў магчым выплеск адрэналіну на форумах ды ў сацсетках. Калі недзе ў закутках Сяціва нарэшце з'явіліся каментарыі спецыялістаў, стала адразу зразумела, што ніякай сенсацыі ў замку і не пахне. Але тыя СМІ, якія растыражавалі "качку", чамусьці ўстрымаліся ад яе абвясненя.

Ілья СВІРЫН

Пікантнасць сітуацыі заключаецца акурат у тым, што прачулы да справы захавання спадчыны турыст інтэрпрэтаваў убачанае з даклад-

Удзел бульдозера ў рэстаўрацыі Крэва

насцю да наадварот. Сяды земляных работ з'яўляюцца сімптомам не разбурэння замка, а даўгачаканага аднаўлення яго кансервацыі.

— Гэта былі планавыя вышукальніцкія работы, — каментуе ролю бульдозера навуковы кіраўнік аб'екта Уладзімір Сіняўскі. — Геалагі меліся зрабіць шурфы ў непасрэднай блізкасці ад муру, але прабыць буровай устаноўкай свідравіну аказалася немагчыма: пад'езды былі спрэс засыпаныя камянямі. Таму давлялося з дапамогай экскаватара тыя бульжнікі трохі адсунуць. Вось, уласна, і ўсё.

Навуковы кіраўнік адказаў і на абвінавачванні аб правядзенні такіх работ без археалагічнага нагляду. Паводле яго словаў, патрэбы ў ім, у прынцыпе, не было, бо ў зямлю коўш экскаватара не паглыбляўся, хіба трохі "падрапаў" мёрзлы грунт на не-

вялічкіх лапіках. Адбывалася ўсё, дарэчы, яшчэ ўзімку, калі замак быў пакрыты снегам. А як ён растаяў, тыя "драпіны" і паказаліся.

Геалагу мне давлялося сустракаць у Крэве яшчэ колькі гадоў таму — і, па ідэі, яны даўно ўжо павінны былі саступіць месца ўласна будаўнікам. Аднак працы на доўгі час замарозіліся — здагадайцеся самі, па якой прычыне. І вось, нягледзячы на складаныя цяперашні час, урэшце воз зрушыўся. Уладзімір Сіняўскі спадзяецца, што выдаткаванага сёлета фінансавання хопіць для падрыхтоўкі праектна-каштарыснай дакументацыі на першыя два пускавыя

Гэтыя здымкі скалалі Інтэрнэт. / Фота з сацыяльных сетак

комплексы, а магчыма, яшчэ і на трэці.

Па яго словах, на пачатку пройдзе кансервацыя муру, а ўжо наступным этапам будзе аднаўленне і далейшая музеефікацыя вежы Кейстута. Дзякуючы іканаграфічным матэрыялам і шматгадовым карпатлівым даследаванням, удалося вызначыць не

толькі яе вонкавы выгляд, але таксама і планіроўку — уключна са складанай сістэмай лесвіцаў.

— Гэты замак надзвычай цікавы для даследчыкаў, яго можна ў нечым параўнаць са замакітай фартэцыяй у французскім Каркалоне, — інтрыгуе архітэктар-рэстаўратар, выказваючы мерка-

ванне, што мury ў Крэве паўсталі яшчэ ў XIII стагоддзі, значна раней, чым падобныя "кастэлі" з'явіліся ў Лідзе ды Медніках.

Што тычыцца рэльефу замкавага двара, яго да пары наогул пакінуць без зменаў, захаваўшы і тыя "новаўводзіны", якія з'явіліся там ужо падчас Першай сусветнай — варонкі ад снарадаў. Ацалее (прынамсі, часткова) і нямецкі дак, умураваны ў сярэднявечныя сцены — як адметны прыклад спалучэння ўзораў фартыфікацыі розных перыядаў.

— Магчыма, калісьці археалагічныя раскопкі пройдуць па ўсёй тэрыторыі замка, і тады мы здолеем вызначыць, якія пабудовы некалі размяшчаліся ўнутры перыметра, — апавядае архітэктар. — Гэта дасць падставы казаць пра іх аднаўленне.

Зрэшты, пра такія далёкасяжныя планы сёння не выпадае нават і гаварыць. Галоўнае, каб распачатыя працы няспешна, але няўхільна ішлі

ягоную асобу. Зараз шкадую, што з некаторымі творцамі пры іх жыцці так і не меў сапраўднага сумоўя.

— **Як вы лічыце, ці існуюць пэўныя падыходы, спосабы да напісання матэрыялаў пра сучаснае актуальнае мастацтва?**

— Канешне. Пра яго нельга пісаць так, як мы пішам пра класічныя творы. Мяркую, якраз гэтым напрамкам магла б заняцца маладая плынь крытыкі. Праўда, на тое, што зараз робіць моладзь, гляджу вачыма чалавека, які атрымаў іншую адукацыю, выхаваны ў іншай сістэме. Дзесьці ў 1990-х скончылася цэлая эпоха ў сацыяльнай, палітычнай гісторыі — і ў гісторыі культуры ў тым ліку. Зараз ідзе пабудова чагосьці новага.

— **На вашу думку, ці можа мастацтвазнаўца называцца “прафесіяналам”, калі ён з-за складанага матэрыяльнага становішча не выязджаў за межы Беларусі, а творы класікаў ведае па кнігах і па сеціве?**

— У мастацтва свая геаграфія. Для мастакоў Парыж — другая радзіма. Для паўнаты адчування прафесіі варта на свае вочы ўбачыць творы мастацтва. Але, скажам, Эндру Уайет ніколі не выязджаў са свайго штата. І я разумею чалавека, які працаваў адпаведнае стаўленне да жыцця. Той жа крытык, літаратар цалкам можа жыць у сваім даволі шчыльным коле, і яму гэтага будзе дастаткова.

— **Ці можа мастацтвазнаўца быць на “беларускім узроўні”?**

— Ёсць проста мастацтвазнаўца, і не мае розніцы беларускі альбо не. Гэта прафесія. Проста сваё асяроддзе ведаеш лепей, чым астатнія.

— **Колькі краіне патрэбна крытыкаў, каб “узбагаціць” глебу?**

— Рыхтаваць трэба багата. Прычым варта разумець, што палова “адсецця”. Потым, скажам, пэўная частка з тых, хто застанеца, будзе займацца гэтым ад часу да часу. І толькі некалькі чалавек зоймуцца крытыкай па-сапраўднаму.

да завяршэння, не забуксаваўшы зноў з-за адсутнасці фінансаў. Як сведчаць адмыслоўцы, Крэўскага замка з кожным годам становіцца ўсё меней і меней — прычым, без дапамогі бульдозераў.

У той самы час гэтая сумная і кур’ёзная сітуацыя засведчыла характэрную тэндэнцыю: інфармаванне грамадскасці пра ход рэстаўрацыйных работ пакуль пакідае жадаць лепшага, хаця попыт на такую інфармацыю відавочны. Чаму б не ладзіць рэгулярныя прэс-канферэнцыі з удзелам спецыялістаў, здатных і спрэчных пытанні зняць і проста апавесці шмат цікавага — пра гісторыю помнікаў, пра тыя метады і тэхналогіі, якія плануецца прымяняць пры іх аднаўленні, урэшце, пра непазбежныя ў такой справе складанасці? Бо ў цяперашніх умовах ньюсмейкерамі ўсё часцей становяцца не прафесіяналы, а неабякавыя, але малаабазнаныя турысты.

Стэрэатыпы свядомасці вылучылі жаночаму мастацтву трывалы дыяпазон тэмаў — ад легкадумнай лірычнасці і “мілаты” да нўрымслівага змагання за права “людзьмі звацца”. Выстава “Чысціня і гігіена”, што адкрылася ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў напярэдадні прафесійнага свята прадаўцоў цюльпанаў, не проста нязмушана, але рашуча абвясняе гэтыя ўяўленні — яна іх увогуле ігнаруе. Праект атрымаўся грунтоўным і прадуманым, глыбокім і працуючым, праблемным і сацыяльным у самым лепшым сэнсе слова. І хаця ўдзел у ім прынялі выключна прадстаўніцы “найлепшай паловы”, ён зусім не пра “сваё жаночае”. Хутэй, пра чалавечае, калі на тое пайшло.

Ілья СВІРЫН

Галіна Раманова. “Лабараторыя”.

Зусім не пра жаночае

Вольга Сазыкіна, Ганна Маршава, Кацярына Міхнюк. Аб’ект “Абрад пераходу”.

Зоя Луцэвіч. “Майстэрня”.

Супастаўляючы і амаль што супрацьстаўляючы чысціню (нешта дзіцячае, адпрыроднае, натуральнае) ды гігіену (дарослае, рэпрэсіўнае, але... часам непазбежнае), куратарка праекта Марта Шматава задае выставе належны інтэлектуальны камертон, дазваляючы кожнай з удзельніц самой расшыфроваць гэтыя паняцці, грунтоўчыся на ўласных мастацкіх ідэях і жыццёвым досведзе.

Выстава рыхталася болей за год, дзякуючы чаму амаль усе мастачкі змаглі прапанаваць не проста новыя творы, але цэласныя канцэптуальныя праекты, прычым з удзелам многіх гэта быў дэбют — дасюль яны працавалі пераважна з больш традыцыйнымі медыямі. Балазе, і сама прастора НЦСМ, падзеленая на невялічкія ўтульныя залы, правакуе пакмкненне пераўтварыць кожную з іх у нешта кшталту татальнай інсталляцыі.

І паколькі новы досвед сыходзіў з нетраў творчых практык аўтарак (а не з меркаванняў, напрыклад, кан’юнктуры), ва ўсіх без

выключэння выпадках ён атрымаўся плённым ды карысным. Прыкладам, змешчаныя ў “канцэптуальную плацэнт” карціны Алены Шлегель — яны прысвечаныя балючым і кантраверсійным тэмам нявінных пакутаў, якія суправаджаюць біблейнае ачышчэнне, — не толькі не згубіліся, але і набылі новае вымярэнне. У сваю чаргу, жывапісныя творы Таццяны Радзівілка такой плацэнтэ не патрабуюць — яны ўжо самі па сабе з’яўляюцца шматузроўневымі герметычнымі тэкстамі, у якіх кожны з гледачоў можа расчытаць самыя розныя сэнсы.

Кацярына Сумарава, у актыве якой ёсць свая ўласная, надзвычай выразная і пазнавальная за кіламетр манера абстрактнага жывапісу, гэтым разам дзеля раўнавагі дадала да яе другі элемент, надзвычай канкрэтны — ваду з розных вадаёмаў Беларусі. І абодва яны працуюць бы дзве паловы лёгкіх. Памежныя тэрыторыі экалогіі і мастацтва натхняюць таксама і віцебскую мастачку Алену Толабаву, якая ў сваёй інсталляцыі задзейніча-

ла падлогу, засыпаўшы яе тымі пластыкавымі шарыкамі, што выкарыстоўваліся дзеля “ўтылізацыі” забруджанага амерыканскага вадаёма. Перанесены ў галерэйную прастору, гэты прыём губляе свае функцыянальныя ўласцівасці — але затое атрымаўся “проста прыгожа”.

Вольга Сазыкіна разам са студэнткамі БДАМ Ганнай Маршавай і Кацярынай Міхнюк балансуюць на іншым памежжы — мастацтва і традыцыйных рытуальных практык, якія ўсё болей на-

Кандраценка — гэта класічны рафінаваны канцэптуальны, які не радуе ні вока, ні пачуцці. Зрэшты, мэта тут цалкам апраўдвае і вызначае сродкі. Адклаўшы на час пэндзаль, мастачка звярнулася да паняцця “доксы” — набору аксіяматычных уяўленняў, якія не ставяцца нікім пад сумнеў. Экспазіцыя — прыклады такіх “доксаў” і аднайменнае турэцкае мыла, купленае ў бліжэйшым гіпермаркцеце. Яго пах, які пануе ў той зале, цудоўна дапаўняе аўтарскі “мэсідж”.

Адрознівае дзве мастачкі прысвяцілі свае праекты даследаванню мяжы паміж працэсам, які звычайна не выносіцца на суд публікі, і, уласна, артэфактам. Жывапісец Зоя Луцэвіч рэканструявала ў выставачнай прасторы ўласную майстэрню: напоўненую дарагімі для сэрца рэчамі сферу бытавання мастака, далёкую ад стэрільнасці ва ўсіх сэнсах слова. Аніматарка Галіна Раманова вываліла на падлогу выставачнай залы змесціва ўласных шафаў — графічныя аркушы, якія не прызначаліся для экспанавання, але так ці інакш знітанаваны з жыццём аўтаркі. Не дзіўна, што гэтая інста-

ляцыя папоўніла ладны спіс твораў сучаснага мастацтва, якія пацярпелі ад прыбіральшчыцы. Але на гэтым анекдатычнасць сканчаецца: твор артыкулюе надзвычай важныя праблемы “санітарнай” рэвізіі не толькі творчых набыткаў, але таксама і ўласнай памяці.

Але бадай самы ўражальны праект прадставіла сама Марта Шматава. Яна вядомая як аўтарка памагярп’яўска адстароненых жывапісных палотнаў, а гэтым разам выкарыстала сваю фірмовую выяўленчую манеру ў якасці медыя для твора канцэптуальнага мастацтва. Першая, нябачная для гледачоў частка яе праекта, — апытанне бамжоў, якіх аўтарка папрасіла распавесці пра ўласнае дзяцінства (іх галасы сталі часткай экспазіцыі). Другая, бачная — карціны, што выяўляюць запэячаныя з тых расповедаў пастаральныя сцэнікі, аднак да дзіцячых цэляў прылепленыя цяперашнія твары пашкуматаных жыццём герояў. Назва праекта — “Людзі нараджаюцца чыстымі” — вычарпалена тлумачыць яго ідэю, але менавіта дасканаласць выяўленчай мовы пераўтварае гэты неаспрэчны пастулат у глыбокае і кранальнае мастацкае выказванне.

...Не выпадае здзіўляцца таму, што разлічаная на сур’ёзнае ўспрыняцце выстава займела ў гэтым павярхоўным свеце куды меншы рэзананс, чым, напрыклад, акцыя феміністак супраць “Крывавай Мэры” можа мець ачышчальны, катарсічны эффект, вызвалючы нашу свядомасць ад таго, што рызыкне стаць непазбыўным берамам у вечнасці.

Зусім іншым паводле свайго эмацыянальнага пасылу атрымаўся праект Тацяны

а “К”но ў свет

Наш след...

ПОЛЬШЧА

Гучнае грамадскае абмеркаванне лёсу Курапатаў зноў унівадала праблему асэнсавання мінулага. Тэма сталінскіх рэпрэсій, іх ахвяр, тэма Халакоста і лагераў смерці — колькі мемарыялаў, праграм, сур’ёзных захадаў па асэнсаванні гэтых падзей маем? Колькі музеяў? Ці ёсць у беларускіх установах культуры сталья экспазіцыі, якія робяць спробу грунтоўнага даследавання і размовы з сучаснікам пра трагічныя старонкі гісторыі? Якім чынам, нарэшце, фарміруецца культура нашай памяці?

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Усе гэтыя пытанні ў свой час задавала сабе і грамадства іншых краін. Да прыкладу, стаўленне нашага суседа, Рэспублікі Польшча, да трагічных момантаў сваёй гісторыі. Палякі спрабуюць разабрацца, які шлях прайшла Польшча і якую мову сучаснае грамадства мусіць знайсці, каб прамаўляць пра актуальныя праблемы. Перад вамі — агляд некалькіх польскіх музеяў, што давалася наведаць аўтару. У ім — пэўнае назіранне і роздум, які звяртаецца да досведу, што можа быць скарыстаны ў нас.

“Polin” перакладаецца “адпачні тут”

Пачынаць з музея “Polin” — Музея гісторыі польскіх яўрэяў — напэўна, ход не велімы дарэчны. Буйны і грандыёзны праект, які выношваўся больш за 10 гадоў, зараз прызнаны адным з найлепшых музеяў Еўропы. Плошчы ў 4 000 квадратных метраў, 8 галерэй. Над дызайнам будынка, які паўстаў на месцы яўрэйскага гета ў Варшаве, працавала фінская студыя “Lahdelma & Mahlamaki”. Экспазіцыя, якую можна назваць неверагоднай, стала плёнам працы больш як 120 міжнародных экспертаў. Сярод заснавальнікаў “Polin” — Асацыяцыя яўрэйскага гістарычнага ўніверсітэта Польшчы, улады Варшавы, Міністэрства культуры і нацыянальнай спадчыны краіны; праект стаўся магчымым, дзякуючы і дапамогае донараў са ўсяго свету. Зразумела, што пра падобную буйную ініцыятыву Беларусь пакуль можа толькі марыць.

Між тым па галоўным пасланні, які канструюе “Polin”, — “як гісторыя польскіх яўрэяў стала інтэгральнай часткай гісторыі Польшчы і як гісторыя Польшчы не была б поўнай без гісторыі польскіх яўрэяў”, — праект цалкам пасуе і да беларускіх земляў, якія таксама з’яўляліся домам для яўрэйскага народа на працягу многіх стагоддзяў. У гэтым “беларускім следзе” шматкроць пераконваешся, даследуючы залы і экспазіцыі.

Заканчэнне — на старонцы 14.

K

Дык вось, мастакі, як было заведзена, у парадку чаргі паказвалі свае эскізы будучых твораў, і ў выпадку ўдачы з імі заключалі дагаворы. І дзесяці ў канцы пасяджэння прыйшла чарга і да Сяргея Іванавіча Селіханова (ён таксама быў членам выстаўкама). Скульптар, не спяшаючыся, усталяваў на загадаў падрыхтаваны станок невялічкі эскіз кампазіцыі ў пластыліне, у якой быў адлюстраваны першы арганізатар мінскай міліцыі Міхаіл Фрунзэ побач з канём. Я ведаў, што гэтая тэма даўно прываблівала Селіханова, бо ён ужо працаваў над праектам помніка Фрунзэ для Юбілейнай плошчы горада Мінска (адну з рабочых мадэляў можна пабачыць таксама ў экспазіцыі, што цяпер працуе ў Нацыянальным мастацкім музеі краіны), але пасля скону майстра помнік так і не быў узведзены... Як і не былі рэалізаваныя іншыя яго праекты, у тым ліку помнікі “Вызваленню Магілёва”, Кастусю Каліноўскаму, піянеру-герою Валодзю Шчарбарэвічу.

...Эскізі ўсім спадабаўся, і практычна не выклікаў у членаў камітэта ніякіх сур’ёзных заўваг. Справа была толькі ў вызначэнні прыкладнай цаны будучага твора ў бронзе. І калі аўтар стаў прапарочваць станок для лепшага кругавога агляду эскіза, адбылося неймавернае: Сяргей Іванавіч удрыгануўся і раптам паваліўся на падлогу. Тут жа выклікалі хуткую дапамогу, але — усё было скончана. Не вытрымала сэрца. Праз пяць месяцаў ён мог бы адзначыць свой 60-гадовы юбілей. Аднак — не лёс...

...Горад Віцебск. Побач з гарадской ратушай, ля сцяны старадаўняга будынка з купалам на рагу вуліц Суворова і Маякоўскага, месціцца Дзіцячая мастацкая школа №1, а з 1923 па 1941 год тут знаходзіўся знакаміты Віцебскі мастацкі тэхнікум, перайменаваны ў 1934-м у вучылішча. На будынку — мемарыяльная дошка: народнаму мастаку Беларусі, народнаму мастаку СССР Заіру Азгуру, народнаму мастаку Беларусі Андрэю Бембелю, народнаму мастаку Беларусі Паўлу Масленікаву, народнаму архітэктару СССР Уладзіміру Каралю і народнаму пісьменніку Беларусі Васілю Быкаву, які тут таксама пачынаў вучыцца на скульптурным аддзяленні.

І яшчэ адна дошка, прысвечаная сённяшняму герою маіх успамінаў — народнаму мастаку Беларусі Сяргею Селіханаву. Так, таму самую Сяргею Іванавічу, які стаў адзіным з мастакоў Беларусі лаўрэатам Ленінскай прэміі. Амаль на працягу дзесяці гадоў я меў цесныя зносіны з гэтым таленавітым скульптарам, чалавекам няпростага лёсу, які “ад званка да званка” прайшоў усю Вялікую Айчынную. Ён быў удастоены высокімі бацькавымі ўзнагародамі за храбрасць і мужнасць: ордэнамі Айчынай вайны і І ступеняў, “Чырвонай зоркі”, медалём “За адвагу”. Але ніколі, прынамсі са мною, не выхваліўся сваімі ўзнагародамі і вельмі скупа расказваў пра свае цяжкія франтавыя шляхі-дарогі, якія завяршыліся толькі ў пачатку мая 1945-га на Эльбе і потым — у Празе. І яшчэ год капітан Селіханав праслужыў у горадзе Праскураў начальні-

...А той трагічны дзень 28 верасня 1976-га я добра помню. Гэта здарылася ў памяшканні будынка Саюза мастакоў БССР (дом № 23), які тады размяшчаўся на рагу Кастрычніцкай плошчы і Ленінскага праспекта (цяпер праспект Незалежнасці, зараз там уваход у станцыю метро “Кастрычніцкая”). Ішо пасядзённе Выставачнага камітэта па заключэнні дагавораў з мастакамі да наступнай выставы, прысвечанай 60-годдзю Кастрычніцкай рэвалюцыі. На чале выстаўкама быў Міхаіл Савіцкі, а як мастацтвазнаўца і сакратар праўлення Саюза мастакоў БССР — членам гэтага камітэта.

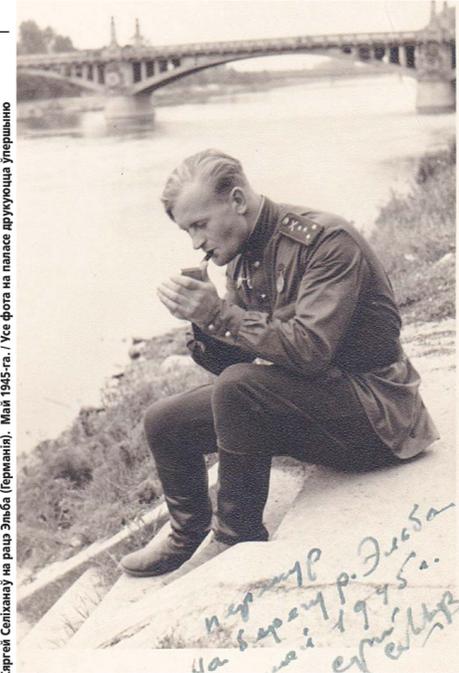
Барыс КРЭПАК

Сяргей Віцебскага мастацкага вучылішча. Май 1935-га.

На фронце. Красавік 1943-га.

Сяргей Селіханав на рагу Эльба (Германія). Май 1945-га. / Усе фота на паласе друкавання ўпершыню

Парабалічны кампас лёсу

Неапублікаванае пра Сяргея Селіханова

Франтавыя шпіці-дарогі (справа — Сяргей Селіханав). Сакавік 1944-га.

кам штаба дывізіёна артпалка пры Кіеўскай ваеннай акрузе. Угаворвалі застацца ў арміі, але, па яго словах, за гады вайны столькі назбіралася ўражанняў пра ваенныя “саракавья-ракавья”, што не лягло было яму, скульптару па прызыванні, не увасобіць іх у гіпсе, бронзе, граніце.

І гэтую тэму — тэму вялікага народнага подзвігу — Селіханаву увасобіў у поўнай меры, пачынаючы з першай пасляваеннай спробы рэзца 1947 года — “За гонар сцяга”, і заканчваючы сусветна вядомай манументальнай хатынскай бронзай 1969-га — “Няскораны чалавек”. А паміж гэтымі датамі — дзясяткі станковых кампазіцый, псіхалагічных

партрэтаў, натуральных эцюдаў, статуі, праектаў помнікаў і манументаў. Многія з гэтых твораў, большую частку з якіх сучасны глядач не бачыў, у тым ліку малюнкi, жывапіс, эскізы і мадэлі помнікаў, шматлікія архіўныя фатаграфіі з жыцця мастака сёння прадстаўлены ў згаданай мемарыяльнай экспазіцыі ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, прысвечанай 100-годдзю з дня народжэння славутага творцы.

А галоўная лінія творчага жыцця мастака пачыналася ў Віцебску. Падрабязнасці гэтай “лініі” ніколі і нідзе не былі “агучаны” ў сродках масавай інфармацыі, і такім чынам, гэта першае друкаванае “прад-

цебскі разам з шэрагам паведаў Віцебскай губерні ўвайшоў у склад БССР, новая вучэбная ўстанова атрымала назву “Беларускі дзяржаўны мастацкі тэхнікум”.

І што б пра яго не казалі і не пісалі ультра-крытыкі тых часоў, іранічна называючы тэхнікум “нейкім аскепачкам малевічаўска-ермалаеўскага Віцебскага мастацка-практычнага інстытута”, ён стаў у поўным сэнсе слова сапраўднай кузняй нацыянальных кадраў жывапісцаў, скульптараў, графікаў, сцэнографу, афармляльнікаў і прыкладнікоў нашай Беларусі ды не толькі яе. І ў гэтай кузні кавалася тое мастацтва, што на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў стала “візійнай” сучаснай беларускай выяўленчай творчасці з усімі яе выдатнымі ўзлётамі і крыўдымі падзеннямі. Без традыцый гэтай школы пасляваеннае мастацтва Беларусі было б зусім іншым...

Дык вось, для юнака Сяргея Селіханова вучылішча стала тым сапраўдным фундаментам, на якім адразу ж пасля вайны цалкам сфарміравалася творчае нутро Майстра. Аднак адзначу, што калі Селіханаву наступав ў тэхнікум, яго старэйшыя калегі па разцы — Заір Азгур, Аляксей Лебаві, Андрэй Бембел, Аляксандр Арлоў, Абрам Жораў, Раман Семашкевіч — ужо даўно пакінулі сцены гэтай установы і раз’ехаліся хто куды ў пошуках сваёй “сіняй птушкі”.

І мастацтву скульптуры, практычна самастойна, на працягу 1930-х, вучыліся літаральна адзінакі, ды і прафесійных педагогаў па скульптурным рамястве амаль не засталася, бо галоўныя настаўнікі гэтага пакалення першых савецкіх беларускіх скульптараў Міхаіл Аркадзевіч Керзін у 1932-м з’ехаў у Мінск. І з выхаванцаў-скульптараў эпохі будаўніцтва сацыялістычнага рэалізму засталіся вядомымі ў культурнай гісторыі Беларусі, па маіх падліках, толькі тры: Селіханав, Сяргей Адашкевіч і Акім Курачкін, які, дарчы, яшчэ ў 1934-м атрымаў дыплом, калі Сяргей Іванавіч, вучань жывапісна-педагагічнага аддзялення, перайшоў толькі на другі курс.

Такім чынам, пачатак 1930-х... Дарчы, узрост тых, хто паступаў у тэхнікум, быў строга акрэслены: ад 14 да 25 гадоў. Абітурыенту Сяргею ў верасні 1933-га — чэс наступлення — пайшоў смянацэлы. Бязьвусага хлопчыка пасля абавязковай і пільнай праверкі сацыяльнага становішча (а тут ніякіх праблем з сынам петраградскага рабочага-беларуса Івана Канстанцінавіча Селіханова і пскоўскай сялянкі Пелагеі Іванавны не ўзнікла) дапусцілі да ўступных экзаменаў па спецыяльнасці. Малюнак, жывапіс і кампазіцыю прымалі педагог Іван Ахрэмчык, Фёдар Фодат, Хрыстафор Даркевіч і Леў Лейтман. Па ўспамінах Сяргея Іванавіча, ён прыйшоў на іспыты, але мала верыў у поспех, бо адчуваў сябе не вельмі ўтульна з-за недастатковай падрыхтоўкі, хаця паспеў трошкі пазаймацца на вячэрніх курсах рысавання, якія існавалі ў якасці падрыхтоўчай ступені да паступлення на першы курс. Праўда, яшчэ калі жыў у дзіцячым доме ў Оршы і вучыўся ў сямгідзях,

Эксклюзіў “К” /

КУЛЬТУРА
www.kimpress.by

КУЛЬТУРА
www.kimpress.by

пазнаёміўся са студэнтам Віцебскага мастацкага тэхнікума Міхаілам Калішэвічам, які аказаў добры ўплыў на юнака, і з лёгкай рукі якога Сярожа апынуўся ў Віцебску.

...Тым не менш першыя іспыты прайшлі гладка і ніякіх прынцыповых пытанняў з боку экзаменатараў не ўзнікла. Асабліва ім спадабалася кампазіцыя на вольную тэму: ён выбраў “Пахаванне Уладзіміра Ільіча Леніна”, у аснову чаго, па словах аўтара, была пакладзена фотарэпрадукцыя з часопіса “Красная нива” пачатку 1924 года. Пасля гэтага Селіханаву быў дапушчаны да здачы экзаменаў па агульнаадукацыйных прадметах.

Так пачалася новая старонка ў жыцці будучага мастака. Але пакуль думкі пра тое, каб стаць менавіта скульптарам, не існавала. Вось жывапісцам, як яго настаўнікі Ахрэмчык, Дзевыцкі і Хрусталёў, — гэта іншая справа: дзіўныя фарбы і акарамя Леніна, чыстыя зярыніста-белыя палотны, пэндзлі, эцюднікі, плёнэры на беразе Дзвіны... І Сяргей, які і марыў, аказаўся на жывапісна-педагагічным аддзяленні, дзе вучняў бясплатна забяспечвалі неабходным метадычным матэрыялам. Фарбы і пэндзлі былі і айнавыныя, у асноўным ленінградскія, і купленыя ў Галандыі, Францыі, Германіі. Інтэрнат для прыездных на рагу вуліц Суворова і Леніна, адразу за ратушай, побач са скверам, быў таксама бясплатны.

З кім тады сбрававу Селіханав? Уласна, са сваёй групы ён, акарамя Віктара Ждана і Пятра Дурчына, мала каго памятаў. А вось добрых знаёмых з іншых курсаў, асабліва курсаў малодшых, тых, хто заканчваў вучылішча ўжо пасля Селіханова, было шмат: Адольф Гугель, Міхаіл Зялёнкін, Уладзімір Кухараў, Павел Масленікаў, Міхаіл Білішч, Зяно Паўлоўскі, Іван Салавей, Іван Пешкур, Пётр Рамановскі, Пётр Явіч, Аляксандра Паўладовіч. З некаторымі быў у блізкіх адносінах, з іншымі — трымаў дыстанцыю...

Асабліва цёпла, з чалавечага пункту погляду, адгукаўся пра Ждана, Явіча і зусім маладога Зялёнкіна, які прыйшоў у вучылішча талды, калі Селіханаву прайшоў ужо трэці курс. Праўда, Зялёнкін вучылішча не закончыў: нястрыманая марга стаць лётчыкам перамагла жаданне малываць палотны. І самую апошнюю перадавенную сустрэчу з Міхаілам Міхаілавічам Сяргей Іванавіч таксама добра запомніў. Расказваў, як яны ўдвух, у вакзальным буфэце, так шумна і з ліхімі песнямі адзначылі ад’езд Зялёнкіна на вучобу ў Батайскую школу лётчыкаў-знішчальнікаў, што іх забрала міліцыя, і яны ноч вымушаны былі правесці ў катажалы. А наступная сустрэча адбылася ўжо ў 1946-м у Мінску: тут Сяргей абмыўся з сябрам Зорку Героя Савецкага Саюза, якую Зялёнкін атрымаў за подзвігі ў баях за Радзіму. І сбравалі яны, былыя франтавікі, доўга і моцна... Але так адбылося, што Зялёнкін, які ўсё пасляваеннае жыццё прывяціў афармляльніцкаму мастацтву, перажыў скульптара на 15 гадоў...

Працяг —
у наступных нумарах “К”.

Зоя Валянцінаўна і шмат добрага

Так атрымалася, што здымаць купаляўцаў я пачаў менавіта з Зой Беларавосцік, і гэта невыпадкава. Зоя Валянцінаўна была мастакім кіраўніком майго курса ў Акадэміі мастацтваў. Ды і наогул: шмат добрага ў маім жыцці пачалося менавіта з яе.

зробім здымак, кштатпу “марышка і акуляры”. Той здымак мы чамусьці так і не зрабілі, а шкада.

З драбінамі ж усё выявілася прасцей, і прапаנוўваць нават не давалося. Я іх яшчэ раней прыкмеціў, а Аляксандр Станіслававіч мяне не расчараваў — і нават апырэдзіў. Ён адразу ж усукочыў на іх са словамі: “Давай жа ўжо хуліганіць!” — і раскрыв парасон.

Мне падаецца, паэзія Аляксандра Станіслававіча, а ён і да яе датычны, патрабуе пэўнага візуальнага шэрагу. Тут жа — акурат сам аўтар з парасонам ды на драбінах.

Відеть в дьяволе светлого ангела очи, / Быть растерзанной страстью демона ночи, Опыяневши от сладостных гимнов пиита, / Осознать, что любовная чаша разбита.

Праўдзівыя купаляўцы

Малады артыст Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Максім Карасцялёў дастае са сваёй скураной сумкі цераз плячо вялікага памеру светла-карычневы канверт і кладзе яго на стол. “Унушальны пачак!” — кажу яму я. У канверце — аддрукаваныя на шчыльнай паперы кадры з акцёрамі-купаляўцамі розных пакаленняў, каго Максім здымае цягам тых некалькіх гадоў, што праце ў трупе.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

У купаляўцаў няма закулісных праектаў, якія выглядаліся б сістэмна ў сацыяльных сеткі ці на саіт, як у некаторых іншых тэатрах. Так, стае прафесійных фота са спектакляў, фотарэпартажаў з прэм’ерных паказаў у медыя. Але не так і шмат здымкаў акцёраў у нефармальнай абстаноўцы. Да ўсяго, фота, якія робіць Максім, фікуюць пэўны момант жыцця тэатра. Дагэтуль падобных здымкаў ніхто не рабіў, кажуць яго калегі. Наогул, іх падтрымка і натхненне Максіма. У калектыве, дарчы, яму раз-пораз кажуць: ты ствараеш гісторыю, гэтага ніхто не робіць. Некалі ў грымёрцы пачуў наконт сваё здымкаў: “Мы ўсе памром, а ў цябе будзе кадры”.

— Мне вельмі падабаецца, што я знаходжуся “ўнутры”, бачу падзеі зусім іншым вокам. Наогул, трэба ведаць гэтых людзей, чуч, пра што яны кажуць, што для іх важна. Я ведаю іх позірк, іх галасы, ведаю, з якога боку іх абліччы на здымку, магчыма, зайграюць.

Праўда, лічыць Максім, на ягоных кадрах — не акцёры “без грыву” ці акцёры “ў жыцці”: “Яны баначна людзьмі захопленымі. Ад таго і праўдзівымі”. Наш героі рабў некалькі спробаў сістэматызаваць свае стужкі. У ад часной з іх адчуў нейкую повязь тэатральных кадраў: вось партрэт Зой Беларавосцік у Акадэміі мастацтваў пасля заняткаў са студэнтамі, а на іншай — Крысціна Дробыш выйшла пасля спектакля і ўзяла на рукі сваё дзіця...

Бальзам ад Зінаіды Пятроўны
Завітаў у госці да Зінаіды Зубковай. Плілі каву з бальзамам, елі бяльгійскія цукеркі, глядзелі старыя фотаздымкі. Зінаіда Пятроўна грала валіс на фартэпіяна, расказвала пра стары тэатр, гасотролі, маладосць, прыбальтэйскі стыль у адзенні і пра новую ролю ў кіно. Потым паказала нейкі вычварны карчак, які вылавіла ў Балтыйскім моры гадоў сорак таму, нарта ўпадабала і паставіла ў сервант. Падарыла металічную бірушку. У акно прагукалі, і Зінаіда Пятроўна пайшла карміць вераб’ёў. Кульмінацыйны псядзелак стала дружнае паленне ў прыбіральні. Там, дарчы, усталяваны сапраўдны танкавы вентылятэр — каб не смярдзела. У нашай тэатральнай кур’яльцы такога не хапае. Дарчы, згаданы бальзам пад каву падаецца Зінаідай Пятроўнай у адмысловай чарачцы з адпаведнай назвай “Начны гоцьс” (пэўна, таму, што сава намалывана). Мяркую, мне пашанцавала, бо хоць я быў зусім і не начны гоцьс, але Зінаіда Пятроўна пачаставала мяне менавіта з гэтага лішка.

Джэнтльмен Аляксандр Станіслававіч

Частка I

Тры кепкі, капялюш, два гальштукі і дзве камізэлькі, тры пары сонцаахоўных акуляраў, пінжак і парасон — з такім сціплым джэнтльменскім наборам Аляксандр Падабед сустрэў мяне ля станцыі метро “Пралетарская”, і мы разам рушылі на студыю. За паўкіламетра шляху я даведаўся пра так званы “Шанхай” (раён, што каля “Камунаркі”) — нібыта адзін з самых крымінальных у другой палове мінулага стагоддзя ў Мінску, пра будаўніцтва завода “Планар” і касмічныя ракеты, а таксама пра нейкага загадкавага сябра Аляксандра Станіслававіча, які кальсці жыў недзе тут непадалёк.

Частка II

Акрамя згаданых аповедаў пра шанхай, планары, касмічныя ракеты і сяброў-суседзяў, Аляксандр Станіслававіч па дарозе ў студыю некалькі разоў паўтарыў: “Трэба будзе ПАХУЛІГАНІЦЬ!” А хто праце з Аляксандрам Станіслававічам у тэатры, той наўзна не ведае, што ён той яшчэ хуліган. Я вось ведаю. Перад самай здымкай тэлефонуе: “Прывітанне, дарагі, гэта Падабед, слухай, а давай я возьму некалькі пар акуляраў і зробім здымак, кштатпу “марышка і акуляры”. Той здымак мы чамусьці так і не зрабілі, а шкада.

З драбінамі ж усё выявілася прасцей, і прапаноўваць нават не давалося. Я іх яшчэ раней прыкмеціў, а Аляксандр Станіслававіч мяне не расчараваў — і нават апырэдзіў. Ён адразу ж усукочыў на іх са словамі: “Давай жа ўжо хуліганіць!” — і раскрыв парасон.

Мне падаецца, паэзія Аляксандра Станіслававіча, а ён і да яе датычны, патрабуе пэўнага візуальнага шэрагу. Тут жа — акурат сам аўтар з парасонам ды на драбінах.

Відеть в дьяволе светлого ангела очи, / Быть растерзанной страстью демона ночи, Опыяневши от сладостных гимнов пиита, / Осознать, что любовная чаша разбита.

Максім Карасцялёў, Аўтапортрэт.

— Ведаеш, дзе яшчэ “карані” гэтай серыі? Прыходзіш ты ў “кур’ялку” тэатра і слухаеш, пра што гавораць артысты, іншыя супрацоўнікі, дазнаешся пра іхыя інтарэсы. Скажам, Мікалая Кучыца можна “прачуць”, калі ён смажыць катлеты, калі ён квасіць капусту і калі ён шые лялькі. Я мару пра такія здымкі Мікалая Мікалаевіча і спадзяюся некалі іх зрабіць. А Георгій Маляўскі? Гэта заўсёды пра аўтамабіль, пра ягоную “дзвячатку”, дзе ён увесь час нешта “пракачвае”. Дамовіўся я з ім акурат на такой “глебе”: “Георгій Рафаілавіч, а вы ў гараж збіраецеся?” — “Так, трэба прагрэць машыну. А што ты хочаш?” — “Дык я паздымаў бы вас...” — “Ну, давай...” Зінаіда Зубкова таксама знітаў ў штодзённай завядзёнцы: яна любіць каву, дома ў яе усё ў кветках, яна грае на піяніна, а пасля ідзе карміць птушак. Іншая справа з Аляксандрам Падабедам. Гэта той артыст і чалавек, хто мне ўяўляецца дэндзі, моднікам, якому пасуе здымка ў студыі. Не жонжы ў ягоным веку пагэдзіўся б на такі эксперымент і каліва “хуліганства”, пра якое Аляксандр Станіслававіч казаў не аднойчы падчас фотасесіі. Так, гэта пастаноўка, але пастаноўка наўмысная. Нездарма я адкрываю ў кадры кавалак прасторы студыі, каб было зразумела, што чалавек якраз “хуліганіць”. Дарчы, многія іншыя кадры, хоць і выглядаюць у пэўнай ступені пастановачна, але ад моманту натхнення, скажам так, да моманту здымкі праходзіць некалькі імгненняў. Ды і не камандую я, якім позіркам глядзець у камеру...

Яшчэ адно натуральнае пытанне да Максіма: “Чаму стужка?” — У нашым жыцці стае “лічбы” — яна паўсольна. Таму стужка, мяне падаецца, — гэта больш натуральна і шчыра, сапраўдна, як і самі артысты-купаляўцы. Стужка супадае з тым, што я бачу. Тэя працэсы, што адбываюцца пры здымцы на яе, пры працяўці, што мяне падобныя на цуд. У ёй прысутнічае патрэбная мне пластыка, бач-

фам, калі не ўмееш сам працяўляць стужку? Я вось умею, але фатографам сябе не лічу. Зараз гэта вельмі проста — быць фатографам. Набыў больш-менш добрыя лічбавыя фотаапарат і пайшоў “бамбіць”. Яшчэ і грошы будуць плаціць! Вольты такі я часткова маю, таму і не хачу.

У стужцы ж больш мастацтва, як мне падаецца, зараз ніхто не будзе выкарыстоўваць яе ў камерцыйных мэтах. Мне гэта падабаецца. Адзінае, што ёй застаецца — бяскосны мастацкі эксперымент і ўласцівая толкі ёй непаўторнасць. А неад’емнай часткай любога эксперыменту, як мне падаецца, з’яўляецца магчымы правал. Так і тут. Асабліва калі вам пашанцавала знайсці якую-небудзь неверагодную савецкую стужку 1978 года з дзедавых антраסольяў. Будзьце гатовыя да таго, што нічога не атрымаецца, але галоўнае ўмець гэта прымаць. Мабыць, у тым і філасофія. Не! Яшчэ ў назіранні, чаканні... І толькі потым “пстрык” затвору.

■ ■ ■

Чым яшчэ здзівіць погляд Максіма Карасцялёва?

— Ва ўсіх жа ёсць гарадчыкі, лецішчы — і ў акцёраў таксама. Улетку хацеў бы паездзіць па зааградных дамках, паздымаць суды, парнікі і іх гаспадароў. Толкі здымаць ужо на калярную стужку, каб буянне фарбаў кідалася ў вочы. Асобная серыя, багаты сюжэт можа атрымацца! Ведаю нават, як назваў яе: “Kupala in colour”.

Пакуль паглядзець работы Макса можна на ягонай старонцы ў “Фэйсбук”. Аздабле ён іх сціслымі тэкстоўкамі, што вельмі выразна пры гэтым пашыраюць межы сказанага ў кадры. Наперадзе ж — адмысловыя акаўнты для купаляўцаў паводле Карасцялёва ў іншых сацыяльных сетках, а мо і спецыяльны сайт.

— У маіх здымках, — дадае ён, — не трэба шукаць рэзкасці ці нейкай асаблівай, неверагоднай кірасці. Гэтыя ўласціваці закладзены стужкай пэўнага года вытворчасці. А далей — цуд, магія і усё астатняе. А яшчэ я не апрацоўваю здымкі, амаль. Адзінае, што магу зрабіць, — кантраснасць, але тое натуральна і для самога фотарапэра — з фотапавелічальнікам і чырвонай лямпачкай.

К

Самара-Дзвяяткача Георгія Рафаілавіча

1 верасня споўніцца 30 гадоў вернай “спадарожніцы” Георгія Рафаілавіча Малюўскага. Ён з піншчотай называе яе Самарай, або Дзвяяткачай.

— А ў чым розніца, Георгій Рафаілавіч?

— Мая Дзвяяткача — трохдзверная, і называлася яна “Спадарожнік”, а пяцідзверная — “Самара”. Але ведаеш, у той час было столькі гэтых розных спадарожнікаў, венераў, юпітэраў і мне гэта усё страшэнна не падабалася, а горад Самара падабаўся, таму я ўзяў і пераставіў кірасці.

Здымка ў гаражы цалкам адпавядае маёй задумцы — паказвае чалавека ў яго натуральных умовах. Уявіць Георгія Рафаілавіча без дзвяяткачкі і гаража гэтак сама складана, як Аляксандра Падабеду без гальштuka і капелюша. А яшчэ Георгій Рафаілавіч выявіўся суседам майго бацькі па гаражным кааператыве “Усход”. Вельмі зручна, бо хутка пойдзем разам колы мянцья.

Працягваем знаёміцца з культурай Глускага раёна. У полі зроку — вёскі Бабірова і Калацічы. Цікавіла, як і заўжды, літаральна ўсё, але ў першую чаргу — асобы, на якіх і трымаецца сельская культура. І, натуральна, мы іх сустрэлі ды папоўнілі “калекцыю” неабыхавых людзей.

Журналісткі аўтатур газеты “Культура”

Яўген РАГІН, Кастусь АНТАНОВІЧ, Мінск — Глускі раён
Магілёўскай вобласці — Любанскі і Слуцкі раёны
Мінскай вобласці — Мінск / Фота аўтараў

Прызнаемся, некалькі гадоў таму мы праязджалі па гэтых мясцінах. Таму аб’екты наведвання гэтым разам стараліся, так бы мовіць, сартаваць: калі раней, да прыкладу, перавагу аддавалі бібліятэцы, дык цяпер увагу канцэнтравалі на клубе, і — наадварот.

“Сельскі тэатрал” — гэта традыцыя

У вёсцы **Бабірова** нядаўня аптымізацыя “ўдасканаліла” сельскія ўстановы культуры ў клуб-бібліятэку. Мы ўжо шмат разоў пісалі пра тое, што такая “мадыфікацыя” — першы крок да канчатковага скасавання вясковага цэнтра духоўнасці. І ягоны сённяшні сэнс у тым, колькі тых крокаў засталася... Кіруе культурнымі працэсамі ў Бабірове пенсіянерка Любоў Арцёмчык. Парадаксальна, але менавіта пенсіянерства дапамагае жанчыне працаваць спакойна, мэтанакіравана і стабільна. Раней тут больш за сорак гадоў загадваў муж Любоў Васільеўны — Уладзімір Ільч.

Высветлілі, што аб’яднанне ўстановаў адбылося ў кастрычніку мінулага года. Любоў Васільеўна дагэтуль шмат часу працавала дырэктарам мясцовай школы — да яе закрыцця, пасля — два гады кіраўніком бібліятэкі.

Раней у Бабірове быў славыты на ўсю ваколіцу інструментальны ансамбль. Цяпер няма тут ні акампаніятара, ні касіра, ні мастацкага кіраўніка — мерапрыемствы, асабліва платныя, праводзіць вельмі цяжка. Дапамагаюць нешматлікія валанцёры, сярод асноўных ужо згаданы Уладзімір Арцёмчык, які хоць і на пенсіі, але не губляе цікавасці да культуры. Сужэнцы і цяпер — вельмі зладжаны творчы дуэт, здольны на многае.

Аднак не ўсё так сумна. У вёсцы больш за 200 чалавек, а таму сцвярджаць, што яна з ліку перспектывных, не падымаецца рука, хоць большасць жыхароў тут — перадпенсійнага веку. Здавалася б, ні школы, ні гаспадаркі, але культура сярод мясцовай супольнасці ў пашане: на навагодняе прадстаўленне было прададзена 65 білетаў. А з улікам удзельнікаў самадзейнасці на свята прыйшла ці не палова вёскі. Любоў Васільеўна пераканана, што мясцовым жыхарам патрэбна пастаянная камунікацыя, без яе сцэне не толькі вёска як тэрытарыяльная адзінка, але і вясковец.

Каб прэзентаваць культуру на годным узроўні, даводзіцца нечым ахвяраваць. У канкрэтнай сітуацыі — грашыма на паліва. Справа ў тым, што пры клубе-бібліятэцы дзейнічае жаночы ансамбль “Бязозка”, куды ўваходзяць чатыры настаўніцы з макавіцкай школы. Каб іх прывезці, Уладзіміру Ільчу часцяком даводзіцца выкарыстоўваць уласны аўтамабіль. Відаць, праз такую самаахвярнасць і адданасць культуры мерапрыемствы тут адбываюцца адно за другім. Актыўна далучаюцца мясцовыя дзеці, якія з радасцю ўдзельнічаюць у пастановках драматычнага гуртка “Сельскі тэатрал”, работа якога налічвае не адно дзесяцігоддзе.

Клуб-бібліятэка ў Бабірове.

Зоя Сіраж і Наталля Юрчанка на рэпетыцыі.

СДК у Калацічах.

Ідучы ў бібліятэчнае аддзяленне ўстановы, звярнулі ўвагу на новыя дзверы. Зрабіў іх усё той жа Уладзімір Ільч. Аказалася, што першапачаткова ўваход у бібліятэку быў асобны, што не вельмі зручна ў сённяшняй сітуацыі, калі працуеш на дзве ўстановы.

Праўда, і чытачоў тут не вельмі багата: ад аднаго да дзесяці. Такая колькасць чытачоў штодзённа прыходзіць у бібліятэку. Яно і не дзіўна: новых паступленняў практычна не было. Усяго за мінулы год прыбавілася толькі чатыры кнігі. Не выпісваецца на ўстанову і “Культура”...

(Не)лірычнае адступленне Яўген Рагіна

Слова “саната” ўтворана ад італьянскага дзеяслова “санарэ” — “гучаць”. Дык вось, “гучаць” клубы на Глушчыне чыста, без фальшу. Нездарма начальнік аддзела ідэалагічнай работы, ку-

льтуры і па справах моладзі Глускага райвыканкама Наталля Гулевіч запэўнівала нас па тэлефоне, што асабліва праблем установы культуры ў раёне не адчуваюць і працуюць з аддачай. Вось толькі на нашу газету грошай не стае.

Як яечка па ручніку...

У **Калацічах** сустрэлі мы чарговы дуэт: дырэктара СДК Зою Сіраж і мастацкага кіраўніка ўстановы Наталлю Юрчанку. Апошняя — колішняя дырэктарка суседняга дома культуры, які трапіў пад аптымізацыю. Заспелі работніцаў культуры за рэпетыцыяй — ішла падрыхтоўка да свята 8 Сакавіка. У адрозненне ад папярэдняй установы культуры ў Калацічах вельмі прасторна і ... цёпла.

У кабінце дырэктара звярнулі ўвагу на шматлікія ўзнагароды, у тым ліку, Міністэрства культуры, а таксама на адмысловую саламяную скрыпку: аказалася, падарунак Дому культуры за яркія выступленні ад калег з Гродзеншчыны. Ужо толькі гэта прымусіла грунтоўна пацікавіцца сакрэтам поспеху ўстановы і яе кіраўніка.

Пачалі здалёк. Зоя Сіраж распавяла, як пасля дзесяцігодкі вучылася ва Універсітэце культуры. Праўда, толькі 8 дзён, бо з шмат якіх прычын пачувала сябе не на сваім месцы. У выніку кардынальна змя-

абрад поснай куцці, а таксама так званы “Зялёны куст”. Сёлета ў СДК будзе дэманстрацыя новая (а больш дакладна — добра забытая народная) гульня з фарбаванымі яйкамі, якія клаліся на два ручнікі і рухаліся з дапамогай... насоў мясцовай малечы. На гэты год запланавана і экспедыцыя па запісе валачобных песень. Для такой дзейнасці, відавочна, не хапае відэакамеры — для фіксацыі абрадаў ды святаў земляробчага календара.

Адзначым, што мясцовая публіка ходзіць не толькі на аўтэнтычныя прадстаўленні, у якіх задзейнічаны іх дзеці ды ўнукі. Пры СДК ёсць філарманічная пляцоўка. І людзі з задавальненнем наведваюць канцэрты класічнай музыкі. Запыталіся, што, маўляў, заможныя вяскоўцы? На тое нам адказалі: не, проста тут багата інтэлігенцыі. Публіка ўжо даўно прывучаная да платных мерапрыемстваў.

Пацікавіліся, ці дапамагае мясцовая гаспадарка. Аказалася, што так, але па такім жа прынцеце, як у Завалочыцах. Бо спонсар — адзіны на некалькі аграгарадкоў.

(Не)лірычнае адступленне Канстанціна Антановіча

За час нашых аўтатураў даводзілася назіраць супрацьлеглыя тэндэнцыі: у адных установах культуры моладзь ні ў якую не хоча пераймаць народныя традыцыі, а ў іншых, як у Завалочыцах, — мясцовыя абрады і спевы з вялікай ахвотай спазнаюцца школьнікамі. З гэтай нагоды прыгадаліся любанскія “Таўкачыкі” і міханавіцкая “Калыханка”, для якіх прыцягненне да народнай творчасці дзяцей самы галоўны і актуальны трэнд. Такая сітуацыя, мяркую, найпрост залежыць ад кіраўнікоў клубных фарміраванняў і саміх устаноў культуры. А таму не моладзь трэба падштурхоўваць і выхоўваць, а работнікаў культуры. Вось толькі як?

Слова — начальніку

Напрыканцы дня сустрэліся з начальнікам аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Глускага райвыканкама Наталляй Гулевіч. Абмежаваныя ў часе, літаральна падбегам паразмаўлялі пра аптымізацыю, выкарыстанне пазабюджэтных сродкаў, магчымасці праектнай дзейнасці, якой пакуль у раёне няма. Наталля Уладзіміраўна мяркую, што без дапамогі з першым праектам не справіцца. Так, нядаўна ад Інстытута культуры Беларусі прыходзілі прапановы на вучобу па праектнай дзейнасці. Вось толькі не хапіла сродкаў, каб камандзіраваць супрацоўніка аддзела. Закранулі і пытанне брэндавасці. Так, летась упершыню ў Глуску адбыліся Дні вулічнай музыкі. Пад праект тады вылучылі некалькі пляцовак, дзе было прадстаўлена піяніна, баян, цымбалы, дзіцячая творчасць. Падобныя праекты ведаем мы і ў іншых раёнах, у тым жа Слонімскай ды Любанскім. А вось пра дзіцячыя Купалле, якое адбылося ў згаданых намі Завалочыцах — ніколі раней не чулі. Якраз гэта і можа стаць сапраўдным брэндам. Пры пэўнай раскрутцы, безумоўна.

Агульнае (не)лірычнае заканчэнне

Дзве вёскі і дзве абсалютна супрацьлеглыя сітуацыі. У адной усё сведчыць пра непазбежнае знікненне асяродка культуры, у другой — пра яго рознабаковае развіццё і перспектывы. Нягледзячы на гэта, у кожнай з устаноў культуры працуюць людзі, аддаючы сваёй прафесіі, якія шукаюць адказу не на пытанне “хто вінаваты?”, а на запыт “што зрабіць?” І самае галоўнае, знаходзяць дзейсны адказ.

Бабірова і Калацічы: “саліруюць” дуэты

ніла прыярытэты: выйшла замуж, скончыла вучылішча будаўнікоў. І тым не менш культура не адпусціла. Сёння Зоя Міхайлаўна не ўяўляе сваёй працоўнай дзейнасці ў іншай сферы. А па страчанай магчымасці набыць вышэйшую адукацыю шкадуе страшэнна.

Стварыла Зоя Сураж жаночы вokalны ансамбль “Азярынка”, які ўжо дзесяць гадоў мае званне народнага. Акцябрскі, Асіповіцкі, Бабруйскі, Любанскі раёны — такая геаграфія вяязных канцэртаў калектыву. У апошнім раёне істотны прыбытак прыносяць выступленні на сцэне санаторыя “Рассвет-Любань”. Чаму часта запрашаюць? Бо “фішка” калектыву — жывая інструментальная музыка, а не “мінусоўка”.

Дзейнічае пры СДК 13 клубных фарміраванняў, большая частка з якіх — дзіцячыя, куды прыходзяць займацца 73 школьнікі.

Словам, ад дзяцей няма адбою. Шчыра кажучы, даволі дзіўна гэта назіраць пры ўсіх сучасных магчымасцях баўлення вольнага часу, якое дае інтэрнэт. Чым жа заваблівае дзяцей СДК? Наталля Юрчанка тлумачыць гэта яркімі прадстаўленнямі на народныя свята і цікавымі, арыгінальнымі пастановкамі, у якіх задзейнічана шмат дзяцей.

Апошняе — “Муха-цакатуха на новы лад”, дзе тэатральнымі здольнасцямі здзіўляюць публіку 12 дзяцей. Папулярнае сярод іх і аматарскае аб’яднанне “Кудзесніца”, дзе школьнікі робяць сувеніры, у тым ліку з валянай воўны. А вось з-за адлегласці не ў адзін дзясяткі кіламетраў супрацоўніцтва з Раённым домам рамёстваў няма. Спраўляюцца сваімі сіламі. Не абыходзіцца і без дадатковай адукацыі — у вольны ад працы час Зоя Сіраж вучыцца народным танцам у Глуску.

Можа, праз уласны прыклад работнікаў культуры дзеці з цікавасцю займаюцца адроджэннем народных абрадаў у межах аматарскага аб’яднання “Скарбніца”. Яскравы паказчык такой зацікаўленасці — сэлфі ў народных строях, якія з захапленнем робяць дзіўчаты.

Цяпер вось рыхтуюцца да Вялікадня. Да гэтага свята ў кожнай навакольнай вёсцы сваё абрадавае дзейства. У Калацічах ужо аднавілі

Самаробны пэўнік з Калацічэй.

Музычна-адукацыйны праект "Беларусь-тур" паспрыяў таму, што ў Бабруйску, культурнай сталіцы 2017 года, прайшоў канцэрт беларускага віртуоза-акордыаніста Ігара Квашэвіча. Пра гэта паведамляе намеснік дырэктара па выхаванні і працы Бабруйскага дзіцячай школы мастацтваў № 1 імя Яўгена Цікоцкага Таццяна Сінкова. Потым музыка правёў сярод вучняў і педагогаў майстар-клас.

Яўген РАГІН

Тэму культурнай сталіцы бягучага года працягвае навуковы супрацоўнік **Бабруйскага** краязнаўчага музея Ларыса Цімашэнка. Яна распавядае, што "сталічны" сакавік — тэатральны, бо гэтымі днямі ладзіцца акцыя "Тэатральныя сустрэчы ў Бабруйску". Музей жа правёў цыкл заняткаў для школьнікаў "Батлейка запрашае".

19 сакавіка ў **Смаленскім** дзяржаўным інстытуце мастацтваў стартаваў VII Міжнародны фестываль-конкурс "Славянскі карагод". Больш за 300 удзельнікаў з Бранска, Цвяры, Калугі, Наваполацка і Магілёва саборнічаюць у намінацыях "Эстрадны вакал", "Інструментальнае выканальніцтва", "Народныя спевы", "Харэаграфія", "Акадэмічныя спевы". Мастацкі кіраўнік Цэнтра культуры **Наваполацка** Святлана Трубіна напісала, што эстрадную студию яе ўстановы прадстаўляла на фэсце салістка Ксенія Вашчанка. Яна стала лаўрэатам першай ступені.

Дырэктар **Наваградскага** раённага цэнтра культуры і народнай творчасці Наталля Кавальская распавядае: "У нашай установе ў другі раз адбыўся конкурс "Цудоўная пляцёрка-2017". Сярод удзельнікаў — харызматычныя і таленавітыя прадстаўнікі прадпрыемстваў ды арганізацый раёна. Ім трэба было давесці, чый калектыў самы творчы. Перамагла каманда **Пятрэвіцкага** навучальна-педагагічнага комплексу дзіцячы сад — сярэдня школа".

Пра **Талачынскім** гарадскім доме культуры цягам трыццаці гадоў дзейнічае народны клуб "Ветэран", якім кіруе Людміла Ваўчок. Намеснік дырэктара Талачынскага РЦК Таццяна Спатак напісала, што пры клубе

Пра харызму, "Арт-мажор", Скарыну і мажарэтак

Падчас сустрэчы з Алесем Сушам у Віцебскай абласной бібліятэцы.

Майстар-клас дае віртуоз-акордыаніст Ігар Квашэвіч.

дзейнічаюць хор, вакальны калектыў "Залаты ўзрост", гурток дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва "Майстрыха", танцавальны гурт "Другое дыханне".

21 сакавіка ў **Рэспубліканскім** палацы культуры прафсаюзаў стартаваў XXV Фэстываль мастацтваў "Арт-мажор" Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. Як паведамляе дырэктар Прадзюсарскага цэнтра "Арт-мажор" Святлана Анісько, фэстываль ладзіцца ў рамках Рэспубліканскай праграмы "Год навукі" і святкавання 135-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа. Фэстывальныя мерапрыемствы будуць доўжыцца да чэрвеня на сцэнічных і выставачных пляцоўках сталіцы. Мэта мерапрыемства — захаванне і развіццё нашай культурнай спадчыны.

У **Віцебскай** абласной бібліятэцы адбылася сустрэча з намеснікам дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі па навуковай і выдавецкай дзейнасці, аўтарам серыі кніг пра Францыска Скарыну Алесем Сушам. Мерапрыемства прымеркавана да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання. Аўтар допісу Таццяна Салаўёва паведамляе: "*Суша вывучае жыццё і творчасць нашага першадрукара. Вынікам гэтага стаў трохтомнік "Францыск Скарына", які прэзентаваў аўтар. Выданне, падрыхтаванае "Беларускай энцыклапедыяй імя Пятруса Броўкі", атрымала дыплом I ступені на 56-м Нацыянальным конкурсе "Мастацтва кнігі". Па словах А. Сушы, да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання запланавана мноства мерапрыемстваў: пленэры, навуковыя*

канферэнцыі, сустрэчы з творцамі. У верасні Нацыянальная бібліятэка Беларусі стане месцам правядзення Міжнароднага кангрэсу, прысвечанага знамянальнай даце".

21 сакавіка ў **Мастоўскай** раённай бібліятэцы, як распавядае метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу ўстановы Вольга Коршун, адбылося свята паэзіі "Купала і Колас — наш гонар, сумленне і слава". Акцыя прысвечана 135-годдзю з дня нараджэння Песняроў. "Удзельнікі свята паказалі інсцэніроўку купалаўскай "Паўлінкі", — піша аўтар. — *Гучалі ўрыўкі з коласайскай паэмы "Сымон-музыка".*

Вядучы метадыст **Віцебскага** метадычнага цэнтра народнай творчасці Андрэй Струнчанка паведамляе: 22 сакавіка ў Цэнтры культуры "Віцебск" пра-

йшоў абласны семінар-практыкум для кіраўнікоў ансамбляў барабаншчыц і мажарэтак устаноў культуры і адукацыі. Такіх калектываў на Віцебшчыне — 17. Гаворка ішла пра далейшае іх развіццё... Яшчэ ў студзені была распачата акцыя "Падары музею экспанат". Скончыцца яна ў маі, калі Віцебскі раённы гісторыка-краязнаўчы музей прэзентуе новую выставу з падараных фотаздымкаў, дакументаў, карцін, прадметаў адзення... У аграгарадку **Акцябрскі** дзейнічае выстава работ сябра Беларускага саюза дызайнераў, мастака Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа Наталлі Ярмолавай.

8 красавіка **сталічная** філармонія збярэ ў вялікай зале сяброў і прыхільнікаў кампазітара і педагога Алеся Рашчынскага, дзякуючы якому ў Мінскім дзяржаўным музычным каледжы імя Міхаіла Глінкі ў 1973 годзе адкрыта аддзяленне "Народнахаравыя спевы". Пра гэта піша арганізатар канцэрта і выпускніца згаданага аддзялення Юлія Юхно-Тарасевіч.

Бібліятэкар **Лішкаўскай** сельскай бібліятэкі (**Бераставіцкі** раён) піша пра экскурсію пагранічнай заставы "Сямёнаўка" ў Музей Вавёркі і ў раённую бібліятэку.

Музей-сядзіба "**Пружанскі** палацык" арганізаваў сустрэчу з творчасцю земляка Юзафа Ігнацыя Крашэўскага, літаратара, гісторыка, археолага, этнографа, грамадскага дзеяча, музыканта, мастака і аднаго з пачынальнікаў беларускага мастацтва, творчага спадчына якога налічвае каля 600 тамоў. Пра гэта піша галоўны захавальнік фондаў установы Наталля Пракаповіч.

3 "Куфры-радцы"

Люба

Як на першым спатканні ў пачатку вясны Дакрананні тваіх я натхнёна чакаю, Пад блакітам нябес з'яўляешся ты, Я красою тваёю душу наталяю.

Музыка Алега Жалезнякава
Словы Вячаслава Шарапава

Па-над зямлёй, яснай парой Толькі з табою мне любя!
Кожны позірк тваіх незабыўных вачэй Адгукаецца ў сэрцы шчыmlіваю песняй,
Час імклівай ракою на захад цячэ, Ды ніколі не скончыцца наша прадвесне!

Прыпеў.

Прыпеў:
Люба! Глядзець на зорны свет Толькі з табою мне любя!
Люба! Ляціць мой ціхі спеў

"Янка-стралец і хлопцы-малойцы"

(па матывах беларускай народнай казкі "Янка-Стралец" з выкарыстаннем запісаў фальклору Пастаўшчыны з дыялектнымі асаблівасцямі мовы)

Перад гульнівай праграмай **Маці** Алены ў народным касцюме з кошыкам для рэквізіту абыходзіць глядачоў са словамі:

"Падыходзьце бліжэй!.. Што мы вам раскажам!.."

Пасля музычнай заставкі яна выходзіць на гульніваю пляцоўку.

Маці. Ой, людцы дарагія! Маю дачку красуню-пакутніцу Алену страшыдла Цмок выкраў! Добра, што Янка-стралец — жаніх яе — якраз мае прыехаць! Дога, ён выратаваць дачкушу дапаможа...

Пад ваюнічую музыку праз браму з васількоў уваходзіць Янка-стралец. Ён — у гістарычным касцюме, узброены сякірай ці мячом, у руцэ трымае пугу.

Маці. Каня прывязаў... (Да Янкі.) Ай, даражнік Янка, вялікая бяда здарылася! Цмок нашу Аленку — нявесту тваю — схапіў. Не ведаю, што рабіць, як цяпер быць?

Янка. Як?! І да Алены маёй гэты злыдзень дабраўся, да красачкі каханай? Змагацца буду, ваяваць! (Да глядачоў.) Можна, вы ведаеце, людзі добрыя, дзе гэтая пачвара схавалася, што нашы палі і лугі вытаптала, хаты зруйнавала, людзей у палон узяла? Не?.. Шкада...

Пад таямнічую мелодыю з другога боку з'яўляюцца дзве Русалкі — Рабінка і Калінка — з галінкамі дрэў у руках.

Рабінка. Ці не ты гэта славуты Янка-стралец, які

дзяўчыну Алену выратаваць жадае, а людзей ад нашэсцяў Цмока навек аслабіць?

Янка. Так. А вы ж хто, шапоўныя-шыкоўныя будзеце? Адкуль усё ведаеце?

Калінка. Служба такая! Русалкі мы — Калінка і Рабінка!

Рабінка. Як гэтая Алена на гары Цмока з'явілася, дык яго Вялікась на мяне з сястрыцай Калінкай аніякай увагі не звяртае, а толькі вуснамі пацмоктвае, так яна яму падбаецца. А мы — чым горшыя?.. Паглядзі!

Русалкі вакол Янкі дэманструюць сваю прывабнасць і пластычнасць у танцы.

Маці. Далёка вам да маёй дачкі-прыгажуні...

Калінка. Янка, мы табе як зможам — дапаможам. Каб магутнага Цмока перамагчы, трэба розум, кемліваць мець — усё разумець. Мы з сястрыцай у беларускай падслухалі, і нам спадабалася, як яны гавораць. Скажыце, людзі, як далей

будзе! (Патрабуецца дапоўніць прыказку.)

- Не здарылася б бяды, каб конь не быў... (худы).

- Гора мучыць — гора і... (вучыць).

- Бліжні друг лепшы... (дальніх двух).

- Сябра пазнаеш... (у бядзе).

- Адна галавешка не гарыць, а толькі... (тлее).

- Разам усё... (адалеем)!

Таму з глядачоў, хто правільна ці з гумарам адказаў, Рабінка дае ў рукі галінкі дрэў, назвы якіх узяты ў імяны Русалак.

Калінка (да Янкі). Адзін у полі не воін! Сяброў табе трэба склікаць, верных ды адважных!

Янка (да глядачоў). І то праўда! Моцны статак чарадою, а людзі — грамадою! Ці ёсць сярод вас, народ, хлопцы і дзяўчаты жывыя ды рухавыя, разумныя ды удалыя? Выходзьце сюды!

Суцэльны мадэрн

— Вы працягваеце развіваць жанр “фольк-мадэрна”, які “нарадзіў” гурт “Палац” і трэці дзясцяк гадоў грае ў гэтым стылі? Або “кальчужка” для вас ужо замалая?

— У культуралогіі ёсць такое паняцце як “modern folk”. Яшчэ музыкантам-пачаткоўцам я спрабаваў для сябе ўразумець, што гэта азначае, але так да канца і не здолеў. Акрамя таго, што стылістыка тая мае дачыненне да мастацтва. Напрыканцы мінулага стагоддзя еўрапейская поп-культура, знаходзячыся пад уплывам амерыканскай (якая прыўнесла і шмат карыснага), пачала шукаць шляхі абнаўлення на той момант наўнага ў той частцы свету сучаснага фальклору, як бы заняўшыся яго рэвізіяй. Гэтыя працэсы мне здаліся ў плане музыкі цікавымі. Я таксама стаў задумвацца (пад націскам пытанняў журналістаў): а што ж мы выконваем? Ну і паколькі першасным для нас быў фольк, мы і вырашылі перакраціць, назваўшы свой жанр “фольк-мадэрнам”. Яго “з’яўленню” асабліва ўзрадавалася прасунутая ў музыцы моладзь: тады быў усё яшчэ вельмі папулярны дуэт “Modern Talking”, мы для іх ім і “былі”, кагосьці, напэўна, расчароўваючы. Расчароўвалі і тых, хто, яшчэ не чуючы “Палац”, чамусьці думаў, што ён грае рок, у крайнім выпадку — поп-рок. Элементы гэтых напрамкаў у нас ёсць, але, у асноўным, мы прытрымліваліся і прытрымліваемся поп-стылістыкі, праўда, з нацыянальным маркерам.

— Паслядоўнікі у “Палац” былі і ёсць. Тыя, хто працаваў/працуе ў тым жа рэчышчы, але са сваімі асаблівасцямі?

— Вось, слушна: мне цікавыя не прамыя паслядоўнікі, а тыя, хто ў сувязі з беларускім фолькам шукае нешта сваё. Ёсць выканаўцаў дзясцяць-пятнаццаць, якія граюць тое, што мне блізка, што я хацеў бы чуць ва ўвясцы з фолькам. Многія з іх з Палесся, або пачыналі ў тых краях, хтосьці потым пераехаў у Мінск. Кагосьці назваць? Гурты “Irdorath”, “Shuma”, “Ягорава гара”, “Re1ikt”, “Троіца”, “Vuraj”...

— У гэтым кантэксце — сталіца вызначае трэнды ці яна карыстаецца тым, што ствараецца ў рэгіёнах?

— Ствараецца многае сапраўды ў рэгіёнах, на той пажыўнай зямлі, а вось запакуюваецца як больш-менш рэальны музычны тавар (канчатковы канцэпт, альбом, кліп, канцэрт) у сталіцы. Але такіх сістэмаўтваральных цэнтраў павінна быць у Беларусі тры-чатыры, не менш. Як, напрыклад, у Польшчы, дзе Гданьск,

Урэшце, праз паўтара тыдня ў Мінску не толькі гурт “Палац” справіць 25-годдзе канцэртам, але і ягоны лідар Алег Хаменка адзначыць сваё 50-годдзе. Фронтмэн, не адмаўляючы культывасць сваёй каманды, усё ж сумняваецца, што яна зможа сабраць поўную залу — надта ўжо неаднастайная армія яе прыхільнікаў. Адны з іх ходзяць на ўсе запар канцэрты ансамбля, іншым не даспадобы пафасныя пляцоўкі, трэцім падавай традыцыйныя праграмы бэнда, чацвёртыя з задавальненнем адцягваюцца на “палацаўскіх” дэнс-сэтах. Нейкі агульны зрээ аматараў творчасці “Палац” і ўяўляла сабой частка журналісцкага калектыву “К”, што запрасіла Алега Георгіевіча (апроч усяго — старшага выкладчыка кафедр рэжысуры эстрады Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў) у рубрыку “Рэдакцыя плюс...” і закідала яго самымі рознымі пытаннямі...

Падырхтаваў Алег КЛІМАЎ

Лагістыка легенды

Не зусім святочная гутарка з лідарам гурта-юбіляра “Палац”

Кракаў, Варшава супернічаюць паміж сабой пры стварэнні поп-прадукту, наогул звязанага з мастацтвам прадукту. У ідэале ён павінен быць настолькі стандартызаваны, прадстаўлены ў такім выглядзе, каб яго можна было зручна набываць. Рэаліі ж нашай “шоу-індустрыі” такія, што ў рэгіёнах гэта сістэма толькі-толькі нараджаецца, канкураваць з Мінскам яна не можа. Як Мінск у галіне масавай культуры не можа канкураваць з Масквой, а Масква — з Лонданам. Аднак, калі ўзгадваць гісторыю, то, дапусцім, у ЗША, Германіі цэнтралізатарскія тэндэнцыі ў сферы шоу-індустрыі шмат у чым змяніліся дэцэнтралізаванай, калі незалежныя лэйблы сталі стварацца ў маленькіх гарадах.

Мова мая — сябар мой

— Ну, а пакуль беларускі шоу-бізнэс на месцах зараджаецца, разглядаецца пытанне аб тым, каб перанесці філіял Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Фёдара Шклярава з тэрыторыі Гомельскага палацава-паркавага ансамбля ў Ветку. “Палац” выступаў у гэтым музеі...

— Так, памятаю. Вы ж лепш за мяне ведаеце, што перад усімі падобнымі ўстановамі пастаўлена задача аб іх значна большай камерцыялізацыі. Я не ведаю, як абараняць такія ўстановы... “Рэвізія” ж іх, на-

пэўна, сапраўды патрэбная, пажадана — незалежная. Такая, пры якой сапраўдныя артэфакты мінуўшчыны раптам не апынуліся б “зрынутымі”. І каб дублікаты згубленых каштоўнасцяў выкарыстоўваліся абдуманна, як той жа крыж Еўфрасінні Полацкай, які свае задачы выконвае. Пытанне папулярнасці музеяў, у тым ліку з мэтай павелічэння іх даходаў, — вельмі складанае.

— Чаму некаторыя палюхаюцца працэсу той беларусізацыі, што пакрысе ў краіне адбываецца?

— Агульнай мэтай для ўсіх беларусаў сёння павінна быць захаванне незалежнасці. Яна нікім не адпрэчваецца: ні левымі, ні правымі, ні камуністамі, ні антыкамуністамі. Але пры гэтым кожны з нас асацыюе яе з чымсьці сваім. Я — праз ўздым беларушчыны. Хтосьці — з захаваннем межаў, хтосьці — структур, інстытутаў, іншых сувязяў. І гэтак далей. Я, мабыць, пагадзіўся б з тым, што цяперашняя тэндэнцыя — гэта першы крок на шляху да паўнаўтаснага працэсу. Вось я не так даўно быў у журы конкурсу самадзейных ансамбляў каледжаў і наслухаўся вострых агрэсіўных прызнанняў у любові да радзімы напюніц... І вось пра што думаю: а можа, гэта і правільна на цяперашнім этапе, калі ў нашы галовы літаральна забіваецца такое пачуццё? Напэўна, наогул нармальна, калі тэма нацы-

янальнага ў выглядзе вышыванак, арнаментаў, народных песень, уся тая канкрэтыка, што ляжыць на паверхні, пускаецца ў абарот для падмацавання разумення каштоўнасці незалежнасці. “Мода” на гэта пройдзе, застаецца нешта сапраўднае.

Я неяк размаўляў з адным вядомым папулярызатарам беларускай мовы. Ён мне сказаў, што ў людзей “едзе дах”, калі ім трэба пераклацацца з беларускай на рускую і наадварот, гэта рэальна іх напружвае. Ён ужо згодны з тым, што тряснянка можа стаць прыступкай да беларускай мовы.

— Ці згодны, што аналагам тряснякі ў нашай музыцы з’яўляецца своеасаблівая манера выканання, уласцівая шматлікім фольк-рок-калектывам, фольк-метал-гуртам?

— Я не бачу гэтую паралель. Наогул, аўтэнтычнасць — гэта тое, што не падлягала пераапрацоўцы. Сучасны фальклор можа быць аўтэнтычным, але ў сённяшнім разуменні гэтага слова, калі ён стаў аўтарскім (у адрозненне ад таго, што дайшоў да нас, перадаючыся з пакалення ў пакаленне, аўтараў якога мы не ведаем). Дарэчы, пра мову. Наколькі мне вядома, нямала дзяржаў сёння адмовіліся ад такога паняцця як “дзяржаўная мова”, яму на змену прыйшло — “афіцыйная мова”. Цікавае ідэя, і ў нашым выпадку яе варта абмяркоўваць, хоць многія

нашы мовазнаўцы асцерагаюцца, што такая пазіцыя прывядзе да паніжэння статусу той жа беларускай мовы ў грамадстве. Мяркую, і назва павінна быць для нашага варыянтна рускай мовы (а ён несумненна ёсць: адрозненні відавочныя не толькі мовазнаўцам) — беларуская руская мова. Ёсць жа амерыканская англійская мова, аўстралійская англійская, аўстрыйская нямецкая, харвацкая сербская і гэтак далей...

Трошкі пра шоу-бізнэс

— Краўдфандынг — гэта праца шоу-бізнэсу ці не?

— Гэта працягленне сацыяльнай актыўнасці, калі людзі галасуюць ўласнымі сродкамі за тыя праекты, якія па-сапраўднаму заслугоўваюць увагі. Рэч важная. У нас падобным спосабам збіраюць грошы на культурныя ды асветніцкія праекты, значна радзей — на інавацыйныя: у свеце ж звычайна такім чынам фінансы збіраюцца пад бізнес-праекты, а ў Беларусі 70 — 80 % — сацыяльныя і культурныя! Гэта дэманстрацыя таго, што дзяржава ў дадзенай сферы грошай дадае не так інтэнсіўна.

— Чаму ў адных папулярных выканаўцаў атрымліваецца сабраць запатрабаваныя імі сродкі, а ў іншых — не?

— Усё залежыць ад сацыяльнай значнасці таго ці іншага артыста. Збіраюць тыя, каму людзі вераць, што яны створаць падзею. “Палац” краўдфандынг не практыкуе, таму што я не ўпэўнены, ці зможа гурт стварыць падзею. А вострыя

3 “Курфра-радцы”

“Янка-стралец і хлопцы-малойцы”

Рабінка. Дапамажыце Янку! (Запрашае гледачоў далучыцца да Янкі.) А, можа, каго і падчэпім...

Русалкі стужкамі імкнучца вывесці на сярэдзіну пляцоўкі як мага больш юнакоў і дзяўчат.

Янка. Каб крапчэйшых ды спрытнейшых!

Калінка (да гульцоў на пляцоўцы). Каб пачвару згубіць, трэба быць спрытным, як вавёрка!

Пад музыкае суправаджэнне праводзіцца гульнявы прабаўванне. Трэба, каб яе удзельнікі наступілі нагой на канец пугі, якой Янка размахвае. Каму гэта ўдалося, адбіраецца ў “войства” Янкі — адыходзіць у бок.

Рабінка. Трэба скакаць, як заяц!

Удзельнікі гульні становяцца ў кола. Янка ў цэнтры пад хуткую мову круціць пугу то вышэй, то ніжэй. Задача удзельнікаў — пераскочыць праз яе. Таго, хто зачэпіўся, спатыкнуўся, Рабінка адводзіць у другі бок.

Калінка. Трэба стаяць, як гара — выстаць у горы!

Арганізуецца спаборніцтва “Пацяг”. Удзельнікі вызначаных папярэднімі выпрабаваннямі каманд бяруцца пад рукі ў лакцях. Перамагае тая група, якая перацягне другую за ўмоўную лінію, якую русалкі адзначаюць сваімі стужкамі. У гэтым спаборніцтве пажадана роўная колькасць праціўнікаў з абодвух бакоў.

Янка (да тых, хто аказаўся мацнейшы). Бачу, дружына га-

товая! Станавіся! (Удзельнікі становяцца па росце і трымаюцца за плечы папярэдняга.)

Калінка. Сапраўдны сябра заўсёды падставіць сваё плячо!

Маці. Але Цмока, пэўна, голымі рукамі не возьмеш! (Працягвае першаму ў калоне вялізныя рукавіцы.) Вазьмі сялянскія латы, каб крапчэй трымаць ды гэтак злыдню хвост адарваць!

Янка. Прапаную такую тактыку: біць пса і ў хвост, і ў грыву! Я цэлю ў лоб — вы заходзьце з тылу! Кліч баявы наш такі: Цмок, выходзь! Давайце ўсе разам! (Паўтарае выклік з “дружнай”). Усё роўна не чуе...

Калінка (да гледачоў). Давайце і мы дапаможам! (Крычаць усе разам, пакуль Цмок не будзе гатовы.) Цмок, выходзь!

Рабінка выводзіць за межы пляцоўкі тых, хто апынуўся ў слабейшым становішчы і просіць іх стаць у калону,

узаяўшыся за пояс папярэдняга. Першы ў калоне трымае бутафорскую галаву пачвары, апошні — яе хвост, які сплечены з рознакаляровых стужак. Астатнім на галаву надзяваюць шлемы ў выглядзе хвоста Цмока.

Маці (да гледачоў). О, як страшна зашумеў лес! (Просіць гледачоў гукаць, калыхаючы галінкамі, якія яны атрымалі раней ад Русалкі). Які магутны тупат! (Усе тупаюць нагамі.)

Маці. Усхваляваліся птушкі! (Сама Маці і яшчэ нехта свісцяць у свістулькі).

Пад адпаведную музыку выходзіць Цмок.

Янка. Наперад! З удалым свістам! (Янка свісціць.)

Калінка. Хапай, хапай за хвост! Тыл — самае галоўнае! Янка цэліць, склаўшы пугу, злавіць галаву Цмока, астатнія “ваары” імкнучца адарваць яму хвост. Калі гэта ўдаецца, першы гулец па дамоўленасці кідае галаву Цмо-

ка долу. Тыя, хто нападае, крычаць: “Перамога!”

Янка. Гляньце: у Цмока без хвоста і галава не трымаецца! Пэўна, раўнавагі не стае! Так і бывае: хто хоча чужое — сваё не ўтрымае!

Рабінка забірае гульнівы рэжыміт і хавае ў скрыню, а Калінка просіць стаць гульцоў у карагод.

Янка. А дзе ж гэта схавана мая нявеста Аленка, зорачка ясная?

Маці. А вунь жа яна, дачушка мілая мая!

Маці пад музыку хутка накіроўваюцца да прыгожай дзяўчыны сярод гледачоў, надзявае на галаву вянок і падводзіць да Янкі. Ён дорыць ёй букет васількоў і вядзе за руку ў сярэдзіну кола.

Рабінка. Хай падзівіцца народ — маладыя ў карагод! Рабінка, Калінка і Маці прапануюць усім станчыць старадаўні карагодны танец. У сярэдзіне танчаць Янка з Аленай.

Рабінка. А цяпер усім, хто жадае, можна прыдбаць і разам заскакаць! Польшку з панкіндэсам!

Янка з Аленай паказваюць гледачам, як танчаць “польшку з панкіндэсам”. Рабінка, Калінка, Маці навучаюць ёй сваіх партнёраў. Усе скачучь польку.

Янка. Як вы тут добра танцавалі, так каб вы і працавалі, ад усякай навалы зямлю берагі!

Разам. Каб цвілі тут усмешкі і васількі!

На развітанне ўсім удзельнікам гульні і танцаў Маці з Аленай дораць сувеніры альбо васількі.

Аўтары сцэнарыя: Людміла ЧАТОВІЧ, вядучы навуковы супрацоўнік Цэнтра культуры і народнай творчасці Пастаўскага раёна, Тамара МАСЛОЎСКАЯ, дырэктар Гуцкага сацыяльна-культурнага цэнтра Пастаўскага раёна

ная акцыя ў нас неяк ўдалася, калі мы з адной радыёстанцыяй звярнуліся да яе слухачоў з просьбай дапамагчы дзеянню з абмежаванымі магчымасцямі — пералічыць на банкаўскі рахунак хто колькі зможа: вельмі шмат сабралі грошай. Я ведаю, што нядаўна аб краўдфандынг абвясціў гурт "Троіца". Выхад яго новага альбома — гэта падзея. І ўсё ж такі думаю, што патрэбную суму яны набяруць з цяжкасцю, у асноўным, дзякуючы двум-трас буйным бэкерам (давальшчыкам, фундатарам), а не масавай актыўнасці. Але я таксама "капну" грошай.

— "Палац" карыстаецца "мэрчам"?

— Калі хочам, каб песні былі паспяхова на рынку, абыхіцца без яго нельга. Але нашы абшары настолькі маленькія, даюць настолькі мізэрныя прыбыткі, што пра сапраўдны "мэрч" казаць недарэчна, гэта аматарскі ўзровень.

Лагістыка легенды

— У 1990-я гады на адной з дыскатак ля Камсамольскага возера ў Мінску "Палац" "запальваў" да чатырох раніцы. Публічная прастора, лета, музыка, фольк, усе танчаць!..

— Гэта быў адзін з першых нашых канцэртаў. Ці магчыма такое сёння? "Няма таго, што раньш было..." Мне зразумелыя вашыя эмоцыі... Усё з тых часоў змянілася. Тыя ж прасторы. Свабодная асоба хацела б стаць на шляху глабалізацыі, якая наймацнейшым чынам паўплывала на канец XX стагоддзя. І такое супрацьстаянне ў культуры ідзе праз лакалізацыю, адасобленасць нацыянальных культур. Калі гэта ўсё толькі пачыналася, я думаю, што працэс будзе павольным, доўгім, але як жа ўсё змянілася за апошнія гадоў пяць-шэсць! І дэцэнтралізацыя гэта настолькі ж моцна ўздзейнічае на палітыку, эканоміку: дастаткова згадаць толькі брытанскі "брэксіт". Як усё сказанае мной звязана з тым канцэртам? Тое яднанне артыстаў з глядачамі з часам таксама аказалася расшчэпленым. Прызнацца, я не ведаю, якога таленту, інтэлекту павінен быць сёння наш выканаўца, наш чалавек наогул, каб аб'ядноўваць вакол сябе тысячы людзей, якія акалічнасці павінны гэтаму спрыяць. Патрабуецца адмысловая лагістыка і патрабуецца адмысловая легенда, у звязку. Лагістыка легенды.

— У Святланы Алексіевіч быў шанец...

— Але не здарылася. Каласальная колькасць беларускіх людзей да гэтага часу не ведае, хто гэта. Таму яна і не стала нацыянальным героем. А я прывяду прыклад Мулявіна.

Многія з тых, хто пасля скону Уладзіміра Георгіевіча сталі спяваць яму дыфрамбы і працягваюць спяваць іх дагэтуль, у апошнія гады жыцця "песняра" ставіліся да яго як да "нафталіну". У нас жа так: пакуль чалавек не памёр, лагістыцы легенды ён не адпавядае. Ці адпавядае, але толькі на пэўным прамежку часу.

— У "Палац" ёсць лагістыка легенды?

— Для ўласнага карыстання. Ёсць стратэгія развіцця, якая складаецца з некалькіх крокаў, мы глядзім, што іх можа ў найбольшай ступені звязаць. "Палац" у сілу самых розных прычын з моманту свайго стварэння нярэдка працаваў праектамі. Зараз ва ўсім свеце існуе попыт на музычны мінімалізм, і кожны з удзельнікаў нашага гурта павінен адчуць сябе індывідуальным майстрам, але гэта не павінна прывесці да смерці гурта. Такая палітыка — адначасовае існаванне калектыву і асобных праектаў — наша бліжэйшая будучыня, яна дазволіць нам выжыць.

— Гурт некалі выступаў у сімпатычных капелюшах...

— У кантэксце фольк-мадэрну яны глядзеліся класна. Мы іх спрабавалі "злізаць" з нейкай граюры, але, як высветлілася пазней, атрыманы варыянт не адпавядаў гістарычнай праўдзе. А публіка ўспрымала іх як каўбойскія капялюшы, што мяне крыўдзіла: "Як так, гэта ж наша, народнае, даследаванае?! Давайце іх рабіць для ўсіх! Але толькі сапраўдныя!" Бо на ўсіх гуляннях, звязаных з традыцыямі, нашы людзі прыбіраліся (і прыбіраюцца) у саламяныя капялюшы, маўляў, гэтыя галаўныя ўборы насілі нашы продкі — і ў святы, і ў працы. Ага, вы паспрабуйце ў такім капялюшы папрацаваць у поле ці патанчыць: потам залье! Ніколі саламянае не насілі, насілі такое, як у нас — капялюшы-ўсесезонкі. Ці ўзімку футравыя. Але не ўдалася наша культурная "дыверсія"...

На беларускім хлебе

— Няма расчаравання ад таго, што "Палац" не стаў камерцыйна паспяховым гуртом, што, як, дапусцім, Аляксандр Саладуха можа з года ў год калісяць па краіне і збіраць залы? Не стаў калектывам, што можа спакойна існаваць за кошт канцэртаў, музыканты якога нідзе больш не падзарабляюць?

— Гэта таксама наша стратэгія: падыходзіць да самай фінальнай стужачкі, але не перасякаць яе. "Залатое цяля" Ільфа і Пятрова памятаеце? Ну, атрымаў ты гэты мільён, і што далей? Канец жа ўсяму! А калі не пераходзіш пэўнай мяжы, калі

■ "Яднанне артыстаў з глядачамі з часам аказалася расшчэпленым. Прызнацца, я не ведаю, якога таленту, інтэлекту павінен быць сёння наш выканаўца, каб аб'ядноўваць вакол сябе тысячы людзей, якія акалічнасці павінны гэтаму спрыяць".

■ "У нас краўдфандынгам збіраюць грошы на культурныя ды асветніцкія праекты, значна радзей — на інавацыйныя: у свеце ж звычайна такім чынам фінансы збіраюцца пад бізнес-праекты, а ў Беларусі 70 — 80 % — сацыяльныя і культурныя!"

■ "У ідэале музычны прадукт павінен быць настолькі стандартызаваны, прадстаўлены ў такім выглядзе, каб яго можна было зручна набываць".

ты вечна са срэбраным медалём, у цябе застаецца столькі прасторы для маневру, асэнсавання, імкненняў да чаго-небудзь. Усё роўна становішся нумарам адзін толькі на імгненне. Так, напэўна, лёгкі "асадачак" ёсць, ды пераможца, збіраючы ўсе лаўры, і сам ад сябе патрабуе пастаяннага паўтарэння поспеху, і навакольныя патрабуюць таго ж ад яго.

А камерцыйна паспяховымі ў Беларусі былі і з'яўляюцца толькі тыя артысты, хто папрацаваў і працуе ў замежных сістэмах шоу-бізнесу: "Песняры", "Верасы", "Сябры", "Ляпіс Трубяцкі", "Brutto"... А значыць, яны працавалі і працуюць на культуру іншых народаў, сталі ў пэўнай ступені "агентамі" ўплыву чужой культуры.

— Вы сур'ёзна гэта кажаце?

— Сур'ёзна. Я ўпэўнены, што ў нас з'явіцца тыя, хто толькі на беларускім хлебе змогуць стаць прафесійнымі ды добра аплачванымі артыстамі, не фінансаванымі "з боку". Вядома, яны стануць спяваць і тое, што чакае ад іх публіка, але яны не будуць нечымі агентамі.

— А "Палац" са спонсарамі супрацоўнічае?

— На жаль, не. А сёння трэба абавязкова падтрымліваць сувязі з такімі людзьмі, самім працягваць ініцыятыву па ўсталяванні з імі кантактаў. У нас жа так атрымліваецца: патэлефануюць — ідзі, не патэлефануюць — сядзі. Самая дурная рыса ў беларусах. Я спрабую з ёй у сабе змагацца, але пакуль безвынікова. Булгаўская фраза добрая: "Ніколі і нічога не прасіце!.. Самі прапануюць і самі ўсё дадуць!" Але не для цяперашніх часоў яна...

У чым і дзе праўда?..

— Якая з дат для вас страшнейшая: 50-годдзе Алега Хаменкі або 25-годдзе гурта "Палац"?

— Страшнейшая... Разгорнуты адказ патрэбны? Добра. У дачыненні да задыхальнай сістэмы ёсць такое паняцце "12+". Ліку 25 у гэтым кантэксце адпавядаюць нейкія вельмі пераломныя, нават балючыя моманты (ліку 50 — не). Таму гэта дата мяне сапраўды некалькі страшыць. Я дапускаю, што гурт знаходзіцца на нейкай кропцы злому, і хачу, каб мы яе хутчэй прамінулі. Песні пішуцца, адносіны ўнутры гурта нармальныя, але вось нешта такое метафізічнае, непрыемнае ў паветры прысутнічае. Што патрабуе пераасэнсавання прахытага, стараннага асэнсавання таго, што адбываецца цяпер, можа, карэкцыя стратэгічных задач, суцэльная змена тактычных.

— Колькі, на ваш погляд, "праўдаў" на свеце?

— Станіславу Ежы Лецу належыць такая фраза: "Калі прыбраць з гісторыі ўсю хлусню, то гэта не значыць, што застаецца толькі праўда. У выніку можа наогул нічога не застацца". Можаце супакоіцца, праўда існуе. Але не забывайце, што праўда і справядлівасць — не заўсёды рэчы аднолькавыя. Добрая намеры нарэдка грунтуюцца на ўласным разуменні, што ёсць праўда і няпраўда, што ёсць справядлівасць і нясправядлівасць. Праўда не заўсёды бывае суцэльнай, яна часта нешта не дагаворвае. Калі вы даведаліся пра нешта ўсю інфармацыю адразу, будзьце ўпэўненыя: як правіла, дзесьці ў ёй тоіцца падвох.

— Якія сабе задаеце пытанні?

— Я разважаю аб тым, як падрыхтаваць грамадства да папулярнага такіх асобаў як Торвальд Кодрансан і Олаў Тругвасан. Так, запішыце... Адзін з іх, нарвежац Тругвасан, ахрысціў Беларусь, іншы паставіў храмы яшчэ да таго, як князь Уладзімір прыняў хрысціянства (гэта ўсё пацверджана дакументальна, праўда, тады яшчэ было сукупнае хрысціянства). Ісландзец Кодрансан пабудоваў царкву ў Полацку, каб не памыліцца, за два гады да хрышчэння Русі. Паўтарваю, уся гэтая інфармацыя пацверджана, проста яна апынулася засмечанай усялякімі "канспіралагічнымі" рэчамі. Думаю, гэтае веданне было б карысным.

Што яшчэ мяне хвалюе... Роля являгаў у фарміраванні беларускага этнасу. Што Беларусь — гэта адзіная краіна, на зямлі якой сышліся пяць археалагічных культур. Адсюль я раблю выснову: Беларусь — не паміж вялікімі дзяржавамі, вялікімі стагоддзямі, вялікімі падзеямі, а не менш важна за іх... Я стаў яшчэ больш дзіўна выглядаць?.. Добра, такое пытанне задаю: ці зможам мы ў гэтым годзе правесці грамадскае святкаванне Сёмухі-Тройцы на тэрыторыі храмаў праваслаўнай царквы? Адна з галоўных пляцовак мяркуецца ў сталічным мікрараёне "Каменная горка".

— Тут, быць, мучышся, дзе перахапіць дзесяць рублёў да авансу, а вы пра Торвальда з Олавам...

— І мяне часам мучыць тое ж самае! Але лепш пра гэта не думаць...

Пытанні задавалі

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Пётра ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Яўген РАГІН, Вольга РОПАТ, Аліна САЎЧАНКА, Сяргей ТРАФІЛАЎ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Фота Аліны САЎЧАНКА

"К" інфармуе

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Тры з іх падрыхтаваныя пры дапамозе спонсараў, што яскрава сведчыць пра добрую працу ў кірунку дзяржаўна-прыватнага партнёрства. Не паспеў аціхнуць розгалас ад нядаўняга "Сіндрома Медзі" (білеты на п'есу Юліі Чарняўскай знікаюць з кас за дзён дзесці да паказу), як РТБД заклікае на наступны медыйны праект: на красавік запланаваны першы паказ пастаноўкі Аляксандра Гарцуева па творы Віктара Марціновіча "Кар'ера доктара Рауса". Уладзімір Міхайлавіч запэўніў таксама: наступным месяцам у продаж паступіць даўно абвешчаны зборнік п'ес пераможцаў конкурсу "Скарына і сучаснасць".

Заслужаны выхадны

Кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Павел Палякоў распавёў журналістам, што каля 44 працэнтаў рэпертуару трупы прапануецца з сінхронным перакладам на англійскую і рускую мову. Купалаўскі плануе супрацоўнічаць з пасольствамі, каб пры іх дапамозе рабіць па спецыяльнай замове на пэўны паказ сінхронны пераклад на іншыя мовы, напрыклад, кітайскую. Дарэчы, увосень купалаўская "Чайка" павінна выправіцца на гастролі ў шэсць гарадоў Паднябеснай.

Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў чакае гараджан і гасцей сталіцы на Мінскім форуме вулічных тэатраў, які пройдзе 7 — 8 мая на традыцыйных

пляцоўках у Верхнім горадзе. Разам з беларусамі будуць выступаць калектывы з Германіі, Польшчы, Францыі. Ноу-хау трэцяга фестывяльнага разнастайнага цыркулавая праграма. Мастацкі кіраўнік НЦСМ Уладзімір Галак адзначыў узбуджэнне руху альтэрнатыўных тэатраў: "Сумесна з Цэнтрам візуальных і выканальніцкіх мастацтваў "АРТ Карпарэйшн" мы падлічылі, калі пакінуць за дужкамі антрэпрызу: па рэспубліцы стала працуе каля 35 калектываў, што маюць адпрацаваны рэпертуар, які прадстаўляе пэўную мастацкую каштоўнасць. Цікава, што ў 30 з іх працуюць аматары". Сярод тэндэнцый альтэрнатыўнага тэатральнага руху спадар Уладзімір вызначыў такія

папулярныя кірункі, як танцавальны тэатр (каля 10 калектываў па краіне) і незалежныя камерныя дзіцячы тэатр (10 — 15 труп у буйных гарадах рэспублікі). Асабліва заўважным, на думку спікера, стаў зварот да формы baby-тэатра, які бачыць сваёй патэнцыйнай публікай малечу ад "нуля" і прапануе ім максімальна інтэрактыўнае дзеянне. Характэрнай рысай беларускай творчай альтэрнатывы значыцца інстытуцыйнасць. Кіраўнік НЦСМ растлумачыў: "Калектывы разумеюць, што ім практычна немагчыма існаваць на ўмовах самаакупальнасці, таму яны шукаюць апекі ва ўстановах культуры, у клубным руху. Самы красамоўны прыклад — сталічны тэ-

атр "Інжэст", які значыцца пры ДOME культуры "Інтэграл".

Напрыканцы прэс-канферэнцыі ўгадалі Магілёўскі абласны тэатр драмы і камедыі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, які ўвосень прыме чарговы Рэспубліканскі фестываль нацыянальнай драматургіі. Па словах кансультанта аддзела прафесійнага мастацтва Міністэрства культуры Кацярыны Панамаровай, да

Увага!

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце Культура звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо на электронны адрас kultura@tut.by!

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 7.)

Музей як крыніца інфармацыі

Галерэя "Paradisus Iudaeforum" апаўвае пра "залаты век" суіснавання яўрэйскага і польскага народаў у часы Рэчы Паспалітай. Для дасведчанага чалавека тое адрозненне ўключае і прысутнасць беларусаў. Перыяд міжваеннай Польшчы таксама не абмянае нашага краю — бо гэта, у тым ліку, тэрыторыя тагачаснай Заходняй Беларусі. У экспазіцыі сустракаюцца назвы беларускіх мястэчак ды, да прыкладу, выявы беларускіх "брэндаў" — той жа сплукі пояс. Пазначаны як элемент шляхецкага адзення, у апісанні ён даецца проста як "пояс". Яўрэі Рэчы Паспалітай не мелі права насіць яго па статусе, але як бывае ў асяродку ўзаемапрацікання культур, вытанчаныя ўзоры са шляхецкага адзення аздаліся пакрыва, якое застаняла месца, дзе знаходзілася Тора ў синагогах. Цікавы факт, які кажа пра багатую культуру былой дзяржавы.

Усе названыя моманты з'яўляюцца доказам, што падобны музей цалкам мог бы з'явіцца ў Беларусі. Першая ж думка, якая ўзнікае падчас знаёмства: наколькі актыўна даследуюцца яўрэйская культура, спадчына ў Беларусі?

Музей як твор мастацтва

Музей зроблены на такім высокім узроўні візуальнай культуры, што не захапіцца яго экспазіцыйнымі рашэннямі немагчыма. Мультымедыяныя экраны, сталы-панэлі, рэканструкцыі дамоў, синагогі (да прыкладу, неверагоднай столі драўлянай синагогі XVII стагоддзя, якая сёння знаходзіцца на тэрыторыі Украіны), інсталцыя ў выглядзе вуліцы, кінатэатр пачатку XX стагоддзя... Музей гісторыі польскіх яўрэяў — без сумневу музей XXI стагоддзя, які па-майстэрска

Наш след і праекцыя на Беларусь

Частка I

Музей гісторыі польскіх яўрэяў: чатыры пытанні падчас наведвання

сумяшчае атракцыйнасць з інфармацыйнасцю, дзе першая дапамагае раскрыццю другой, не ператвараючыся ў самамэту. Прасторавыя рашэнні, гукавое суправаджэнне, інтэрактыўнасць, якая мае на ўвазе самыя розныя формы... "Пагартаць" мультымедыяныя "старадрукі", надрукаваць вокладку адной з яўрэйскіх кніг XVI стагоддзя, даследаваць змены межы паміж Рэчю Паспалітай Расіяй, Прусіяй і Аўстрыяй, сфатаграфавана пачаць з нявестай, даведваючыся пра традыцыйны яўрэйскага вяселля, патрапіць на вакзал як сімвал індустрыяльнай рэвалюцыі сярэдзіны XIX стагоддзя... Паўсядзённае жыццё, святы, цыкл жыцця, змены дзяржаўных фармацый, індустрыялізацыя, войны... "Polin" — гэта падарожжа праз стагоддзі, якое зацягвае. І, нагадаю, што пачынаецца яно яшчэ ў X стагоддзі, калі яўрэі прыйшлі на тамтэйшыя землі, і заканчваецца сённяш-

нім днём. Другое пытанне ў нашым кантэксце: ці ёсць у беларускіх музейных установах куратары, здольныя стварыць складанае паланне, адаптаванае да сучаснасці, і перадаць яго праз інтэрактыўныя сродкі, не страціўшы зыходнай глыбіні?

Музей як пакаянне

І яшчэ адзін ўрок, які могуць зрабіць суайчыннікі. У адной з самых эмацыйна цяжкіх галерэй "Халакост" музей распавядае пра розную рэакцыю на пераслед яўрэяў падчас Другой сусветнай вайны: ад дапамогі да здрадніцтва. Карта пагромаў у галерэі пазначае россып географічных кропак на тэрыторыі Усходняй і Заходняй Еўропы. І беларуская тэрыторыя таксама аказваецца ў межах даследавання: пагромы на нашых землях былі, хоць колькасць іх не такая і вялікая ў параўнанні з іншымі тэрыторыямі. Гэта пытанне, аддадзім належнае, часцей

Музей "Polin". / Фота аўтара

застаецца ў ценю ў сувязі з пазіцыяй талерантнасці беларусаў, якая спраўдліва мае месца быць, але не адмяняе і адваротнага боку медалі. "Ці часта ў нашым публічным полі падымаюцца дыскусіі ў падобным рэчышчы?" — і тое трэці са шматлікіх запытаў.

Для польскага грамадства пытанне віны і нявіннасці — пакутлівае надзвычайна, але, уласна, яно і тое, якое гучна да хваравіта абмяркоўваецца. У тым ліку праз творы мастацтва. Згадаем спектакль "(А)палонія" Кшыштафа Валікоўскага, паказаны на мінскім форуме "TeART-2013", фільм "Дэман" рэжысёра-самагубцы Марціна Вроны, што прагучаў на Мінскім міжнародным кінафестывалі "Лістапад-2015". Нельга не

прыгадаць і шматлікага лаўрэата кінафорумаў — карціну "Іда" Паўла Паўлікоўскага, што выклікала шырокі розгалас на радзіме, літаральна падзяліўшы польскае грамадства... Нягледзячы на ўсю складанасць размовы, яна, тым не менш, ідзе ў суседняй краіне, і па-сутнасці, "Polin" становіцца працягам гэтага абмеркавання. Музей як форма складанага выказвання, дзе знаходзіцца месца гонару за ўласную культуру, яе дасягненні, шчыльным повязаным апошняй з яўрэйскай — і своеасаблівым прызнаннем уласных грахоў у кантэксце вялікага даследавання. Пасланне шматслойнае, у пэўных момантах спрэчнае, на маю думку, але яго грандыёзнасць і складанасць цяжка не ацаніць. "Ці хоціць смеласці беларускаму грамадству дазнацца пра сябе праз яўрэйскую гісторыю?" — пытанне, якое можна палічыць за чацвёртае.

Як пасыл у будучыню

Восьмая галерэя, якая завяршае вялізнае "палатно" экспазіцыі, — "Пастысеіцкая кампанія 1968 года, жыццё пасля калапсу камуністычнага рэжыму — гэтыя акцэнтны прысутнічаюць у расповедзе. "Ці ёсць антысемітызм сёння ў Польшчы? Будучыня для яўрэяў у сучаснай польскай краіне?" — наведвальніку прапануваецца паглядзець мультымедыяную праекцыю пра сённяшнія рэаліі ў адпаведным фокусе. І зразумець, што сам "Polin" з'яўляецца пэўным працягам няпростай размовы пра паразуменне дзвюх культур у самым шырокім кантэксце.

Вядома, пакуль пра падобны размах музейнага праекта нам застаецца толькі марыць, тым не менш, многім высока падаюцца цалкам датычнымі да нашай культуры: не толькі доўгія часы суіснавання побач, пачынаючы ад часоў Вялікага Княства Літоўскага, глабальныя катастрофы, якія перажываліся разам, але і антысеміцкая хваля пад час савецкай гісторыі, гаворка пра якую пакуль у нашым асяроддзі ўвогуле не ўзнімалася па-сапраўднаму. Нягледзячы на тое, што мемарыялізацыя трагічных момантаў сусветнай гісторыі ў лакальным кантэксце павольна пачынае становіцца заўважнай у публічнай прасторы (тая ж часовая выстава ў Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны "Лагер смерці Трасцянец. Гісторыя і памяць" на мінулым тыдні — доказам), кажаць пра шырокую дыскусію, відэочны прырыў, які мае на ўвазе і прырыў у грамадскай свядомасці, пакуль не даводзіцца. Для краіны, якая да 1938 года сярод чатырох дзяржаўных моў, мела і ідыш, прызнацца, дзіўна пакідаць у ценю гісторыю беларускіх яўрэяў.

Працяг — у наступных нумарах "К".

Прыгоды беларускіх бібліятэкараў за акіянам

Частка IV

ЗША

Дэлегацыя айчынных бібліятэкараў пабыла ў ЗША. Нататкі ад візіту — ад адной з яго ўдзельніц.

(Працяг. Пачатак у № 7 — 9.)

У гаворцы пра ўніверсітэт святой Кацярыны ў Мінеаполісе (штат Мінесота) мы спыніліся на Лічбавай публічнай бібліятэцы Амерыкі (DPLA).

У кожным штаце ажыццяўляецца алічбоўка культурнай спадчыны, якая захоўваецца ў фондах бібліятэк, архіваў, музеяў, гістарычных таварыстваў. DPLA, у сваю чаргу, акумуляруе гэта ўсё на нацыянальным узроўні, прадастаўляючы метадаваныя пра рэсурсы, якія перадаюцца ўдзельнікам. Сайт бібліятэкі — адзіная кропка доступу, якая забяспечвае пошук па ўсіх уключаных у яе электронных бібліятэках штатаў (сёння іх — 20). Мяркуюцца, што неўзабаве да яе далучацца ўсе 50 тэрытарыяльных адзінак ЗША.

У кожным штаце працэс алічбоўкі арганізаваны парэзнаму: у кожнага сваё пра-

Букмабіль звонку і знутры. / Фота аўтара

грамнае забеспячэнне, крыніцы фінансавання. Мяне захапіў прыклад Мінесоты, дзе ў 2008 годзе падаткаплацельшчыкі прынялі рашэнне адлічваць 2 — 3 % даходаў у фонд "Спадчына". Наколькі я зразумела, дзякуючы гэтаму, праект "Minnesota Reflection" зможа бязбедна існаваць да 2030 года, ажыццяўляючы бясплатную алічбоўку дакументаў для ўдзельнікаў праекта.

Пазнаёміліся з работай букмабіля (так называюць бібліябус у ЗША) у адной з пачатковых школ Сэнт-По-

ла. Справа ў тым, што пачатковыя школы, нароўні з грамадскімі цэнтрамі і жылымі кварталамі, уваходзяць у маршрут букмабіля. І гэта не таму, што ў школах няма бібліятэк: школьныя бібліятэкі забяспечваюць дзяцей вучэбнай літаратурай, мабільныя — мастацкай. Яшчэ адна функцыя, якую ускладаюць на букмабіль амерыканскія спецыялісты, — навічанне дзяцей правіламу карыстання бібліятэкай. Прыязджае ж установа "на колах" на тэрыторыю школы раз на тыдзень. Настаўнікі водзяць туды дзяцей цэлымі класамі.

Шкада, што ў ЗША забараняюць фатаграфаванне дзяцей! Мне вельмі хацелася захаваць гэтых маленькіх "жыўчыкаў", якія з непадробнай цікавасцю цягнуцца да самай верхняй паліцы, разглядаюць кніжкі, а часам нават сvaraцца з-за таго, што нехта іншы заваладаў самай цікавай з іх.

У цэлым маршрут букмабіля ўключае 35 пунктаў, прычым усе яны размешчаны ў Сэнт-Пола. Мабільная бібліятэка абслугоўвае жыхароў горада (каля 300 тысяч) разам з 13 стацыянарыямі публічнымі бібліятэкамі.

Цікава, што букмабіль належыць Дэпартаменту транспарту і тэхнічных работ штата, таму публічная бібліятэка Сэнт-Пола яго арандуе. Але, як патлумачыў каардынатар мабільнай бібліятэкі Джым Вогт, гэта вельмі выгадна, бо ўсе праблемы, звязаныя з рамонтам і тэхнічным абслугоўваннем, вырашае дэпартамент. Акрамя таго, дзякуючы такім узаемаадносінням, паліва абыходзіцца больш танна.

Усёго ў мабільнай бібліятэцы стала працуе тры спецыялісты: бібліятэкар і два яго памочнікі, часам прыцягваюць супрацоўнікаў на пагадзінную аплату. Ро-

лю кіроўцы выконвае адзін з бібліятэчных спецыялістаў.

Напрыканцы Джым Вогт адзначыў, што сёння букмабіль як від бібліятэчнага абслугоўвання ў Сэнт-Пола адзначае 100-годдзе. А я стала прыгадаць, што адбывалася ў бібліятэчнай справе Беларусі 100 гадоў таму...

Марына ПШЫБЫТКА,
загадчык навукова-даследчага аддзела бібліятэчнага аддзела Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

Працяг — у наступных нумарах "К".

У першай частцы серыялы "Сямейныя таямніцы Дуніна-Марцінкевіча" (№ 46 за 2016 год) я распавёў пра двух сясцёр Вінцэнта: Юлію і Алену-Ганну. Іх імёны былі вядомыя гісторыкам літаратуры. Але біяграфія "самага вывучанага класіка" настолькі багатая на сямейныя таямніцы, што цяпер, мабыць, у першы раз мы можам назваць імя і ў асноўных рысах абмаляваць біяграфію яшчэ адной яго сястры — Францішкі. Праўда, у адрозненне ад двух першых, не роднай, а адзінакроўнай, народжанай ад першага шлюбу Яна Марцінкевіча — з Людавікай Рыкачэўскай.

Наступная згадка ў перапісцы тым больш змяняльная, што Сестранцэвіч піша пра хуткае вяселле Францішкі. 25 лістапада 1800 года ён запісаў: "Аб'яўляю, што я пастанаўіў на ўвазе хуткага выхаду замуж паненкі Францішкі Марцінкевіч даць ёй праз 2 месяцы ў пасег адначасова 300 руб." Мяркуючы па гэтым сведчанні, адзінакроўная сястра нашага класіка выйшла замуж за 8 гадоў да яго нараджэння. Нагадаю, што дакладна вядома, што яе родны брат Ігнат быў старэйшы за Вінцэнта аж на 35 гадоў. Розніца з Францішкай была, падобна да таго, меншай — бо наўрад ці яна з такім "дзедам" засядзелася ў дзеўках. То бок можна меркаваць, што на пачатку XIX стагоддзя ёй было 18 — 20, максімум — 25 гадоў.

Паралельна з падрыхтоўкай да вяселля ўнучатай пляменніцы ішла падрыхтоўка да шлюбу і двух

пасля пераезду ў Санкт-Пецярбург да мітрапаліта і сам Вінцэнт. Гэты ўдзел у жыцці братаў, пляменнікаў і пляменніц, унучатых пляменнікаў і іншых — у тым ліку і брата класіка Ігната Іванавіча Марцінкевіча — ажыццяўляўся пры дапамозе рэкамендацыйных лістоў да найвышэйшых асоб, а часам і падарункаў. Паведамленні ў стылі "Кацечка ўладкованая, Імператрыца аказала мне высокую міласць і хваліла яе мне, калі я аднойчы вярнуўся за Імператарскім сталом, якога гонару я ўдастойваўся некалькі разоў на тыдзень" або "2 студзеня я атрымаў ліст ад падпаручыка [пляменніка] з Прагі. Ён просіць мяне аб дапамозе і рэкамендацыі да Суворова і Дэрфельдэна. Дапамогу я зраблю... Лісты я пашлю..." — даволі часта сустракаюцца ў перапісцы і дзённіках мітрапаліта. Пастаянна дапамагаў ён ім і грашымі. Тым жа плямен-

будучы 1801 год з 1 студзеня па 30 снежня". Як я ўжо пісаў у артыкуле "Ян Марцінкевіч: загадка пра бацьку класіка" ("К" № 7 за 2017 год), займаўся да самай сваёй смерці рэгуляваннем некаторых пытанняў і бацька будучага класіка. Магчыма, і з гэтай прычыны Яну не заўсёды хапала часу і сіл, каб заняцца сваімі праблемамі, і частку іх ён пераклаў на плечы... дачкі Францішкі.

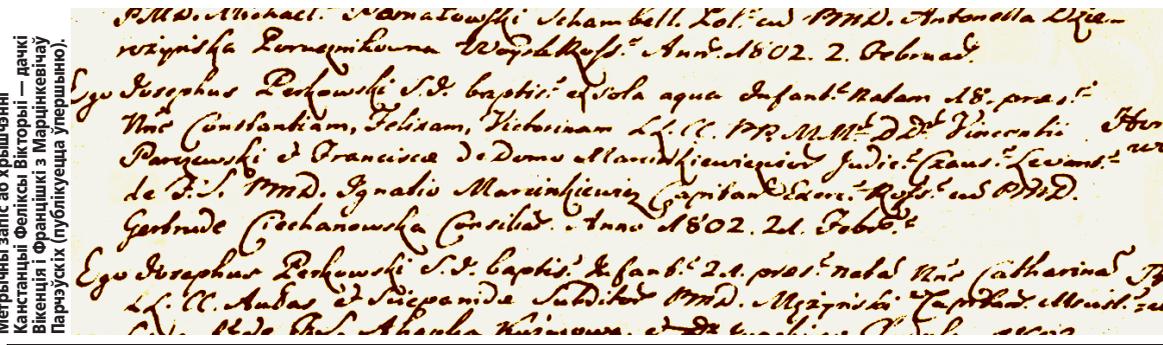
Дзякуючы яшчэ аднаму цікаваму дакументу, знойдзенаму мной у Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі, мы можам не толькі даведацца аб пазыкоўцах Яна Марцінкевіча, але яшчэ трохі ўдакладніць меркаваную дату вянчання Францішкі. Можна з упэўненасцю сказаць, што яе вяселле адбылося пазней за 10 сакавіка 1801 года, а хутчэй за ўсё, і пазней за 15 сакавіка. Менавіта ў гэты дзень Ян Марцінкевіч асабіста ўнёс у акты зем-

здагудку: яго дачка атрымала нейкую адукацыю, была пісьменнай, магла класіцы розныя юрыдычныя дакументы. Хоць пакуль гэта толькі здагадка. Такім чынам, якія абавязкі ўсклаў на Францішку бацька? Лепш за ўсё пра гэта скажа сам дакумент (пераклад з польскай мовы аўтара):

"15.03.1801 перад актамі Яго Імператарскай Вялікасці земскімі павятовымі стукімі і мной Ігнатам Баранцэвічам, актуальным павераным, рэгентам пры тых жа актах, паўстаўшы асабіста, вяльможны пан чашнік Смаленскага ваяводства Ян Марцінкевіч перавадны ўпаўнаважаны, пленіпатэнцыйны запіс (даверанасць) на адшуканне грошай у Беларускай губерні вяльможнай пані Францішцы Марцінкевічаўне, дачцэ сваёй, выданае, выпраўлены на гербавай паперы, прызнаў, і гэтак сваё прызнанне ў пратаколе прызнанняў подпісам уласнай рукі зацвердзіў. Якога выразы наступныя: Ян Марцінкевіч, чашнік Смаленскага ваяводства, раблю вядомым гэтым маім перавадным ўпаўнаважаным, пленіпатэнцыйным запісам маёй дачцэ вяльможнай пані Францішцы Марцінкевічаўне, смаленскай чашнікаўне, дадзеным на тое: паколькі я мяю даўнія даўгі перад мною розных жыхароў Беларускай губерні, але не маю магчымасці адшукання гэтых, а менавіта:

1. Па пісьмовым абавязацельстве, дадзеным 1.11.1782 года, капітальнай сумы ў 4.712 польскіх злотых 15 грошаў ад вяльможнага пана Яна Сестранцэвіча, шамбеляна былога польскага двара.
2. Па дакуменце, выдадзеным 5.03.1793 ад вяльможных панюў

Сямейныя таямніцы Дуніна-Марцінкевіча

Хто такая Францішка з Марцінкевічаў Парчэўская, і ці спагнала яна пазыкі свайго бацькі?

пляменніц Мітрапаліта: Амаліі (па мужу князеўна Гур'ялава) і Кацярыны (па мужу Дзевелева) Сестранцэвіч — дачок яго роднага брата Яна. Абедзве яны закончылі Санкт-Пецярбургскі Кацярынінскі інстытут высакародных паненак (чаго мы пакуль не можам сцвярджаць пра Францішку, хутчэй за ўсё, вучылася яна ці дома, ці ў Слуцку, хоць версію пра гэту прэстыжную ўстанову пакуль нельга цалкам адкідаць).

Узняўшыся на самую вяршыню духоўнай улады ў Расійскай імперыі Станіслаў Богуш-Сестранцэвіч не пераставаў апекавацца над лёсамі сваіх шматлікіх сваякоў, пра якіх я мяркую распавесці ў асобнай частцы — бо менавіта ў гэтым асяроддзі круцілася сям'я Марцінкевічаў, а

нікам, што па яго рэкамендацыях паступілі ў ваенную службу і пасля ўдзельнічалі ў падаўленні паўстання Касцюшкі, па іх просьбе Сестранцэвіч паслаў 60 чырвоных злотых.

Для пляменніцы Амаліі ён паслаў значна большы падарунак да вяселля. 15 лістапада 1800 года Сестранцэвіч адправіў ёй ліст, у якім пісаў: "М-elle Амаліі, нявесце кн. Гур'ялава. Даведаўшыся, што на чарзе знаходзіцца дазвол, дадзены князю Гур'ялаву ўступіць з Вамі ў шлюб, я пасылаю Вам 1000 рублёў у доказ сапраўдных і паўторных пажаданняў поспеху, якія я шлю з нагоды Вашага шлюбу з гэтым доблесным афіцэрам і выдатным, сумленным чалавекам. Хоць Вы пераменеце прозвішча, але я ўпэўнены, што Вы застаняцеся верныя тым маральным прынцыпам, якія на маіх вачах паўсталі, укараняліся і ўмацоўваліся, і не зменіце таго пачуцця адданасці, якое Вы аказвалі мне яшчэ тады, калі Ваш дзіцячы ўзрост не падказваў Вам спой для таго, каб яго выказаць. Тым больш я не боюся быць абражаным, што напаткала мяне з боку іншых асоб, якім я аказваў дабрадзейства, і якія адразу гэта забывалі, хоць і лічылі сябе цалкам здволенымі ў сваіх жаданнях. Выбачайце, мая дарагая, што я не прыеду на Ваша вяселле. Я не танчэй бы там і не мог бы вусна выказаць больш за тое, што я напісаў цяпер. Хай благаславаць Вас Бог — вось пажаданне Вашага дзядзькі".

З ліста бачна, што мітрапаліт пакрыўджаны на няўдзячных сваякоў, якія забыліся пра свайго дабрадзця. Тым жа, хто адказваў дабром на дабро, выклікаў яго давер, ён даручаў розныя адказныя справы па гаспадарчых або юрыдычных клопатах. Якраз на 1801 год Сестранцэвіч аддаў маёнтак Лапацін свайму брату Івану: "...сім абвясчаю, што бязвыплатна аддаў у арэнду на год г-ну Івану Сестранцэвічу і яго жонцы мой хутар Лапацін з прыладамі, а менавіта на

Пачатак газетнага "серыяла" Змітра Дразда пра сямейныя таямніцы Вінцэнта Дуніна Марцінкевіча чытайце ў №№ 46, 47, 51 за 2016 год і ў №№ 5 і 7 за 2017 год.

Фотафакт

Інтэрв'ю з Мітрапалітам

У адным з наступных нумароў газеты "Культура" чытайце вялікае інтэрв'ю Мітрапаліта Мінска-Магілёўскага Арцыбіскупа Тадэвуша Кандрусевича, якое падрыхтавана ў рамках праекта "Рэдакцыя плюс..."

скага суда слупкага павета выдадзенаю сваёй дачцэ, якая яшчэ не змяніла дзявочага прозвішча на прозвішча мужа, даверанасць на адшуканне ў Беларускай губерні, як тады называлі губерню Магілёўскую, некалькіх пазык. Мяркуючы па гэтым дакуменце, можна меркаваць, што ў гэты час і сама Францішка яшчэ жыла разам з бацькам на Слуцчыне, але ўжо было вырашана пытанне аб яе пераездзе да будучага мужа.

Сам гэты дакумент досыць рэдкі. Даверанасць, выдадзеная жанчыне, больш дакладна — зусім маладой паненцы, ды яшчэ на такі няўдзячны і цяжкі занятак як адшуканне пазык — за доўгі час працы ў архіве я сустрэў толькі адзін раз. І гэта менавіта даверанасць ад Яна Марцінкевіча сваёй дачцэ. Усё ж такі падобны занятак, які хоць і не прадугледжваў рэкету ў стылі ліхіх 1990-х або ў стылі калектараў XXI стагоддзя — фізічнага выбівання грошай, але, як мінімум, уключаў вядзенне складаных перамоваў з пазыкоўцамі і абавязковае хаджэнне па розных судовых установах. І Францішка, на думку бацькі, была да гэтага здольная. Што дае нам магчымасць выказаць

Станіслава і Францішкі Астрэйкаў, мужа і жонкі, прэзідэнтаў суда Клімавіцкага павета, — 87 рублёў срэбрам.

3. Па вэксалю, 5.07.1792 выдадзенага ад вяльможнага Юзафа Францішкава сына Кулакі, — 50 рублёў асігнацыямі.

4. Па вэксалю, 15.12.1790 выдадзенага ад вяльможнага Тадэвуша Курэкі, — 30 рублёў асігнацыямі.

І як яны не робяць мне сатысфакцыі ў адданне як капіталаў, так і працэнтаў, то даручаю: ці сярброўскім спосабам вяртання гэтых даўгоў у капіталах з працэнтамі ад вышэй пайменаваных панюў Сестранцэвіча, Астрэйкаў, Кулакі і Курэкі, або пачаўшы судовы працэс пад сваім імем у адпаведных Беларускай судах... гэтыя сумы ў свае рукі адабраць... у тым выдаў гэтую даверанасць з подпісам уласнай рукі і ад мяне пастаўленых сведак. Дадзена ў Старчыцах 10.03.1801".

Такім чынам, Францішка мела заняцца вяртаннем грошай...

Зміцер ДРОЗД, гісторык, архівіст

Заканчэнне — у наступных нумарах "К".

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.";
■ Выставы:
■ Выстава твораў з калекцыі Мацея Мікалая Радзівіла **"Радзівілы: лёсы краіны і роду"** — да 16 красавіка.
■ Выстава Сяргея Селіханова (1917–1976), прымеркаваная да 100-годдзя з дня яго нараджэння, — да 17 красавіка.
■ Выстава **"Польскі пейзаж. Францішак Рышард Мазурэк. Жывапіс"** — да 23 красавіка.
■ Выставачны праект беларускага графіка Рамана Сустава **"Arrival"** — да 17 красавіка.
■ Цыкл лекцый **"XX стагоддзе. Рэвалюцыі ў думках і мастацтве"** — кожную сераду а 19-й, Малая зала.
■ Цыкл лекцый **"Радзівіліяна"** — кожную суботу а 16-й, да 8 красавіка.
■ Серыя займальных гульнявых заняткаў **"Прывітанне, Музей!"** для дзяцей 6-8 гадоў — з 27 да 31 сакавіка. Пачатак кожнага занятку а 17-й.

Філіялы музея
МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект **"Вяселле Заходняга Палесся"** — да 30 красавіка.
■ Майстар-клас **"Пісанкі"** (традыцыйная тэхніка роспісу вялікодных яек) — кожную нядзелю а 12-й да самага Вялікадня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 226 09 22.
Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст.".

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.
■ **28 — Вечар старажытнага рамансу.** Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
■ **30 — "Чароўная флейта"** (опера ў 2-х дзях) В.-А. Моцарта. Прэм'ера.
■ **31 — "Маленкі прынец"** (балет у 2-х дзях) Я.Лебава.
■ **1 красавіка — "Чароўная музыка"** (опера-казка ў 2-х дзях) М.Мінкова. Пачатак а 12-й.
■ **1 — "Спячая прыгажуня"** (балет-феерыя ў 2-х дзях) П.Чайкоўскага.

■ 3 27 сакавіка музей пачынае бестэрміновую акцыю **"Адзіны білет"**, якая дазволіць мінчанам і гасцям сталіцы наведаць сем музеяў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
Выставы:
■ Выставачны праект **"Ад рымскага дынарыя да беларускага рубля"** — да 1 чэрвеня.
■ Выстава **"Гандаль Беларусі на шлях гісторыі"** — да 1 мая.
■ Выстава **"Уладзімір Мулявін. Спадчына вялікага маэстра"** — да 9 красавіка.
■ Выстава **"Дакументальная спадчына Беларусі XVI-XIX стагоддзяў: архіў Слуцкага Свята-Троіцкага манастыра"** — з 30 сакавіка да 9 красавіка.
■ Выставачны праект беларускага дызайнера Надзеі Хімдзіят **"Дарога да дрэва жыцця"** — да 26 сакавіка.
■ Інтэрактыўны выставачны праект **"Анатомія цуду"** — да 16 красавіка.
■ Унікальны інтэрактыўны праект **"МирРаж"** — да 9 красавіка.
■ Акцыя **"Вольнае піяніна"** — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Філіялы музея
ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ **Абноўленая экспазіцыя**, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі.
■ Выстава эксперыменту **"Музей навукі"** — да 31 сакавіка.
■ Выстава **"Савецкі плакат"** — да 26 сакавіка.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 12.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава **"Шматвектарнасьць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь і Кітай: 25 гадоў паспяховага супрацоўніцтва"** — да 31 сакавіка.
■ Фотавыстава **"Я — грамадзянін Беларусі"** — да 31 сакавіка.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.
Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ "Выстава насякомаедных раслін".
■ Выстава твораў Паліны Русаковіч **"Па той бок горада"** — да 1 мая.
■ Выстава **"Жывыя драконы"** — да 25 лютага 2018-га.
г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а.
Тэл.: 237 46 94.
■ Выстава **"Насякомаыя і не толькі"** — да 31 ліпеня.
г. Мінск, вул. Казінца, 117 (бу-

дынак кінатэатра "Электрон").
Тэл.: +37529 123 60 53.
■ Выстава **"Сафары парк"** — да 1 верасня.
■ Атракцыён **"Стужкавы лабірынт"** — да 1 красавіка.
■ Атракцыён **"Лазерны квэст"**.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст.".
■ "Беларуская музычная культура XX ст.".
■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
■ Выстава **"Маё жыццё ў мастацтве"** (да біблію народнай артысткі Рэспублікі Беларусь Святланы Акружнай) — да 21 красавіка.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя.
Майстар-класы:
■ **Дзупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі **"Асновы акцёрскага майстэрства"** для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.
■ Выстава акварэльнага жывапісу Ларысы Стрыжак і Наталлі Харольскай **"Мы любім кветкі..."** — да 26 сакавіка.
■ Выстава, прысвечаная 500-годдзю беларускага кнігадрукавання **"Кніга і культура"** — з 29 сакавіка да 16 красавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Свядлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
Пастаянная экспазіцыя.
■ Паказы ў рамках праекта **"KINOPORT"** — кожную суботу.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Часовая экспазіцыя **"Лагер смерці Трасцянец. Гісторыя і памяць"** — да 16 красавіка.
■ Фотапраект **"Зборя Перамогі"** — да 31 сакавіка.
■ Фотавыстава **"23. Армія змяняе, або Спецназ пад прыцэлам фотакамеры"** — да 16 красавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава твораў Тацяны Осіпавай **"Фарбы вясны"** —

да 16 красавіка.
■ Выстава **"Тутэйшы дызайн. Простыя рэчы"** з калекцыі Беларускага саюза дызайнераў — да 2 красавіка.
■ Дзіцячыя тэатралізаваныя экскурсіі з элементамі квэсту — з 28 сакавіка да 2 красавіка па папярэдніх заяўках.
Ратуша
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Анімацыйная праграма **"Немагчымае магчыма: на аўдыенцыі ў войта!"**
ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIP"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыя:
■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Стацыянарная выстава **"У хвалях няспыннага руху: аўтамабільны шляхамі Коласа"** — да 30 верасня.
■ Экспазіцыя **"Склеп"** на сядзібе Якуба Коласа ў гаспадарчай пабудове.
■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам, для школьнікаў малодшага ўзросту.
■ Музейна-педагагічны праект **"Кроцым у школу разам з Коласам"**.
■ Пешая экскурсія **"Мясцінамі Коласа ў Мінску"**.
Акцыі:
■ **"Самы лепшы дзень"** (дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"**
■ Музейная творчая майстэрня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"**.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска
ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.
■ Выстава **"Калекцыя пераменаў. Ленінградская школа жывапісу"** — да 26 сакавіка.

■ Выстава **"Лепшыя цацкі СССР"** — да 5 мая.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
■ Выставачна-інтэрактыўны праект **"Сустрэча з майстрам"**.
■ **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.
■ Выстава **"Мінск Іосіфа Лангбарда"** — да 2 красавіка.
■ Выстава акварэлі, малюнка і ілюстрацыі Ірыны Лобан **"Гукі колеру"** — да 9 красавіка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
■ **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Персанальная выстава Юліі Мардванюк **"Легенда Лошыцкага парка"** — да 9 мая.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыя:
■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
■ Выстава **"Мастацкія палотны "Мінскае палатно-Пакроў"** (мастацкія палотны, ручнікі, швейныя машыны).
■ Выстава **"Вышываная прыгажосць"** — да 1 мая.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.
■ Новая экспазіцыя **"Мінская конная чыгунка"**.
■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі жываго транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЪСТА"
г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.
■ Персанальная выстава жывапісу і калажа Андрэя Сакалова **"SOMA"** — да 9 красавіка.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ
г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 57 41.
■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.

■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
■ **"Музей крыміналістыкі"**.
■ Выстава **"Салдат заўсёды салдат"**.
■ Выстава **"Броня крепка"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ **"Прырода Лідчыны"**.
■ **"Сучаснае мастацтва краю"** (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
Выставы:
■ Выстава **"Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашвера"**.
■ **"Вядзём пачатак мы ад Гедыміна..."**.
■ Мемарыяльны пакой **Валянціна Таўлая**.
■ Выстава са збору А.Фішбайна **"Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ Музейна-вобразная зала **"Хрушчоўка 60-х"**.
■ Выстава **"Вайны свяшчэнныя старонкі"**.
■ Выстава **"Надзейны шчыт краіны"**.
■ Выстава **"Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт"**.
■ Выстава **"Жыве мая ліра нанова!"**, прымеркаваная да 140-годдзя з дня нараджэння Цёткі (Алаізы Пашкевіч).

ІЎЁЎСКІ МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР
г. Іўе, вул. 17 верасня, 9.
Тэл. (8-01595) 2-68-96
■ Экспазіцыя **"Пад адзіным небам праз стагоддзі"** ("Карэннае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія татары").
■ Выставы **"Беларускія яўрэі", "Другая сусветная вайна"**.
■ Перасоўная выстава ўстановы "Музей "Замкавы комплекс "Mip" "Літва і Беларусь на старонках сямейнага альбома княгіні Марыі Гагенлоз".
■ Прадстаўленні ляльчанага тэатра "Батлейка".

ГАЛЕРЭІ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.
■ Выстава фотаздымкаў Юрыя Іванова **"Творцы"** — да 29 сакавіка.
■ Фотавыстава **"Валянцін Елізар'еў. Рэпартаж з сучаснага"** — з 30 сакавіка да 13 красавіка.

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР
г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.
Гастролі Рускага драматычнага тэатра Літвы (Вільнюс)
■ **25 — "Ганна Карэніна"** (хроніка жарсці і граху ў 2-х дзях) Л.Талстога.
■ **26 — "Беласнежка і сем гномаў"** (казка ў 2-х дзях) братаў Грым. Пачатак аб 11-й.
■ **26 — "Гатэль двух светаў"** (драма ў 2-х дзях) Э.Э.Шмітта. Пачатак а 18-й.
■ **29 — "Клеопатра"** (балет у 2-х дзях) Г. Шайдулавай.
■ **30 — "Бураціна.ВУ"** (мюзікл для дзяцей і дарослых у 2-х дзях) А.Рыбнікава. Пачатак аб 11-й.

■ **30 — "Лятучая мыш"** (аперэта ў 3-х дзях) І.Штраўса.
Гастролі Тульскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра драмы імя Максіма Горкага
■ **31 — "Цёткі ў законе"** (камедыя ў 2-х дзях) А.Кароўкіна.
■ **1 красавіка — "Анчутка"** (казка ў 2-х дзях) . Пачатак аб 11-й.
■ **1 — "Палкія мамачкі"** (камедыя ў 2-х дзях) Д.У.Крыстнера. Пачатак а 18-й.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

■ **26 — "Адамавы жарты"** (камедыя) С.Навуменка.
■ **27 — "3 шырока адкрытымі вачыма"** (займальны тэатральны канцэрт).
■ **28, 1 красавіка — "Гісторыя двух сабак"** (спектакль для дзяцей і дарослых) Я.Конева. Пачатак аб 11-й.
■ **28 — "Пелікан"** (ода злачыннай жарсці) А. Стрындберга. Прэм'ера.
■ **29 — "Усе мышы любяць цырк"** (неверагодная гісторыя пра сілу мастацтва) В.Буслаевай. Пачатак аб 11-й.
■ **29 — "А ці будзе заўтра" ("7 дзён без антракту")** Д.Багаслаўскага.
■ **30 — "Воук-марापлавец"** (музычная казка) С.Казлова. Пачатак аб 11-й.
■ **30 — "Містар Розыгрыш"** (гульня

дарослых) С.Кандрашова.
■ **31 — "Любоў людзей"** (трылер) Д.Багаслаўскага.
■ **1 красавіка — "Фінт-Крузз"** (дзе сучасныя камедыі) Д.Багаслаўскага, В.Красоўскага.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ **25 — "Папялюшка, або Крышталёвая чаравічкі"** Ш. Пяро.
■ **26 — "Воук і раз, два, тры..."** (казка на 2 дзеі) Н.Мацлаш.
■ **1 красавіка — "Сунічкі для Веліканачкі"** (кранальная гісторыя на адну дзею) М.Шувалава. Пачатак спектакляў аб 11-й.